

วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

VOL.5 NO.1
JANUARY - JUNE
20
23

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Journal of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (มกราคม - มิถุนายน 2566) Vol.5 No.2 January - June 2023

ISSN : 2651-0510

JANUARY - JUNE
2023

<https://human.lru.ac.th/th/>

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Journal of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (มกราคม – มิถุนายน 2566)

Vol. 5 No. 2 January - June 2023

ISSN : 2651-0510

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ ตลอดจนองค์ความรู้ทางด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอบเขต

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย รับผิดชอบตีพิมพ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความอื่น ๆ ด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ, สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ, สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์, สาขาวิชาภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, สาขาวิชาภาษาไทย, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, สาขาวิชาดิจิทัลอาร์ต, สาขาวิชาทัศนศิลป์, สาขาวิชาดุริยางคศิลป์, สาขาวิชานิติศาสตร์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เจ้าของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

234 ถนนเลย – เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42000

ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.เยาวพา กองเกต

อาจารย์กุลธิดา ธนัญญา

อาจารย์มนตรี คำวัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรัณย์พัชร จิตพิไล

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายวิชาการวิจัยและนวัตกรรม

รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาองค์กร

รองคณบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษาและการ

ประกันคุณภาพการศึกษา

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.เยาวพา กองเกต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อาจารย์กุลธิดา ธนัญญา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีล้านช้าง

รองศาสตราจารย์ตรีเนตร สาระพงษ์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ โศกค้อ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จุมพล ชื่นจิตต์ศิริ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชัยนุกูล นุ่นภูบาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ดร.กนกพร นาสมตริก ชิมิโอนิกะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ดร.กิตติธันต์ ญาณพิสิษฐ์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

เจ้าหน้าที่ประจำวารสาร

นางสาวสุภาพร เมืองจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ออกแบบปก

อาจารย์ธัญชนก ชนะสูตร

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

234 ถนนเลย-เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000

โทร 0 4283 5224-8 ต่อ 43100 โทรสาร 0 4283 5230

Email : Huso@lru.ac.th

เว็บไซต์ : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/husolru>

กำหนดออก : ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – ธันวาคม

ฉบับที่ 2 มกราคม – มิถุนายน

พิมพ์จำนวน 120 ฉบับ

ปีที่พิมพ์ 2566

สถานที่พิมพ์

คำชี้แจง

บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยนั้น ต้องผ่านการพิจารณาให้ความคิดเห็นรวมทั้งตรวจแก้ไขทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่ทราบชื่อผู้พิมพ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องที่กองบรรณาธิการวารสารฯ คัดสรรก่อนลงพิมพ์ไม่น้อยกว่า 2 ท่านต่อบทความ

ข้อความ ข้อคิดเห็น หรือข้อค้นพบ ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
เป็นของผู้เขียน ซึ่งจะต้องรับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความ
และงานวิจัยนั้น ๆ โดยมิใช่ความรับผิดชอบ
ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นวารสารที่นำเสนอผลงาน บทความทางวิชาการ บทความวิจัย และวิจารณ์หนังสือของนักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษาในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ในด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ, สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ, สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, สาขาวิชาภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, สาขาวิชาภาษาไทย, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, สาขาวิชาดิจิทัลอาร์ต, สาขาวิชาทัศนศิลป์, สาขาวิชาดุริยางคศิลป์, สาขาวิชานิติศาสตร์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการเผยแพร่ผลงานแก่ผู้สนใจต่อไป

สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือผู้สนใจที่มีผลงาน และมีความประสงค์ จะเผยแพร่ผลงาน สามารถส่งผลงานของท่านตามหัวข้อ และแบบฟอร์มของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะส่งผลงานของท่านให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านและประเมินผลงานของท่านเพื่อให้ผลงานของท่านเป็นที่ยอมรับการเผยแพร่ต่อไป

ขอขอบคุณผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะที่ปรึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้อ่านที่ให้ความสนใจจนทำให้วารสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (มกราคม – มิถุนายน 2566) จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการ หากมีข้อบกพร่องประการใด คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ยินดีน้อมรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทความวิจัย	
ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2	1
Problems in Academic Administration of Educational Institute Administrators in the 15 th Educational Network Group under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2	
อัยรัชดา แก้วโสภ	
Iradchada Keawsopa	
คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2	15
The characteristics of the professional school administrators in the opinions of teacher in the school under secondary educational service area office Bangkok 2	
รัชฎาพร สีทา และชนมณี ศิลาณุกิจ	
Ratchadaporn Sitha and Chonmanee Silanookit	
ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1	30
Democratic Leadership of School Administrators Under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Region 1	
สมฤดี ขจิตใจ และชนมณี ศิลาณุกิจ	
Somruedee Kajadjon and Chonmanee Silanookit	
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	44
The Curriculum Local Development of Local Rice Dang Sticky Rice Transform create income Anuban Chaingkhan Pathummasongkrow School Chaingkhan District, Loei Province	
อิสรารัตน์ มาขันพันธ, นันทพร กองภูเวช, พรชนก บุญลับ, และสุปราณี สิริพิพรหม	
Idsaratat Makhanpan, Nantaporn Kongphuwatch, Pornchanok Boonlub and Supranee itthiphrom	

เนื้อหา	หน้า
ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง ในจังหวัดอุบลราชธานี The Local Wisdom of Folk Healers for Low Back Pain Treatment in Ubon Ratchathani Province ปรียาภัทร สิงห์ทอง, พิษานันท์ เจริญทองอินทร์, จินตนา จุลทัศน์, ปิยะพร ทรจักร, และ กัญญารัตน์ เป็งจำเมือง Pariyapat Singthong, Pitchanan Thiantongin, Jintana Junlatat, Piyaporn Thorajak, and Kanyarat Peng-ngummuang	57
การพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้ของลูกหนี้ในระบบในจังหวัดบุรีรัมย์ The Development of Income Generating Potential of Debtors in Buriram Province ศุภธัช ศรีวิพัฒน์ และเอกพงษ์ สารน้อย Suphatut Srivipatana and Egkapong Sarnnoi	70
หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	84
แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อรับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	101

ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2
Problems in Academic Administration of Educational Institute
Administrators in the 15th Educational Network Group under Ubon
Ratchathani Primary Educational
Service Area Office 2

อัยรัชดา แก้วโสภา¹
Irachada Keawsopa

Received: November 29, 2022

Revised: March 10, 2023

Accepted: March 24, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา ที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำนวน 12 โรงเรียน 134 คน ด้วยวิธีการสำรวจเครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ และได้นำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.29$) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\mu=4.59$) 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\mu=4.37$) 3) ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\mu=4.12$) และ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\mu=4.08$)

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา

¹ สาขาการบริหารการศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

E-mail: irachada36@gmail.com

Educational Administration Manager, Faculty of Graduate Studies ,Ratchathani University.

E-mail: irachada36@gmail.com

Abstract

The purpose of this research were study the problems office of academic administration of educational institute administrators in the 15th educational network group under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 2. The population used in this research were 134 teachers in the 15th educational network group from 12 schools, using the Survey Research Method. The research instrument was a five-rating scale questionnaire. The data was used to analyze the results using application packages and using statistics: frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results showed that ; the problems in academic administration of educational institute administrators in the 15th educational network group under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2 as a whole were found to be at the highest level($\mu=4.29$), sorted in descending order as follows: 1) the evaluation and transfer of education($\mu=4.59$), 2) the development of learning process ($\mu=4.37$), 3) development and the use of educational technology media ($\mu=4.12$), and 4) the educational curriculum development ($\mu=4.08$).

Keywords: Academic Administration , Administrators

คำขอบคุณ : งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความสำคัญต่อการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคลเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาจะช่วยให้มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและเจตคติที่ถูกต้องในการพัฒนาตนเอง พัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกๆ ด้าน ตลอดจนเป็นรากฐานของการพัฒนาทางด้านการเมืองและการปกครองอีกด้วย และเชื่อว่าการศึกษาที่เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศจะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย การบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในงานวิชาการ ทราบขอบข่ายและปฏิบัติการการบริหารงานวิชาการ กระจายอำนาจ ในการบริหารงานอย่างชัดเจน มีการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบ ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถปฏิบัติงาน ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยมุ่งประโยชน์ให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสามารถปรับตัวในสังคมมีคุณธรรม ขยันหมั่นเพียร มีความรู้ ทักษะตามศักยภาพ และเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบ ประชาธิปไตย (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2550) การบริหารงานวิชาการจึงเป็นตัวกำหนดในการจัดการของโรงเรียนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ มาตรฐานและคุณภาพของการบริหาร

สถานศึกษาจะดีหรือไม่นั้น จะพิจารณาได้จากผลงานด้านการบริหารงานวิชาการโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนนักวิชาการและผู้บริหารโรงเรียนต่างก็ยอมรับกันว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุดของการบริหารการศึกษาทุกระดับเนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ทุกกิจกรรม ในโรงเรียน โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา ความสามารถของผู้บริหารงานวิชาการจึงเป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การแก้ปัญหาและพัฒนาเพื่อให้ได้ระบบการบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เข้มแข็งโดยเฉพาะระบบการบริหารจัดการระบบโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนา เปลี่ยนแปลง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบความคิดและแนวปฏิบัติทั้งนี้เพื่อให้ความเข้มแข็ง ยึดหยุ่น คล่องตัวและสอดคล้องกับท้องถิ่นสถานศึกษานับเป็นหน่วยงานสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาในระดับรากหญ้าเพราะ มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนและชุมชนเป็นอย่างมาก กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นที่ระดับสถานศึกษานี้เอง (กฤตยา จุลละมณฑล, 2557)

การจัดระบบบริหารงานในสถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาระความรับผิดชอบนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้ ทั้งนี้เนื่องเพราะการบริหารจัดการนั้น ครอบคลุมกิจกรรมการดำเนินการต่าง ๆ ทางการศึกษาไว้หมดไม่ว่าจะเป็นเรื่องของครูและบุคลากร นักเรียน หลักสูตรและการเรียนการสอน การจัดทำนโยบายและแผนการประเมินผล ระบบข้อมูล สารสนเทศ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ฯลฯ ดังนั้น ถ้าการบริหารจัดการไม่ดี ไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาได้ (เกรียงไกร ปริธรรมมัง, 2551)

จากการศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2563 พบว่า ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 38.19 โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และกลุ่มกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) กับระดับประเทศ พบว่าทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.55 โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) กับระดับประเทศพบว่าทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2, 2564) ผลการประเมินความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test : NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า มี 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านโนนตูม โรงเรียนบ้านหนองเต่าเพชรเจริญ โรงเรียนบ้านลุมพุก โรงเรียนบ้านโนนขุมคำ และโรงเรียนบ้านด่านหมวน ที่มีคะแนนภาพรวมสูงกว่าระดับเขต และสูงกว่าระดับประเทศ คิดเป็นร้อยละ 41.67 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2, 2564)

ปัญหาจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า สาเหตุของปัญหาอาจสืบเนื่องมาจาก ครูขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและองค์ประกอบของ หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุประกอบหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนการวัดผล ประเมินผล การขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ขาดความจงรักภักดีต่อโรงเรียน เกิดความเบื่อหน่ายและ ครูลาออกจากโครงการ มีส่วนทำให้คุณภาพการศึกษาต่ำไปด้วย ปัญหาการบริหารงานวิชาการเป็นหน้าที่ ของผู้บริหารที่จะต้องบริหารจัดการและให้บริการ สร้างแรงจูงใจ ใ้ภาวะผู้นำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจแก่ ครูในการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนเทศ ภายในสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา การวัดประเมินผลการเรียนการสอน การทำ แผนการจัดการเรียนรู้ การช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารจัดการศึกษาเป็นระบบที่ค่อนข้างรวม อำนาจไว้ที่ส่วนกลางและยังเป็น ภาระหน้าที่โดยตรงของข้าราชการโดยที่กลุ่มบุคคลอื่นไม่มีส่วน เกี่ยวข้องรับผิดชอบ ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานทางธุรกิจเอกชน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วม และรับผิดชอบในการศึกษาค่อนข้างน้อย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัย เรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ทำให้ทราบถึงปัญหาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ รวมถึงการยอมรับการยืนยันความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ต่อแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารใช้บริหารงานวิชาการโรงเรียนให้ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ ตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมและสัมมนาด้านวิชาการ และ ขนาดโรงเรียนที่สอน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 7 ข้อ

1. เพศ ใช้ระดับการวัดข้อมูลเป็นประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale)
2. อายุ ใช้ระดับการวัดข้อมูลเป็นประเภทนามเรียงลำดับ (Ordinal Scale)
3. ตำแหน่ง ใช้ระดับการวัดข้อมูลเป็นประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale)
4. วุฒิการศึกษา ใช้ระดับการวัดข้อมูลเป็นประเภทนามเรียงลำดับ (Ordinal Scale)
5. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ใช้ระดับการวัดข้อมูลเป็นประเภทนามเรียงลำดับ

(Ordinal Scale)

6. การฝึกอบรมและสัมมนาด้านวิชาการ ใช้ระดับการวัดข้อมูลเป็นประเภทนามเรียงลำดับ

(Ordinal Scale)

7. ขนาดของโรงเรียนที่สอน ใช้ระดับการวัดข้อมูลเป็นประเภทนามเรียงลำดับ (Ordinal

Scale)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ มีจำนวน 4 ด้านดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จากจำนวนโรงเรียน 12 โรงเรียน มีประชากร จำนวน 134 คน ข้อมูล ณ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2564 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด

3. ขอบเขตตัวแปรที่ศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล คือ ครู ประกอบด้วยเพศ อายุ ตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการ การฝึกอบรมและสัมมนาด้านวิชาการ และขนาดโรงเรียนที่สอน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาของการวิจัยในครั้งนี้ มีระยะเวลาดังแต่เดือน ธันวาคม 2564 ถึง เดือนมีนาคม 2565 รวมเวลา 4 เดือน

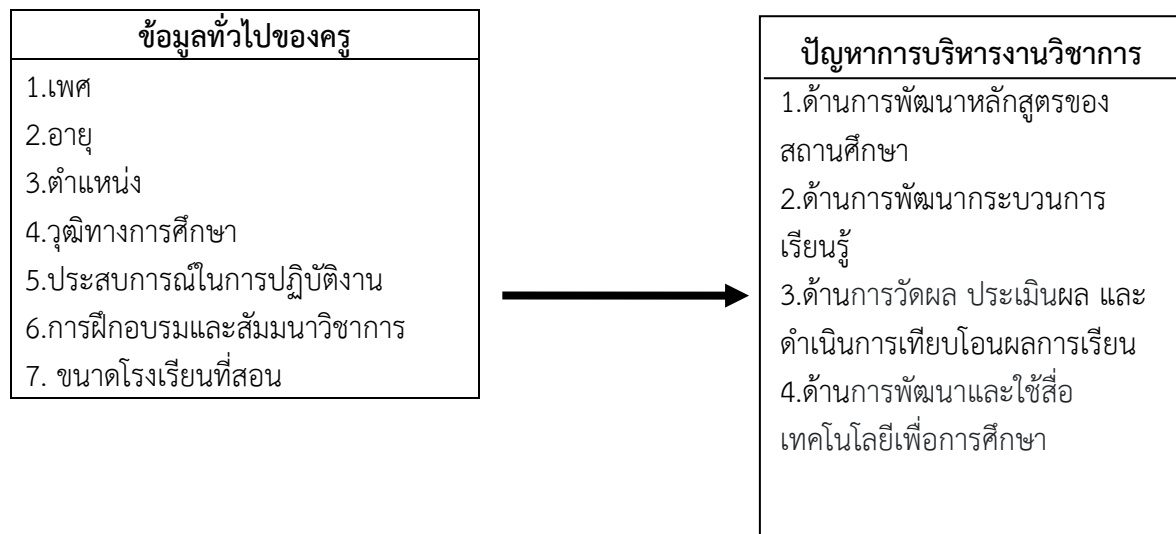
ตารางที่ 1 แผนการดำเนินงานการวิจัย

กิจกรรม	เดือน			
	ธ.ค. 64	ม.ค. 65	ก.พ. 65	มี.ค. 65
1. การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	↔			
2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็น		↔		
3. เก็บรวบรวมข้อมูล		↔		
4. วิเคราะห์ข้อมูล			↔	
5. เขียนรายงานการวิจัย				↔

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนจำนวน 17 ด้าน ผู้วิจัยจึงได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 4 ด้าน เนื่องจากสอดคล้องกับบริบทปัญหาของกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวนโรงเรียน 12 โรงเรียน มีประชากรจำนวน 134 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 นั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามจากอภิชา พุ่มพวง (2559) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ ตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมและสัมมนาด้านวิชาการ และขนาดโรงเรียนที่สอน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาแต่ละฉบับ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการประมวลผลทางคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เป็นรายด้าน รายข้อและรวมทุกด้าน
2. การวิเคราะห์ตอนที่ 1 ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage)
3. การวิเคราะห์ตอนที่ 2 ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้อธิบายข้อมูลทั่วไปครูในสถานศึกษา และปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในด้านต่างๆ โดยการหาค่าสถิติพื้นฐานคือ การแจกแจงจำนวนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Men) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อจัดรวบรวมข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาอธิบายข้อมูล ดังนี้

1. ร้อยละ (Percentage) ใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)
2. ค่าเฉลี่ย (μ) ของคะแนน ใช้สูตร (พิชญ์สินี ชมพุดำ, 2556)
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ใช้สูตร (พิชญ์สินี ชมพุดำ, 2556)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.9 ส่วนใหญ่มีอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3 ส่วนใหญ่มีตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการ (คศ.2) คิดเป็นร้อยละ 32.8 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 88.1 ซึ่งส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการ

ปฏิบัติงาน มากกว่า 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.19 และส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมมากกว่า 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 75.37 อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 82.09

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\mu=4.59$) 2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\mu=4.37$) 3. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\mu=4.12$) และ 4. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\mu=4.08$) ตามลำดับ พบว่า

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ($\mu = 4.85$) การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ($\mu = 4.60$) การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ($\mu = 4.60$) และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\mu = 4.33$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา ($\mu = 4.07$) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\mu = 3.64$) และการนิเทศหลักสูตรสถานศึกษา ($\mu = 3.51$) อยู่ในระดับมาก และรองลงมา คือ การส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($\mu = 3.02$) อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า การนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ($\mu = 4.82$) การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\mu = 4.60$) การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษาอื่น ๆ ($\mu = 4.48$) การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu = 4.41$) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu = 4.39$) การจัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ ($\mu = 4.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การสำรวจ จัดตั้ง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\mu = 4.19$) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และการสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\mu = 4.09$) อยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การเทียบโอนความรู้ ทักษะประสบการณ์ผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น ($\mu = 4.69$) การสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน ($\mu = 4.65$) การกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ($\mu = 4.61$) การส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง ($\mu = 4.55$) และการพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน ($\mu = 4.45$)

2.4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.12$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า การจัดหาสื่อ และเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\mu = 4.32$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การประเมินผลสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\mu = 4.16$) การศึกษาวิเคราะห์ความเป็นในการผลิตสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\mu = 4.05$) และการพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\mu = 3.96$) อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นที่ จะนำมา อภิปราย ดังนี้

ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 15 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 มีปริมาณงานมีมากเกินไปจนอัตรากำลัง ส่งผลให้การทำงานมี ประสิทธิภาพ ไม่ดีเท่าที่ควร ขาดความชำนาญเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร และนำเทคโนโลยีมาใช้ไม่เต็ม ประสิทธิภาพ นอกจากนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร ให้ความสำคัญงานวิชาการน้อยกว่างานด้านอื่นๆทั้งๆที่ การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญ สาเหตุเหล่านี้ทำให้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหยาดรุ้ง จอนกิง (2558) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการ พัฒนาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีจำนวนน้อย ในขณะที่งานมีจำนวน มากเกิน อัตรากำลัง ทั้งงานสอน และงานด้านอื่น ๆ รวมถึงผู้บริหารให้ความสำคัญกับการบริหารงาน ด้าน อื่น ๆ มากกว่าการบริหารงานวิชาการ จึงทำให้การบริหารงานวิชาการขาดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ งานวิจัยของมณีนรัตน์ พันธุ์แก่น (2557) ที่ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตบางนา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญ กับงานวิชาการปานกลาง ครูมี ภาระกิจงานนอกมากกว่างานการสอน ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำ หลักสูตร สื่อการเรียนการสอนไม่ เพียงพอกับความต้องการของครู ทำให้การบริหารงานวิชาการ ไม่ค่อยบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตยา จุลละมณฑล (2557) ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนกลุ่มเมืองฉะเชิงเทรา 1 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า ครูอาจมีภาระงานมาก ส่งผลให้ การบริหารงานวิชาการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชนน พล ปะจัน (2554) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนากการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า ปัญหาการ ดำเนินงานวิชาการ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีประเด็นที่สำคัญแก่การอภิปราย ดังนี้

ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดคือการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือ การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา อาจเป็นเพราะยังไม่สอดคล้องกับ สภาพชุมชน ขาดการนิเทศติดตามผลอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สาเหตุเหล่านี้ทำให้ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีปัญหามาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย คำพิมพ์ (2552) ได้ศึกษาแนวทาง การบริหารงานวิชาการ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองบง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรที่มีอยู่เป็นการคัดลอกมา ยังไม่ได้นำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิสา สุขินัย (2552) ที่ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ขนาดเล็ก กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ บุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนไม่มีความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ส่งผลให้การจัดทำโครงสร้าง หลักสูตรของสถานศึกษาของโรงเรียนไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน และการนำ หลักสูตรสถานศึกษาไปใช้มีปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิสสุตา บุญเกิด (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านโนนผาสุก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า เนื้อหาในหลักสูตรไม่เหมาะสมกับบริบทหรือสภาพแวดล้อม ของโรงเรียน ภาระงานของครูมีมาก การบริหารจัดการหลักสูตรไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง ขาดการติดตาม และการประเมินผลการใช้หลักสูตร

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า มีปัญหามากที่สุดคือการนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู รองลงมาคือ การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมาคือ การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษาอื่นๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะครูขาดกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนโดยตรง ซึ่งปัจจุบันนี้ การจัดการศึกษาได้เปลี่ยนบทบาทครูจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้คอยชี้แนะ และสนับสนุน (Coaching and monitoring) ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัญหาข้างต้น น่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของนิตยธิดา จันดาสงค์ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนา การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า ครูขาดการพัฒนาให้มีทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่หลากหลาย และขาดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังคงใช้ รูปแบบการสอนแบบเดิม ยังคงคิดว่าครู คือ ผู้มีบทบาทหลักในการจัดการเรียนการสอนแต่เพียงผู้เดียว โดยไม่สนใจจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนมาประยุกต์ใช้กับ การจัดการเรียนการสอน และไม่สนองความต้องการของนักเรียนในการจัดการศึกษา ซึ่งขัดกับ เจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยใช้เทคนิควิธีการสอน ที่มีอยู่ในตัวครู และความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนผ่าน กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทร เอ็นนรินทร์ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 พบว่า ขาดผู้เชี่ยวชาญ

ในการนิเทศครูเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนไม่มีประสบการณ์ ในการวิเคราะห์หลักสูตร ทำให้ประสบปัญหาในการส่งเสริมหรือให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการจัด การเรียนการสอนตามหลักสูตร และ สอดคล้องกับงานวิจัยของชฎาภรณ์ สนิมคลา (2553) ได้ศึกษา ปัญหาการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า ปัญหาการบริหารงาน วิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน พบว่า มีปัญหามากที่สุดคือการ เทียบโอนความรู้ ทักษะประสบการณ์ผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น รองลงมาคือการสร้างเครื่องมือ วัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน รองลงมาคือการกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและ ประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา รองลงมาคือ การส่งเสริมให้ครูดำเนินการ วัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูขาดเอกสารคู่มือ การวัดผลและประเมินผล ขาดอุปกรณ์ ทางเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการวัดผลและประเมินผล รวมถึงขาด บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้าน การวัดผลและประเมินผล ทำให้ครูในโรงเรียน สร้างเครื่องมือวัดผลและ ประเมินผลไม่เหมาะสม และไม่ได้ มาตรฐาน สาเหตุนี้ทำให้ปัญหาการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผล การเรียนของโรงเรียนมีปัญหามาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนม์ผศุทธิ์ พัฒพันธ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ครูส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการ วัดผล ประเมินผล และ เทียบโอนผลการเรียน ทำให้การวัดผลประเมินผล แต่ละวิชาไม่มีประสิทธิภาพ เท่าที่ควร โรงเรียนไม่มีการจัดอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน อีกทั้งข้อสอบไม่ได้มาตรฐาน และไม่ครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับงานวิจัยของพิสสุตา บุญเกิด (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนบ้านโนนผาสุก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ครูไม่เข้าใจ ขาดความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล ขาด วัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร ตำรา คู่มือการสร้างหรือออกแบบเครื่องมือวัดผลประเมินผล ครูขาดความรู้ความ เข้าใจในเทคนิค กระบวนการในการวิเคราะห์ และปรับปรุงเครื่องมือ วิธีการวัดผล ประเมินผลยังไม่มี ความหลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริมล เนียมโสภา (2555) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงาน วิชาการ ของโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ปัญหา การบริหารงานวิชาการด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน โดยรวม และรายด้านอยู่ใน ระดับปานกลาง

ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พบว่า มีปัญหาภาพรวม อยู่ในระดับมาก มากที่สุดคือการประเมินผลสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงมาคือการจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียน จัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ขาดการนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผล การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีจากผู้บริหาร ทำให้ครูไม่สนใจที่จะใช้สื่อประกอบการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดความรู้และทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูไม่เต็มที่ สาเหตุข้างต้นน่าจะทำให้ปัญหา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภฤตยา จุลละมณฑล (2557) ได้ศึกษาปัญหาและ แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเมือง

ฉะเชิงเทรา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า ครูขาดทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี ไม่มีความรู้ ในการนำสื่อเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยีไม่เพียงพอ ต่อจำนวนนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิตารีย์ ไชยชิน (2556) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนกลุ่มบ่อทอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า โรงเรียนยังขาดสื่อการเรียน การสอนโดยเฉพาะ สื่อเทคโนโลยี ผู้บริหารประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูไม่ต่อเนื่อง ทำให้ครูขาดข้อมูล ในการจัดหา จัดซื้อสื่อการเรียนที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับวิจัยของ กำไลทิพย์ นิลบรรหาร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอนุบาล เทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี พบว่า โรงเรียนมีงบประมาณจำกัด ทำให้ประสบปัญหา การจัดหาสื่อและเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา พบว่า ปัญหาที่ผู้บริหารควรดำเนินการแก้ไข นั่นคือ การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.85$) ผู้วิจัยเสนอให้ผู้บริหารควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดทำหลักสูตร ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย จัดนิเทศการนำหลักสูตรไปใช้ในการสอนแบบเชิงรุกและเป็นกัลยาณมิตร ใช้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และครบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า ปัญหาที่ผู้บริหารควรดำเนินการแก้ไข นั่นคือ การนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ซึ่งค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.82$) ผู้วิจัยเสนอให้ผู้บริหารควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความสามารถตรงกับภาระงานที่รับผิดชอบ สนับสนุนการไปศึกษาดูงาน ในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ให้ครูจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ให้งบประมาณสนับสนุนครูในการเข้ารับอบรมกระบวนการสอนแบบ Active Learning ของสำนักพัฒนาครู หรือจากสถาบันอื่นๆ ผู้บริหารควรนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดกิจกรรมการสอนของครูในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพิ่มความสนใจให้กับนักเรียนมากยิ่งขึ้น

3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน พบว่า ปัญหาที่ผู้บริหารควรดำเนินการแก้ไข นั่นคือ การเทียบโอนความรู้ ทักษะประสบการณ์ผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น ซึ่งค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.69$) ผู้วิจัยเสนอให้ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อโปรแกรมการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอน ส่งเสริม สนับสนุนการอบรมเชิงปฏิบัติการและนิเทศการจัดทำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการออกเอกสารหลักฐานการศึกษา ประจำปีการศึกษานั้นๆ ในระบบโปรแกรมบริหารสถานศึกษา (ShoolMis)

4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พบว่า ปัญหาที่ผู้บริหารควรดำเนินการแก้ไข นั่นคือ การจัดหา สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.32$) ผู้วิจัยเสนอให้ผู้บริหารควรวางแผนจัดสรรงบประมาณการจัดซื้อและ

การซ่อมบำรุง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีการศึกษา ให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีการสอน นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้สื่อการสอน สร้างแรงจูงใจให้ครูผลิตสื่อการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กฤตยา จุลละมณฑล. (2557). *ปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเมืองฉะเชิงเทรา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กำไลทิพย์ นิลบรรหาร. (2557). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เกรียงไกร ปรจิธรรมมัง. (2551). *ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลมิตรสัมพันธ์วิทยา จังหวัดสระแก้ว ตามทัศนะของนักเรียน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชฎาภรณ์ สนิมคล้าย. (2553). *ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนม์ผศุทธิ์ พัฒพันธ์. (2557). *ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฐิตารีย์ ไชยจีน. (2556). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนกลุ่มบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐธนพล ปะจัน. (2554). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิตยธิดา จันดาสงค์. (2558). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม สีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- พิชญ์สินี ชมพุดำ. (2556). *สถิติวิเคราะห์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- พิสสุตา บุญเกิด. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านโนนผาสุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภรภัทร เอ็งนิรันดร์. (2557). ปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มณีนรัตน์ พันธแก่น. (2557). ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตบางนา สังกัดกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณวิสา สุชีนัย. (2552). ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริมล เนียมโสภา. (2555). ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมชาย คำพิมพ์. (2555). การบริหารงานวิชาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองบก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2550). การบริหารงานวิชาการ. สำนักงานการศึกษา. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. (2564). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (o-net) ประจำปีการศึกษา 2563. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- หยาดรุ้ง จอนกิง. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อภิชา พุ่มพวง. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

The characteristics of the professional school administrators in the
opinions of teacher in the school under secondary educational service
area office Bangkok 2

รัชฎาพร สีทา¹, ชนมณี ศิลาณุกิจ²

Ratchadaporn Sitha¹, Chonmanee Silanookit²

Received: March 8,2023

Revised: June 20,2023

Accepted: June 28,2023

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 365 คน และกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาได้มา การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้น (Strata) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .971 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟผล การวิจัยปรากฏดังนี้ 1) คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Student of Master of Education Program, Educational Administration Program, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

Assoc. Prof. Dr. Master of Education Program, Educational Administration Program, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

Email : 6414470040@rumail.ru.ac.th

คำสำคัญ : คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ, วุฒิการศึกษา, ประสบการณ์ในการทำงาน

Abstract

The Characteristics of the Professional School Administrators in the Opinions of Teachers in The School under the Secondary Educational Service Area Office in Bangkok 2 were studied and compared the characteristics of professional administrators according to the opinions of school teachers in The School Under the Secondary Educational Service Area Office in Bangkok 2. Classified by education levels, work experience and school size. The samples used in the research are 365 teachers in the school Under the Secondary Educational Service Area Office in Bangkok 2 using Stratified Random Sampling using the school size as strata. The instrument used to collect the data was questionnaire. The discrimination was between 0.80 - 1.00 and the reliability was .971 The statistics used in the data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way analysis of variance (One-way ANOVA) and Scheffe's comparison test. 1) the research findings were as follows: The Characteristics of the Professional School Administrators in the Opinions of Teachers in The School Under the Secondary Educational Service Area Office in Bangkok 2, both as a whole and in each particular aspect, was found at a high level. 2) Teacher with different level of education and work experience and Teacher with different level size of school. There were opinions on The Characteristics of the Professional School Administrators in the Opinions of Teachers in The School under the Secondary Educational Service Area Office in Bangkok 2, overall and each aspect was not different.

Keywords : Characteristics of professional administrators, Education levels, Work experience

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 –2579 ขึ้น เพื่อวางกรอบเป้าหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคน สามารถเข้าถึงโอกาส และความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงานในสังคมยุคปัจจุบัน อีกทั้งเนื่องจากสภาพสังคมโลกปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาคของเศรษฐกิจ ภาคอุตสาหกรรม ภาคสังคม ในภาคการศึกษาเองก็

เช่นกัน จากแผนการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และปฏิรูประบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถแก้ปัญหาสามารถปรับตัว มีความสามารถในการสื่อสาร และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นพลเมืองที่รู้สิทธิ รู้หน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรัก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (การปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา พ.ศ. 2561-2565) ทั้งนี้ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษ ที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการสถานศึกษา กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการศึกษา และเป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ทั้งการกำหนดนโยบายวิสัยทัศน์ และพันธกิจ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแล ควบคุม กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ประสานการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาให้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน และพัฒนากระบวนการทำงาน ของสถานศึกษาให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายที่ได้วางไว้ (พระมหาสุชาติ เจ้า, 2561 หน้า1) ดังนั้นภารกิจของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจะขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาตนเอง มีการปรับแนวคิดพฤติกรรมในการบริหารงาน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีคุณลักษณะความเป็นผู้บริหารมืออาชีพที่จะสามารถบริหารงานของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ โดยใช้เทคนิควิธีการที่มีความเฉพาะตัวมีความหลากหลายให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในการบริหารงาน สามารถดำรงอยู่ในสถานการณ์ที่พลิกผันของสังคมโลกในปัจจุบันได้ (จำลอง นักพ่อน, 2543 หน้า 26)

คุณลักษณะของการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ นับว่าเป็นตัวแปรหนึ่งในการส่งผลให้การบริหารการสถานศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายตามนโยบายของสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีคุณลักษณะในด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิชาการ ด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านมนุษยสัมพันธ์ อีกทั้งการปฏิบัติตนของผู้บริหารสถานศึกษายังส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูกับบุคลากร ซึ่งการที่ผู้บริหารจะประสบความสำเร็จได้นั้น ส่วนหนึ่งมาจากการที่ผู้บริหารนั้นเป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ ความเข้าใจ มีเทคนิคในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ และมีทักษะความเป็นผู้นำ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีทักษะที่มีความเฉพาะตัว ส่งผลให้ให้เกิดความน่าประทับใจ สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่หลากหลาย จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์อันเป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

จากความเป็นมาและปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า เรื่องคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางสำหรับผู้บริหาร

สถานศึกษากับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้สามารถนำผลการวิจัย ปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริม คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งเป็นข้อมูลและเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้ในการพิจารณาการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา

สมมุติฐานการวิจัย

1. คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก
2. ครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกัน

นิยามศัพท์

คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา บ่งบอกลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้นำ เป็นผู้ที่มีทักษะมีความรู้ ความสามารถในการบริหารสถานศึกษาเป็นทักษะที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

ด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง ความเป็นผู้ประพฤติดี มีศีลธรรมในการดำรงชีวิต มีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นแบบอย่างของผู้ที่มีมาตรฐานทางจริยธรรมในวิชาชีพชั้นสูง ใช้หลักธรรมในการบริหารงาน

ด้านวิชาการ หมายถึง ความเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งเรียนรู้

ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง สิ่งที่แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความรู้มีความสามารถในการนำเทคนิคในการบริหารจัดการมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการสถานศึกษา

ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบ่งขอบเขตของการวิจัยเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสังเคราะห์ได้คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านมนุษยสัมพันธ์

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 52 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 5,854 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางของ Cohen (Cohen, Manion and Morrison, 2011) จำนวน 365 คน และกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาได้มาการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้น (Strata)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ตัวแปรในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา จำแนกเป็น ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี, ประสบการณ์ในการทำงาน จำแนกเป็น น้อยกว่า 5 ปี ระหว่าง 5 -10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป, ขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็น ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านมนุษยสัมพันธ์

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาการวิจัยระหว่างเดือน มกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2566

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสังเคราะห์

2. สอบถามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 – 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .971

3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นตามสถานภาพของครู

4. เปรียบเทียบคุณลักษณะเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยทดสอบค่าที (t-test) กับครูที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อเสนอแนะและแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนา และส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

2. เป็นข้อมูล และแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้ในการพิจารณาการวางแผน พัฒนา และปรับปรุง คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษาต่อไป

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้มาจากการสังเคราะห์ จากหลักการแนวคิดของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548) ; จริยญา เกษมศรี (2560) ; สิริมา พ่วงศรี (2560) ; นรฤทธิ์ นามเหลา (2560) ; ภัทราภา วงศ์พันธ์ (2560) ; จิตติมา ทะริงรัมย์ (2561) ; สุภาวดี พรหมทะสาร (2561) ; คมสันต์ วงษ์ชาลี (2561) ; ชิวสาธน์ กิ่งแก้ว (2561) ; วงศ์วะลี ยิ่งยืน (2562) ; กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์ (2565) ซึ่งพบว่าคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ จึงกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังนี้

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น

สถานภาพของครู

- 1.1 วุฒิการศึกษา
 1. ปริญญาตรี
 2. สูงกว่าปริญญาตรี
- 1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน
 1. น้อยกว่า 5 ปี
 2. ระหว่าง 5-10 ปี
 3. มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
- 1.3 ขนาดของสถานศึกษา
 1. ขนาดกลาง
 2. ขนาดใหญ่
 3. ขนาดใหญ่พิเศษ

ตัวแปรตาม

คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของ
ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วย

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม
2. ด้านวิชาการด้าน
3. ด้านการบริหารจัดการ
4. บุคลิกภาพ
5. ด้านมนุษยสัมพันธ์

ผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบริหารจัดการ และด้านคุณธรรม จริยธรรม เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

ลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหาร สถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านวิชาการ	4.05	0.65	มาก
2. ด้านบุคลิกภาพ	4.04	0.74	มาก
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.04	0.71	มาก
4. ด้านบริหารจัดการ	4.03	0.52	มาก
5. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.01	0.69	มาก
รวม	4.03	0.60	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 4.05$) ด้านบุคลิกภาพ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.04$) ด้านบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.03$) และด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.01$)

1. ด้านวิชาการ โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารสนับสนุนให้เกิดการวิจัยที่มีคุณภาพ และผู้บริหารมีนโยบายที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ หลักการบริหารจัดการภายในองค์กร ผู้บริหารการวางแผน และพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ และผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมทางวิชาการ

2. ด้านบุคลิกภาพ โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารมีอัธยาศัยดี มีวาจาสุภาพ ผู้บริหารมีความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ผู้บริหารมีความคล่องแคล่วในการทำงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารมีการวางตัวที่ดี เชื่อมั่นในตนเอง ผู้บริหารมีปฏิภาณไหวพริบที่ดีในการแก้ปัญหา และผู้บริหารมีความหนักแน่น มั่นคงทางอารมณ์

3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ผู้บริหารมีความตั้งใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดี และวางตัวเหมาะสมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารมีน้ำใจเอื้อเฟื้อกับผู้ใต้บังคับบัญชา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารยกย่องให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ ผู้บริหารเป็นผู้สร้างความสามัคคีให้เกิดในองค์กร และผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านบริหารจัดการ โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารมีการกำหนดแผนการดำเนินงาน เป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ในการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารมีการปรับปรุงโครงสร้างของสถานศึกษา อีกทั้งมีการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และผู้บริหารมีการพัฒนาองค์กรโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม และวิธีการเน้นการกระจายอำนาจ และผู้บริหารมีการบริหารจัดการ การใช้ทรัพยากรที่ประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษามากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานของบุคลากร

5. ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารเป็นผู้มีอัธยาศัยดี มีศีลธรรม และผู้บริหารมีวินัยปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณ มาตรฐานวิชาชีพ ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ สุจริต ผู้บริหารบริหารงานด้วยความโปร่งใส และผู้บริหารมีความยุติธรรม ให้ความสนับสนุน ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม และเสมอภาค และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า

1. ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ครูที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือก รวมถึงผ่านการอบรมหลักสูตรการพัฒนาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ มีความรู้ มีความสามารถในการจัดการบริหาร เป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงผู้บริหารเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่นๆ มีบุคลิกภาพ และการแสดงออกที่มีความเหมาะสม ส่งผลให้ภาพรวมของครูมีความมั่นใจ และเชื่อมั่นว่าเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พิมพ์กมล พลอ่อนสา (2565) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเหมือนกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิชาการ เป็นอันดับแรก รองลงมาด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบริหารจัดการ และด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นอันดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จึงนำมาอภิปราย ดังนี้

1.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี มีศีลธรรม มีวินัยปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์ บริหาร

สถานศึกษาด้วยความสุจริต มีความโปร่งใส และมีความยุติธรรม ให้ความสนับสนุน ช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม เสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับ คมสันต์ วงษ์ชาลี (2561, หน้า 70) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สิทธิณี ประภัศร และคณะ (2565) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านวิชาการ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้เกิดการวิจัยที่มีคุณภาพภายในสถานศึกษา มีนโยบายที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ อีกทั้งผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารจัดการภายในองค์กร สามารถวางแผน พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้ อีกทั้งผู้บริหารยังเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ และบริหารงานด้านอื่น ๆ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมทางวิชาการ และมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุชาติเจ้า และคณะ(2560) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วรรณษา ท่วมศิริ (2562) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามในบริบทการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียน พบว่า ด้านการบริหารวิชาการ อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านบริหารจัดการ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการกำหนดแผนการดำเนินงาน เป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ในการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารมีการปรับปรุงโครงสร้างของสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาองค์กรโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม มีวิธีการเน้นการกระจายอำนาจให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วม และผู้บริหารมีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรที่ประหยัด คุ่มค่า เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษามากที่สุด อีกทั้งยังผู้บริหารมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ นฤมล ศรียาเทพ และคณะ (2560, หน้า 86) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองพัทลุง พบว่า ด้านบริหารจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วงศ์วะลี ยิ่งยืน (2562, หน้า 96) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า ด้านบริหารจัดการ โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

1.4 ด้านบุคลิกภาพ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีอัธยาศัยดี มีวาจาสุภาพ ผู้บริหารมีความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ สามารถบริหารงานได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว มีสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำพาสถานศึกษาให้เกิดความเชื่อมั่นต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย อีกทั้งผู้บริหารมีการวางตัวที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีปฏิภาณไหวพริบที่ดีในการแก้ปัญหาและมีความหนักแน่น มั่นคงทางอารมณ์สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ชีวสาธน์ กิ่งแก้ว (2561, หน้า 113) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ด้านบุคลิกภาพ มี

ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สุภาวดี พรหมทะสาร (2561, หน้า 71) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า ด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน

1.5 ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ความจริงใจ วางตัวเหมาะสมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงมีน้ำใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลอื่นๆ ให้การยกย่องให้เกียรติทุกคนด้วยความจริงใจ ทำให้เกิดความสามัคคีให้เกิดในองค์กร และมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ จริยญา เกษมศรี (2560, หน้า 79) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาศูนย์ชายแดน อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สิริมา พวงศรี (2560, หน้า 64) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามทฤษฎีของครูในอำเภอสว่างวีรกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถ ได้รับการอบรม และได้รับการฝึกประสบการณ์ที่หลากหลายและแตกต่างกัน ส่งผลให้ครูมีวิสัยทัศน์ และมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตนที่ดี เป็นผู้ที่มีมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพของตนเอง มีความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ ทัดดาว ถนัดกิจ (2561) ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 ในจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพ ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมทุกด้าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารมืออาชีพไม่แตกต่างกัน ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ประภัสสร ณะแดนนอก (2565) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขต จตุรวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ ได้รับการอบรมก่อนเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญในการปฏิบัติตน มีการวางตัวที่ดี ความเหมาะสมกับตำแหน่งงาน มีมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพตนเอง มีความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทราภา วงศ์พันธ์ (2560) ได้ศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการทำงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่าการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ สุภาวดี พรหมทะสาร (2561) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยรวมและทุกรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาแตกต่างกันให้ความสำคัญกับการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ได้รับการอบรมทางวิชาการ มีการนำความรู้ และนำเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศที่น่าพึงพอใจในการปฏิบัติงานแก่ทุกคน ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของบุคลากร ส่งเสริมการจัดการความรู้ พร้อมเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ กาญจนา ภูวประภาชาติ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานให้กับครูและบุคลากร ควรบริหารสถานศึกษาด้วยความยุติธรรม ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป

1.2 ด้านวิชาการ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ และผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมทางวิชาการ ความรู้ใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาความคิดและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในรูปแบบที่หลากหลายอยู่เสมอ

1.3 ด้านบริหารจัดการ ผู้บริหารควรมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานของบุคลากรที่ชัดเจน ควรวางแผน วิเคราะห์ ความเสี่ยงด้านต่าง ๆ มีการปรับใช้กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

อีกทั้งผู้บริหารควรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความพร้อมและเกิดเทคโนโลยีใหม่ๆ

1.4 ด้านบุคลิกภาพ ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลาง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และผู้บริหารมีปฏิภาณไหวพริบที่ดีในการแก้ปัญหา และมีความหนักแน่น มีความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อให้เกิดความน่าเคารพ เชื่อถือ เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้บริหาร ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ

1.5 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารควรผู้บริหายกย่องให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ สร้างความสามัคคีให้เกิดในองค์กร มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รับการสนับสนุน และการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกระดับในการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ภูวประภาชาติ และคณะ. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนาบุรี. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 5(4), 1392-1405.
- กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์. (2565). คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- คมสันต์ วงษ์ชาลี. (2561). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จำลอง นึกฟ้อน. (2543). เส้นทางสู่ผู้บริหารการศึกษามืออาชีพในการศึกษากับการพัฒนาวิชาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- จริญญา เกษมศรี. (2560). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาศูนย์ชายแดน อำเภอบึงนาราง จังหวัดนันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชีวสารณ กิ่งแก้ว. (2561). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ฐิติมา ทะเรรัมย์. (2561). ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในยุครูปการการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- หัตตดาว ถนัดกิจ และคณะ. (2561). คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 ในจังหวัดพังงา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. 12(1), 109-117.
- นรฤทธิ นามเหลา. (2560). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- นฤมล ศรียาเทพ และคณะ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารมีอาชีพกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองพัทลุง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ประภัสสร ณะแดนนอก. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21 ตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตจตุรวิทย์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2.วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. (7)1, 199-124.
- พิมพ์กมล พลอ่อนสา. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬารขอนแก่น. (9)2, 362-372.
- พระมหาสุชาติ เจ้า และคณะ (2560). คุณลักษณะความเป็นมีอาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ภัทรภา วงศ์พันธ์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการทำงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย และคณะ. (2562). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้บริหารมีอาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 8(29), 22-31.
- วงศ์วะลี ยั่งยืน. (2564). คุณลักษณะผู้บริหารมีอาชีพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. (5)1, 16-27.
- วรรณษา ท้วมศิริ และคณะ. (2562). ความเป็นผู้บริหารมีอาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในบริบทการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียน. วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (16), 150-162.
- สิริมา พ่วงศรี. (2560). คุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามทฤษฎีของครูในอำเภอวังสมบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1.วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิทธิณี ประภัสร์ และคณะ. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารมีอาชีพที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.(19)86 ,89-104.
- สุภาวดี พรหมทะสาร. (2561). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2564). รายงานการดำเนินงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2564. กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research Method in Education (7th ed.)*. New York : Morrison.

**ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1**
**Democratic Leadership of School Administrators Under the Samut Prakan
Primary Educational Service Area Region 1**

สมฤดี ขจัดโจร¹ , ชนมณี ศิลาณุกิจ²
Somruedee Kajadjon¹ , Chonmanee Silanookit²

Received: March 8, 2023

Revised: June 28, 2023

Accepted: July 7, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และ ขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา จำนวน 333 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก Google Form ได้ข้อมูลกลับมา 295 คน คิดเป็นร้อยละ 88.59% เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.937 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1)ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2)ครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานต่างกัน และขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Graduate student in Master of Education Administration, Educational Administration Program,
Ramkhamhaeng University

² รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Associate Professor Dr. in Master of of Education Administration, Educational Administration Program,
Ramkhamhaeng University

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้บริหารสถานศึกษา การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรปราการ เขต 1

Abstract

The objectives of this research were to study the democratic leadership of school administrators under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office, Region 1, and to compare the democratic leadership of school administrators under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office, Region 1. The sample consisted of 333 teachers selected through simple random sampling. The researcher collected data from a Google Form and received responses from 295 individuals, which accounts for 88.59% of the total. The tool used to collect data was a questionnaire with a 5-level estimation scale that had a concordance index between 0.80 - 1.00. Data were collected with a reliability efficiency index of 0.937, and analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research found that: (1) The democratic leadership of school administrators under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office, Region 1, overall and by aspect, was at a high level both overall and in individual aspects. (2) Teachers with different educational backgrounds and work experiences had opinions on democratic leadership of school administrators under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office, Region 1 overall, there was no differences. (3) Teachers with different school sizes had opinions on democratic leadership of school administrators under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office, Region 1 overall, there was no differences. But there was a significant difference in the Empowering aspect.

Keywords; Democratic leadership, Administrator, Samut Prakan Primary Educational Service Area Office Region 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2562 สถานศึกษาคือหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชน เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือ หน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา และบริหารครูให้ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามมาตรา 39 มุ่งเน้นให้เกิดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาทุกระดับ และ จะต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษา

เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานภายในสถานศึกษา ผู้บริหาร จำเป็นจะต้องร่วมมือกับบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อร่วมกันกำหนด เป้าหมาย แนวทาง ในการดำเนินงาน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนในฐานะผู้นำ ของโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำในการชักจูงให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมและ ร่วมมือกันทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ท่ามกลางกระแสสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและสถานการณ์ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้รัฐบาลได้ออกนโยบาย เตรียมความพร้อม ในการจัดการเรียนการสอนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ (มงคล สมเจตนา, 2563) ผู้อำนวยการ โรงเรียนจึงต้องนำเอานโยบายดังกล่าวมาปรับใช้กับโรงเรียนในเรื่องการสอนแบบวิถีใหม่ ในรูปแบบการ จัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนบริบทและโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาที่ยึดหลักของการมี เอกภาพเชิงนโยบายหลากหลายแนวทางปฏิบัติโดยเน้นระบบกระจายอำนาจและยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็น สำคัญ หรือเรียกว่าภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงคุณสมบัติของผู้นำที่แสดงออกมาเพื่อให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งองค์ประกอบที่จำเป็นของภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยมีดังนี้ การสร้างแรงจูงใจ การรับฟังความคิดเห็น การกระจายอำนาจ การให้คำแนะนำ Nadeem Bhatti (2012, p. 192-201) กล่าวว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตย มักจะอนุญาตให้ผู้ใต้บังคับบัญชาออกความคิดเห็น และร่วม กำหนดแนวทางในการดำเนินการ แนวทางนี้จะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความพึงพอใจในการทำงานมาก ขึ้น ช่วยให้มีโอกาสได้ฝึกทักษะมากขึ้น และยังเพิ่มความรู้สึกรู้ว่าสามารถกำหนดชีวิตตนเองได้มากขึ้น ซึ่ง มักจะส่งผลดีมากกว่าใช้เงินเป็นแรงจูงใจเพียงอย่างเดียว ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยจะยังมีประสิทธิภาพ มากขึ้นหากเป้าหมายหลักของงานคือความร่วมมือ ไม่ใช่ความว่องไว หรือปริมาณของงานที่ทำเสร็จ

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการบริหารองค์การหรือโรงเรียน การทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนหรือชุมชน มีความเคารพ ความ เชื่อมั่น ตลอดจนความไว้วางใจในการร่วมงานและเต็มใจทำงานให้ ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีภาวะผู้นำ และใช้ความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์ในการครองใจคน ความเชื่อใจ หรือ การให้ความไว้วางใจ ในตัว ของผู้บริหารสถานศึกษา รวมไปถึงความสามารถในการสั่งการ การตัดสินใจที่ถูกต้องแม่นยำ มีความ ยุติธรรม ตลอดจนการเคารพในสิทธิของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย การยอมรับฟังเสียงข้างมากแต่เคารพ ในเสียงข้างน้อย โดยผู้บริหารควรจัดสร้างทีมงาน สร้างเครือข่ายร่วมมือกับสถานศึกษาภายในและภายนอก รวมไปถึงชุมชนโดยรอบ และผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและรู้ปัญหาภายในสถานศึกษาเพื่อมี ข้อมูลในการแก้ไขและพัฒนาปรับปรุงให้สถานศึกษามีคุณภาพ ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อ ผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างความสามัคคี สร้างบรรยากาศในการทำงาน มีน้ำใจโอบอ้อมอารี มีความจริงใจและ ไม่หวงสิ่งตอบแทน ยิ่งไปกว่านั้นผู้บริหารต้องเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงานจึงจะช่วยให้งานที่ทำ ประสบความสำเร็จและเป็นตัวช่วยไม่ให้ ล้มเหลวในองค์กรนั่นเอง ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย จึงเป็น ภาวะผู้นำที่บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มี การแลกเปลี่ยน เรียนรู้กันภายในองค์กรนั่นเอง

เหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จึงมีความสนใจต้องการจะศึกษาในเรื่องของ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน

สมมุติฐานงานวิจัย

1. ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และ ขนาดสถานศึกษาที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยด้วยการสังเคราะห์จากแนวคิดและการวิจัยของ (อิศรา เรืองเดช (2558, หน้า 75-90), อาทิตล จันทรหอม (2560), ศิริพร ดวงศรี และคณะ (2562, หน้า 9-75), Nadeem Bhatti (2012, p. 192-201), Ibrahim, Ali S. (2013, p. 41-54), Jibon K. Sharma, et al. (2013, p. 54-57), Manuel Lopez Delgado (2014, p. 1-12), Zakeer A. Khan, et al. (2016, p. 3-7), Dike, Ego E. et al. (2018, p. 129-137), Mahendra F. et al. (2020, p. 803-811)) โดยใช้เกณฑ์ในการสังเคราะห์ที่ระดับความถี่ 7 ขึ้นไป กำหนดเป็นภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการรับฟังความคิดเห็น ด้านการกระจายอำนาจ และด้านการให้คำแนะนำ
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากร ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 72 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,061คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ปีการศึกษา 2565 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการเปิดตารางของ Cohen Cohen (Cohen, Manion, and Morrison, 2011, p.147) จำนวน 333 คน เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้น

ภูมิ (Stratified Random Sampling) (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561 หน้า 156) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (Strata)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ปีการศึกษา 2565 ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประกอบด้วย ปริญญาตรี และ สูงกว่าปริญญาตรี ประสิทธิภาพทำงานของครู ประกอบด้วย น้อยกว่า 5 ปี ระหว่าง 5 - 10 ปี และ มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ขนาดของสถานศึกษา ประกอบด้วย ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และ ขนาดใหญ่พิเศษ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการรับฟังความคิดเห็น ด้านการกระจายอำนาจ และ ด้านการให้คำแนะนำ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ขอบเขตระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่เดือน 9 มกราคม 2566 ถึง 12 มีนาคม 2566

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยการสังเคราะห์
2. งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80- 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.937
3. ใช้วิธีการเก็บแบบสอบถามผ่าน Google Form
4. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ตามสถานภาพของครู

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อเสนอแนะและแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ
2. เป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อใช้ในการพิจารณาการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยเพื่อเป็นที่ยอมรับของ ผู้ใต้บังคับบัญชา นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษาต่อไป

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ได้มาจากการสังเคราะห์ ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยประกอบด้วย ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการรับฟังความคิดเห็น ด้านการกระจายอำนาจ และ ด้านการให้คำแนะนำ ซึ่งภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ตามความคิดเห็นของครูที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกัน

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยมีองค์ประกอบดังนี้ การสร้างแรงจูงใจ การรับฟังความคิดเห็น การกระจายอำนาจ การให้คำแนะนำ

การสร้างแรงจูงใจ

การสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นให้กลไกภายในจิตใจของมนุษย์ ทำหน้าที่ผลักดันให้มนุษย์ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อให้สำเร็จไปสู่เป้าหมาย แรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดแรงจูงใจนั้น เกิดได้หลายปัจจัย เช่น เงิน คำชม การยอมรับ หรือความสะดวกสบาย

การรับฟังความคิดเห็น

การรับฟังความคิดเห็น หมายถึง การแสวงหาหรือรวบรวมข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้เกี่ยวข้อง ที่ได้รับผลกระทบ หรืออาจได้รับผลกระทบ หรือมีส่วน ได้เสียกับประเด็นหรือเรื่องที่จะดำเนินการ เพื่อนำข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะมาใช้ประกอบการ พิจารณาหรือตัดสินใจ

การกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ หมายถึง การมอบอำนาจหรือการตัดสินใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการแทนผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้การกระจายอำนาจนั้นเป็นการกระจายความรับผิดชอบตามภารกิจต่าง ๆ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วง

การให้คำแนะนำ

การให้คำแนะนำ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ในส่วนของ การแนะแนว ชี้แนะ ชี้ให้เห็น หรือแสดงออกให้เห็นถึงทางเลือก ข้อมูล ข้อเท็จจริง ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้มาขอคำแนะนำได้นำคำแนะนำไปประกอบการตัดสินใจ

ผลการวิจัย

ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 63.70 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 36.30 ส่วนใหญ่เป็นครูมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไปจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 49.80 ครูมีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 5 - 10 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 33.20 และครูมีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 16.90 ส่วนใหญ่เป็นครูในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 148 คนคิดเป็นร้อยละ 50.20 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 25.10 ขนาดใหญ่ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90 และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการให้คำแนะนำ ด้านการรับฟังความคิดเห็น และ ด้านการกระจายอำนาจ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏผลดังนี้

ด้านการสร้างแรงจูงใจ

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารมีการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ร่วมงาน ($\bar{X} = 4.12$) ผู้บริหารมีการชมเชยผู้ร่วมงานที่ทำงานสำเร็จลุล่วง ($\bar{X} = 4.12$) ผู้บริหารมีการมอบรางวัลเพื่อส่งเสริมยกย่องจากผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.09$) ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ร่วมงาน ($\bar{X} = 3.92$)

ด้านการรับฟังความคิดเห็น

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก และ ปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ผู้บริหารยอมรับในความแตกต่างทางความคิด ($\bar{X} = 4.09$) ผู้บริหารมีการใช้ความคิดเห็นและข้อมูลจากเพื่อนร่วมงานมากำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.09$) และ ผู้บริหารมีการปรับใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารกับผู้ร่วมงาน ($\bar{X} = 4.06$) ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 3.72$)

ด้านการกระจายอำนาจ

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารมีการกระจายงานไปสู่ฝ่ายต่างๆอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.08$) ผู้บริหารมีการจัดสรรทรัพยากร กำลังคน และงบประมาณให้กับผู้ร่วมงานอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.98$) และ ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามผลหลังจากมอบหมายงาน ($\bar{X} = 3.94$) ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารมีการกระจายงานอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 3.56$)

ด้านการให้คำแนะนำ

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกดังนี้ ผู้บริหารมีการแนะนำทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม ($\bar{X} = 4.04$) ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการนิเทศงาน ($\bar{X} = 4.02$) ผู้บริหารมีการประชุมเพื่อพิจารณาคัดเลือกแนวทางในการแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.02$) ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารมีการซักถามถึงปัญหาที่พบเจอ ($\bar{X} = 3.83$)

เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดสถานศึกษา พบว่า

2.1 ครูที่มีวุฒิมัธยมศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่าง

กัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกระจายอำนาจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

สรุปผล

1. ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต1 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดสถานศึกษา พบว่า วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา ที่ต่างกันไม่ส่งผลกับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต1 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการบริหารงานโดยใช้หลักการประชาธิปไตย ให้เกิดผลที่ดีต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน โดยให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กำหนดนโยบาย ส่งเสริมให้ครูทำงานเป็นทีม อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของครูเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาองค์กร และการสร้างแรงจูงใจให้แก่ครู ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญภา ศรีแปลก (2563) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ Yusuf Inandi (2020) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในเมือง Mersin ในประเทศตุรกี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จึงนำมาอภิปราย ดังนี้

1.1 ด้านการสร้างแรงจูงใจ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความต้องการที่จะร่วมงานด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ บุญมาส ผาดี (2563) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง

เขต 1 ด้านการสร้างแรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ นฤมล คูหาแก้ว (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ด้านการสร้างแรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จรินทร์ อุตสาหะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการสร้างแรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการรับฟังความคิดเห็น พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 เปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความรู้ เปิดกว้างและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างได้ในการประชุมของโรงเรียน เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย บทบาทตามความสามารถและความถนัด ซึ่งสอดคล้องกับ กับ ปวีณา บุศยรัตน์ (2565) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด มีภาวะผู้นำด้านการรับฟังความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จรินทร์ อุตสาหะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการรับฟังความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการกระจายอำนาจ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 เปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียน และยังมีการกระจายงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ครูส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ จรินทร์ อุตสาหะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการกระจายอำนาจ อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับ นันทน์ภัส สุทธิการ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการกระจายอำนาจ อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการให้คำแนะนำ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 มีการให้คำแนะนำครูภายในโรงเรียนอย่างเป็นมิตรอยู่เสมอ และในปัจจุบันมักจะมีการใช้เทคโนโลยีช่วยเปิดช่องทางในการติดต่อสื่อสารส่วนตัวให้กับครูผู้สอนในการปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ นิลาวัลย์ จันทะรังสี (2565) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูยุคนิวนอร์มัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี

ตราด ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี และตราด ด้านการให้คำแนะนำ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จรินทร์ อุตสาหะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน สถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการให้คำแนะนำ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิ การศึกษา ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา พบว่า

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ ปวีณา บุศยรัตน์ (2565) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ความฉลาด ทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด พบว่าความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม วุฒิการศึกษา โดยภาพรวมไม่ต่างกัน สอดคล้องกับ ณรงค์ศักดิ์ ะโร (2559) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรีผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ครูที่มีระดับวุฒิการศึกษาต่างกัน มีกระบวนการรับรู้ และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารที่ไม่ต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 โดยส่วนใหญ่แล้วมีการปฏิบัติต่อ ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมโดยไม่แบ่งแยกตามวุฒิการศึกษา จึงทำให้วุฒิการศึกษาของครูผู้สอนไม่ ส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหาร

2.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ ปวีณา บุศยรัตน์ (2565) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่าความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมไม่ต่างกัน และสอดคล้องกับ ภูมิกร บุนกึ (2563) ได้ ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด พบว่าความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมไม่ต่างกัน เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การ ทำงานต่างกัน มีกระบวนการรับรู้ และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหาร ที่ไม่ต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 โดยส่วนใหญ่แล้วมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานให้แก่ครูผู้สอนที่เหมาะสมกับ

ความสามารถและประสิทธิภาพการทำงานของแต่ละคน จึงทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของครูผู้สอนไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหาร

2.3 ครูที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ เพ็ญญา ศรีแปลก(2563) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ปวีณา บุศยรัตน์ (2565) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่าความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่ต่างกัน เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ครูที่มีสถานศึกษาที่ขนาดต่างกัน มีกระบวนการรับรู้ และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารที่ไม่ต่างกัน เนื่องจากการบริหารงานตามหลักประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกคนอย่างเท่าเทียม ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม ถึงแม้ว่าโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีแนวทางการบริหารที่เป็นระบบระเบียบมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ก็ไม่ได้ส่งผลให้การใช้หลักการบริหารแบบประชาธิปไตยลดลง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารควรพัฒนาในเรื่องของการส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ร่วมงาน ทั้งในแง่ของการให้เกียรติซึ่งกันและกันตามมาตรฐานสังคม และในแง่ของการให้การยกย่อง ยอมรับ นับถือ ผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติงาน หรือสามารถสร้างผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ได้ โดยวิธีในการส่งเสริมควรจะเป็นการนำเสนอความสำเร็จของครูลงในเว็บเพจของโรงเรียน การมอบรางวัลเป็นรายภาคการศึกษา หรือการแสดงให้เห็นครูในโรงเรียนเห็นทั่วกันว่าผู้ที่ตั้งใจทำงานจะได้รับการสนับสนุนให้ได้เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น

1.2 ด้านการรับฟังความคิดเห็นผู้บริหารควรพัฒนา เรื่องการให้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสมอภาค และการยอมรับในความแตกต่างทางความคิด โดยการเปิดโอกาสให้ครูทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้ตลอดเวลาผ่านทางช่องทางที่เตรียมไว้ ผู้บริหารต้องตอบสนองต่อความคิดเห็นของครูทุกคนด้วย ทั้งในลักษณะของการพูดคุยปรึกษาหารือ การประชุม ไปจนถึงการแก้ไขปัญหาที่ได้รับร้องเรียนจริง ๆ ผู้บริหารต้องมีจิตใจเปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นที่ต่างจากตนเองหรือคนหมู่มาก

1.3 ด้านการกระจายอำนาจ ผู้บริหารควรพัฒนาในเรื่องของการกระจายงานอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการกระจายงานอย่างเป็นระบบถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกระจายอำนาจให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การกระจายอำนาจที่ดีต้องไม่ทำให้ครูคนใดคนหนึ่งต้องรับภาระงานหนักกว่าคนอื่นโดยไม่จำเป็น

1.4 ด้านการให้คำแนะนำ ผู้บริหารควรพัฒนา ในเรื่องของการประชุมเพื่อพิจารณาคัดเลือกแนวทางในการแก้ไขได้อย่างเหมาะสม และการซักถามถึงปัญหาที่พบเจอโดยการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ เช่นมีระบบออนไลน์ให้ส่งประเด็นต่าง ๆ เข้ามาพิจารณาเพื่อเป็นวาระการประชุมของโรงเรียน มี

การโหวตและแสดงความคิดเห็นเบื้องต้นผ่านระบบออนไลน์เป็นข้อมูลก่อนเข้าประชุมจริง ให้การประชุมมีประสิทธิภาพ ดำเนินการได้ไว และครบถ้วนทุกประเด็น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบ ปัจจัย ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาจากทฤษฎีอื่น ๆ เช่น ทฤษฎีภาวะผู้นำการเชิงนวัตกรรม ทฤษฎีภาวะผู้นำอย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้องค์ความรู้เพิ่มเติม

2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนา สมรรถนะของภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยในผู้บริหารให้ดียิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนภายในประเทศและโรงเรียนต่างประเทศตามความคิดเห็นของครูหรือผู้บริหาร เพื่อเปรียบเทียบว่าความความคิดเห็นของครูในแต่ละประเทศต่างกันหรือไม่

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.ชนมณี ศิลาณกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษานี้ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ จนกระทั่งการศึกษานี้สำเร็จลงไปด้วยดี รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นางรัชดาวัลย์ ศรีสวัสดิ์ นายณรินทร์ อินทร์เสน่ห์ นางสาววรางคณา กันประชา นางจินตนา ชูช่อแก้ว และนายธีรศักดิ์ สมบูรณ์เจริญ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัยให้ดียิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้บริหารและบุคลากรโรงเรียนคลองลาดกระบัง โรงเรียนคลองหลุมลึก และ โรงเรียนวัดบางพลีน้อย ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย และขอขอบพระคุณผู้บริหารและบุคลากรโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่และครอบครัวที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจตั้งแต่เริ่มศึกษาจนกระทั่งการศึกษานี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายขอขอบคุณมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่เป็นแหล่งให้เรียนรู้ตลอดชีวิตและสังคมของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับปริญญาโท ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การศึกษานี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 (ฉบับที่ 4). สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th/>

จรินทร์ อดุทธะ. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของ

- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ภูมิกร บุนกึ. (2563). ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณรงค์ศักดิ์ ะโว. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(2), 41-54.
- นันทน์ภัส สุทธิการ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.สุราษฎร์ธานี
- นฤมล คูหาแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นิลาวัลณ์ จันทะรังสี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูคุณวินอร์มัล สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุษยมาส ผาติ. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ปวีณา บุศยรัตน์. (2565). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เพ็ญภา ศรีแปลก. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- มงคล สมเจตนา. (2563). การขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019(COVID19) (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิด.
- ศิริพร ดวงศรี และคณะ. (2562). การพัฒนาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. อุดรธานี
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 ปีการศึกษา 2565. สืบค้นจาก https://data.bopp-obec.info/emis/school.php?Area_CODE=1101
- อิสรา เรืองเดช. (2558). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนบ่อไร่วิทยาคม อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต).

- อาทิล จันทร์หอม. (2560). ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษา
บัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช
บวรศรี (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต) สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2561). การวิจัยทางการศึกษา : แนวคิดและการประยุกต์ใช้ *Educational
research concept and applications*. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Cohen, Manion and Morrison (2007). *Sample size, confidence levels and confidence
intervals for random samples*, Research Methods in Education.
- Dike, Ego E. et al. (2019). Democratic Leadership Style and Organizational Performance: An
Appraisal. *International Journal of Development Strategies in Humanities,
Management and Social Sciences*.
- Jibon K. Sharma et al. (2013). A Study on the Democratic Style of Leadership, *International
Journal of Management & Information Technology*, Vol. 3
- Manuel Lopez Delgado (2014). Democratic Leadership in Middle Schools of Chihuahua
Mexico: Improving Middle Schools through Democracy. *Journal of International
Education and Leadership*.
- Mahendra F. et al. (2021). Democratic Leadership Practice to Construct Clan Organizational
Culture in Family Companies. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*,
Vol 8.
- Nadeem Bhatti. (2012). The Impact of Autocratic and Democratic Leadership Style on Job
Satisfaction, *International Business Research*, Vol. 5.
- Yusuf Inandi. (2020). *The Relationship of School Administrators' Leadership Styles
with Organizational Dissent and Resistance to Change according to Perceptions
of Teachers*. International Online Journal of Educational Sciences.
- Zakeer A. Khan, et al. (2016). Leadership Theories and Styles: A Literature Review. *Journal
of Resources Development and Management, An International Peer-reviewed
Journal*, Vol.16.

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร้างสร้างรายได้
โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
The Curriculum Local Development of Local Rice Dang Sticky Rice
Transform create income Anuban Chaingkhan Pathummasongkrow School
Chaingkhan District, Loei Province

อิศรารัตน์ มาขันพันธ¹, นันทพร กองภูเวช²,
พรชนก บุญลับ³, สุปราณี สิทธิพรหม⁴
Idsarat Makhanpan¹, Nantaporn Kongphuwatch²,
Pornchanok Boonlub³, Supranee itthiphrom⁴

Received: July 6,2023

Revised: July 25,2023

Accepted: August 9,2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรและทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร้างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีวิธีการศึกษา 2 ขั้นตอนคือ ขั้นแรกการพัฒนาหลักสูตร มีกระบวนการดำเนินงานดังนี้ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง โครงสร้างและการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร้างสร้างรายได้ และวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 พบว่าหลักสูตรผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 95 และขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร มีกระบวนการดำเนินงานดังนี้ กำหนดหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 เรื่องมหัศจรรย์พันธุ์ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย ร่วมเรียนรู้ สู่อาชีพ หน่วยที่ 3 ปทุมมาหน้าหนาว หน่วยที่ 4 ข้าวหลามแดง แปลงร้าง และหน่วยที่ 5 ข้าวจีแดง แผลงฤทธิ์ เพื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 39 คน พบว่าจากการใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร้างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการพัฒนาแปรรูปข้าวพันธุ์พื้นเมืองและสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างอาชีพ ทั้งยังช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจต่อวิถีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และมีการดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง

¹⁻² อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Professor, Program in General Science, Faculty of Education, Loei Rajabhat University E-mail:
idsarat.mak@lru.ac.th

³⁻⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Professor, Department of Biology , Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University E-mail:
pornchanok.boon@lru.ac.th

คำสำคัญ: ข้าวพันธุ์พื้นเมือง, ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย, หลักสูตรท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this research were to develop and to experiment with a curriculum of Local rice Dang sticky rice transform to create income of Anuban Chaingkhan Pathummasongkrow School Chaingkhan District, Loei Province. There were 2 steps of education methods: first, curriculum development; the process as follows, using workshop organization in the topic of the Local curriculum structure and design and organize a course of Local rice Dang sticky rice transform to create income then criticize course by 3 experts and determine the criteria to pass the assessment at 70 percent. The result showed that the curriculum passed 95%. The second step was course trial, the process as follows, prescription of 5 learning units, Unit 1: The miracle of Dang sticky rice Mueang Loei, Unit 2: Join to learn about careers, Unit 3: Patumma Na Nuan, Unit 4: Transformed Dang Bamboo Rice, and Unit 5: Khao Chi Daeng Prangrit for trial use with 39 fourth grade students. The result indicated that after learning through Local rice Dang sticky rice transform to create income curriculum in Anuban Chaingkhan Pathummasongkrow School, Chaingkhan District, Loei Province, the students gained knowledge and skills to develop Local rice varieties processing and able to apply the knowledge to build a career and also develop students to have knowledge and understanding of Local society culture, Local food culture and creating the self-esteem and lifestyle based on sufficiency.

Keywords: Local rice, Dang sticky rice Mueang Loei, Local curriculum

บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมืองเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดขึ้นโดยให้ใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็ก และเยาวชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจะต้องสะท้อนคุณภาพผู้เรียนและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ รวมทั้งเป็นกรอบในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบที่ครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีโอกาสดูแลเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น ทำให้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่า มีความภาคภูมิใจในถิ่นบ้านเกิด มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านวัฒนธรรม โดยมีส่วนร่วมช่วยในการส่งเสริมพัฒนาสืบสานวัฒนธรรม หรือเรื่องราวของท้องถิ่น ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาอาชีพครอบครัวและสังคมได้ตามความสามารถ จังหวัดเลย โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีภูเขาที่สลับซับซ้อนเรียงตัวเป็นกำแพงปิดล้อมรอบเกือบทุกด้าน ทำให้จังหวัดเลยมีลักษณะเป็นเมืองแห่งทะเลภูเขา (กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564) มีพื้นที่ปลูกข้าว

ประมาณ 421,283 ไร่ เป็นข้าวนาประมาณ 374,652 ไร่ เป็นข้าวไร่ประมาณ 46,631 ไร่ และได้ดำเนินตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ข้าวชุมชน ตั้งแต่ปี 2543 จนถึงปัจจุบัน จำนวนทั้งหมด 21 ศูนย์ ประเภทข้าวนา จำนวน 18 ศูนย์ ประเภทข้าวไร่ จำนวน 3 มีพันธุ์ข้าวไร่พื้นเมืองหลายพันธุ์ เช่น ข้าวชิวเกลี้ยง ข้าวกำ เจ้าหอม แดงหอม พญาลิ้มแกง หางปลาไหล ข้าวเหนียวดำลิ้มผัว ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย เป็นต้น ที่นับวันจะมีการสูญหายไปจากชุมชน

อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย มีภูมิปัญญาและการประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นอยู่มากมายและมีค่า ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นต้นทุนหรือวัตถุดิบที่มนุษย์นำมาใช้ เพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจ (ศศิมาภรณ์ ดีเลิศ, 2563) ซึ่งบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน มีวิสัยทัศน์ “เชียงคานเมืองแห่งชุมชนเข้มแข็ง แหล่งวัฒนธรรม นำท่องเที่ยวยั่งยืน” (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2566) ซึ่งบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลาง ไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้จัดการเรียนการสอน ทั้งด้านอาชีพ หัตถกรรม เกษตรกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวอย่างยั่งยืน

สำนักเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้กำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้ความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้เรียนมีโอกาสดูแลเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียน ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะและสามารถเชื่อมโยงระหว่างการเรียนกับชีวิตจริงและการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความคุณภาพของสังคมในด้านศีลธรรม จริยธรรม และการดำรงไว้ซึ่งสังคมประชาธิปไตยการรักษาสิ่งแวดล้อม เกิดศรัทธาเชื่อมั่นในภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน จากความสำคัญดังกล่าวโรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” มีวิสัยทัศน์ “เสมอภาคทางการศึกษา พัฒนาสู่สากล ชุมชนมีส่วนร่วม” (โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์”, 2564) จึงได้จัดทำหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง “ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้” โดยใช้พันธุ์ข้าวไร่พื้นเมืองของจังหวัดเลยคือ ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของตนเอง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกันถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดเป็นอาชีพได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคานปทุมมาสงเคราะห์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ ระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ขอบเขตของการศึกษา

1. ด้านเนื้อหา สร้างหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ และทดลองใช้กับนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. ด้านประชากร กลุ่มเป้าหมายคือ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 3 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 2 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 10 คน ครูโรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 2 คน นักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 39 คน และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน
3. ด้านพื้นที่ ดำเนินการศึกษาที่โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
4. ด้านเวลา ระยะเวลาในการเนิการศึกษา เป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษา ในปีการศึกษา 2565

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ร่วมโครงการเกิดความรู้และทักษะการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. ได้หลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. ได้ผลิตภัณฑ์จากข้าวเหนียวแดงเมืองเลยเป็นของชุมชน
4. อนุรักษ์ข้าวไร่ ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย พันธุ์พื้นเมืองจังหวัดเลย

วิธีการดำเนินการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร

การศึกษาความต้องการและความจำเป็นด้านเนื้อหาสาระในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมืองในจังหวัดเลย ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยมีกรดำเนินงานดังนี้

1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง โครงสร้างและการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น มีกลุ่มเป้าหมายคืออาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 3 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 2 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 10 คน และครูโรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 2 คน
2. จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีกลุ่มเป้าหมายคืออาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 3 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 2 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 10 คน ครูโรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 2 คน และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน

3. วิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยหลักสูตรจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

1. ทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 39 คน โดยนำไปทดลองใช้ในกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลา 10 ชั่วโมง

2. การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผ่านเกณฑ์การวัดและประเมินผล ร้อยละ 80 ขึ้นไป

3. การประเมินหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคานปทุมมาสงเคราะห์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายงานวิชาการสถานศึกษา ประธานกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนในกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับหลักสูตร เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น รวมจำนวน 7 คน และการประเมินหลักสูตรที่นำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประเมินผู้เรียน เรื่องข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ เพื่อเป็นแนวทางในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น พร้อมทั้งมีการประเมินการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผลการศึกษา

จากพัฒนาหลักสูตรและทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 39 คน ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคานปทุมมาสงเคราะห์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ได้หลักสูตรที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 95 และได้หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยที่ 1 เรื่องมหัศจรรย์พันธุ์ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย	จำนวน 1 ชั่วโมง
หน่วยที่ 2 ร่วมเรียนรู้ สู่อาชีพ	จำนวน 1 ชั่วโมง
หน่วยที่ 3 ปทุมมาหน้าหนาว	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยที่ 4 ข้าวหลามแดง แปลงร่าง	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยที่ 5 ข้าวจี๋แดง แผลงฤทธิ์	จำนวน 2 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง

ง 14201 ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 รวมเวลา 10 ชั่วโมง

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
1	มหัศจรรย์พันธุ์ ข้าวเหนียวแดง เมืองเลย	1. บอกความเป็นมา และความสำคัญของ ข้าวเหนียวแดงเมือง เลย 2. ตระหนักถึง คุณค่าของ วัฒนธรรมการ ดำเนินชีวิตกับอาชีพ ในท้องถิ่นของตน	ข้าวเหนียวแดงเมืองเลยเป็น ทรัพยากรชีวภาพที่สำคัญ ของชุมชน เป็นข้าวพันธุ์ พื้นเมืองแท้ดั้งเดิมของชาว จังหวัดเลย มีความหอมเฉพาะและเป็น เอกลักษณ์	1	10
2	ร่วมเรียนรู้ สู่อาชีพ	3.เสนอแนะแนวทาง ในการนำผลผลิต จากข้าวไปใช้ ประโยชน์ได้ 4. ยกตัวอย่างสินค้า และบริการใน โครงการนวัตกรรมของ ตำบลเชียงคานได้	การสำรวจข้อมูลอาชีพของ คนในอำเภอเชียงคาน เป็น ข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งที่จะ ช่วยให้นักเรียนเห็นความ แตกต่างและแนวทางในการ ประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่ง อาชีพส่วนใหญ่เป็น อาชีพ เกษตรกร ทำนาข้าว ไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลังรองลงมา เป็นอาชีพค้าขาย รับจ้าง อิสระ พนักงานราชการและ อาชีพที่เพิ่มขึ้นมาจากการ ทำวิสาหกิจชุมชน เช่น ร้านอาหาร ขายของฝาก OTOP ในปัจจุบัน	1	20
3	“ปทุมมา หน้าหนาว”	5. ยกตัวอย่างสินค้า และบริการใน โครงการนวัตกรรมของ อำเภอเชียงคานได้ 6. ออกแบบเพื่อเพิ่ม มูลค่าผลิตภัณฑ์จาก	“นวัตกรรม” เกิดจากการนำ คำว่า “นวัตกรรม” ผสมกับ คำว่า “วิถีชีวิต” เป็นการ ท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิ ปัญญาท้องถิ่น โดยไม่ใช้การ นำสินค้าที่มีความโดดเด่น	3	10

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
		โครงการนวัตวิถีของ ดีเมืองเชียงคาน	ของชุมชนออกไปวางเสนอ ขายนอกแหล่งชุมชนอย่างที่เคยมีมา แต่เป็นการนำผู้คน จากข้างนอก เข้าไปสัมผัสวิถี ชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความ เป็นอยู่ อาหารการกิน และ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน นั้น ๆ ส่งผลให้มีการผลิต สินค้าและบริการจากภูมิ ปัญญาของอำเภอเชียงคาน		
4	“ข้าวหลามแดง แปลงร้าง”	7. ประยุกต์ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ของชุมชนได้	หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงเป็น หลักการ ดำเนินชีวิตที่คนท้องถิ่น อำเภอเชียงคาน นำมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบลและอำเภอ ส่งผลให้ ความเป็นอยู่ของตำบลมี ความเรียบง่ายพึ่งพาตนเอง ได้และมีภูมิคุ้มกันที่ดีจาก การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำผลิตภัณฑ์ น้ำปลาร้าปรุงรส	3	10
5	“ข้าวจีแดง แปลงฤทธิ์”	8. ประยุกต์ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ของชุมชนได้ 9. นำเสนอ วัฒนธรรมกับการ ดำเนินชีวิตใน ท้องถิ่นของตนได้	หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงเป็น หลักการ ดำเนินชีวิตที่คนท้องถิ่น อำเภอเชียงคาน นำมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบลและอำเภอ ส่งผลให้ ความเป็นอยู่ของตำบลมี ความเรียบง่ายพึ่งพาตนเอง ได้และมีภูมิคุ้มกันที่ดีจาก การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น	2	10

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
			เช่น การทำผลิตภัณฑ์ น้ำปลาร้าปรุงรสสร้างอาชีพ ได้		
สอบปลายภาค				2	40
รวม				10	100

2. การทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยมีหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 หน่วยที่ 1 เรื่องมหัศจรรย์พันธุ์ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย จำนวน 1 ชั่วโมง ได้ผลการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ผู้เรียนสามารถบอกความเป็นมาและความสำคัญของข้าวเหนียวแดงเมืองเลยได้

2.1.2 ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตกับอาชีพในท้องถิ่นของตน

สาระสำคัญ ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย เป็นทรัพยากรชีวภาพที่สำคัญของชุมชน บ้านศรีเจริญ ต.เลยวังไสย์ อ. ภูหลวง จ.เลย ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ติดกับป่าสงวนและเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าภูหลวง ชุมชนมีความโดดเด่นในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในด้านความหลากหลายทางชีวภาพด้านอาหารสมุนไพร และมีความเข้มแข็งรักษาวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม และการต่อยอดทรัพยากรข้าวเหนียวแดงที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ภาพที่ 1 นักเรียนร่วมกันตอบคำถาม พร้อมทั้งยกตัวอย่างการนำข้าวเหนียวแดงมาประกอบอาหารที่ **มา** อิศรรัตน์ มาขันพันธ์ และคณะ

2.2 หน่วยที่ 2 ร่วมเรียนรู้ สู่อาชีพ จำนวน 1 ชั่วโมง ได้ผลการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

2.2.1 เสนอแนะแนวทางในการนำผลผลิตจากข้าวไปใช้ประโยชน์ได้

2.2.2 ยกตัวอย่างสินค้าและบริการในโครงการนวัตกรรมวิถีของตำบลเชียงคนได้

2.2.3 ครูให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในการจำหน่ายสินค้า

สาระสำคัญ การสำรวจข้อมูลอาชีพของคนในอำเภอเชียงคน เป็นข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเห็นความแตกต่างและแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งอาชีพส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกร ทำนาข้าว ไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง รองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย รับจ้างอิสระ พนักงานราชการและอาชีพที่เพิ่มขึ้นมาจากการทำวิสาหกิจชุมชน เช่นร้านอาหาร ขายของฝาก OTOP ในปัจจุบัน

ภาพที่ 2 นักเรียนร่วมกันวาดภาพการนำข้าวเหนียวแดงมาประกอบอาหาร และนำไปใช้ประโยชน์
ที่มา อิศรารัตน์ มาชนพันธ์ และคณะ

2.3 หน่วยที่ 3 ปทุมมาหน้าหนาว จำนวน 3 ชั่วโมง ได้ผลการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

2.3.1 ยกตัวอย่างสินค้าและบริการในโครงการนวัตกรรมวิถีของอำเภอเชียงคนได้

2.3.2 ออกแบบเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากโครงการนวัตกรรมวิถีของดีเมืองเชียงคน

สาระสำคัญ “นวัตกรรม” เกิดจากการนำคำว่า “นวัตกรรม” ผสมกับคำว่า “วิถีชีวิต” เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยไม่ใช่นำสินค้าที่มีความโดดเด่นของชุมชนออกไปวางเสนอขายนอกแหล่งชุมชนอย่างที่เคยมีมา แต่เป็นการนำผู้คนจากข้างนอก เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ๆ

ภาพที่ 5 ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวจีแดงของชุมชน
ที่นา อิศรารัตน์ มาชั้นพันธ์ และคณะ

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมนโยบายคือ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำนโยบาย และกำหนดหลักสูตรแกนกลาง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษา นำไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาที่เหมาะสม ผู้ปฏิบัติได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญในฐานะที่ต้องนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ส่งเสริมสนับสนุน ให้บุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และนำไปใช้ ส่วนครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญที่สุดที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรและนำไปใช้ให้ได้ประสิทธิภาพตามที่กำหนดร่วมกับชุมชน ผู้ปกครองและผู้รู้ หรือ ปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น (สุวรรณา รัตนธรรมเมธิ, 2552) แนวทางหรือนโยบายจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาในพื้นที่เพราะบทบาทหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนให้เกิดความรักและหวงแหนท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการบูรณาการเรื่องราวต่าง ๆ ให้เด็กและเยาวชนนั้นเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่า ความสำคัญของ ทรัพยากรในท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยในครั้งนี้ มีผู้ร่วมดำเนินงานได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ได้หลักสูตรท้องถิ่น ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 95 และได้ 5 หน่วยการเรียนรู้ และนำไปทดลองใช้หลักสูตรข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงร่างสร้างรายได้ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 39 คน พบว่า หน่วยที่ 1 เรื่องมหัศจรรย์พันธุ์ข้าวเหนียวแดงเมืองเลย ได้ผลการเรียนรู้คือ บอกความเป็นมาและความสำคัญของข้าวเหนียวแดงเมืองเลย และตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตกับอาชีพในท้องถิ่นของตน หน่วยที่ 2 ร่วมเรียนรู้ สู่อาชีพ ได้ผลการเรียนรู้คือเสนอแนะแนวทางในการ

นำผลผลิตจากข้าวไปใช้ประโยชน์ได้ ยกตัวอย่างสินค้าและบริการในโครงการนวัตกรรมวิถีชีวิตของตำบลเชียงคานได้ และครูให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในการจำหน่ายสินค้า หน่วยที่ 3 ปทุมมาหน้าหนาว ได้ผลการเรียนรู้คือ ยกตัวอย่างสินค้าและบริการในโครงการนวัตกรรมวิถีชีวิตของอำเภอเชียงคานได้ และออกแบบเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากโครงการนวัตกรรมวิถีชีวิตของอำเภอเชียงคาน หน่วยที่ 4 ข้าวหอมแดงแปลงสร้าง ได้ผลการเรียนรู้คือ ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวหอมแดงของชุมชนได้ หน่วยที่ 5 ข้าวจีแดง แผลงฤทธิ์ ได้ผลการเรียนรู้คือ ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวจีแดงของชุมชนได้ และนำเสนอวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นของตนได้ สอดคล้องกับ วินัยทองภูบาล (2562) ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ข้าว เพื่อความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียนหินดาดวิทยา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน ชาวบ้านที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ทำให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกเป็นเจ้าของถิ่น ครูได้พัฒนาศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการทำหลักสูตรบูรณาการการเรียนรู้ และเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษา

จากการใช้หลักสูตรทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการพัฒนาแปรรูปข้าวพันธุ์พื้นเมืองและสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างอาชีพ ทั้งยังช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจต่อวิถีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และมีการดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ที่สำคัญคือการมีการสืบทอดส่งต่อภูมิปัญญาโดยการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับกิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์ และคณะ (2565) ได้นำเสนอการสืบทอดภูมิปัญญาจะต้องมีการสืบทอด 3 ระดับคือ สืบทอดระดับครัวเรือน สืบทอดระดับชุมชน และสืบทอดในสถาบันการศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ถือเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โรงเรียนได้หลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตน และทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีความตื่นตัวในการทำกิจกรรม กระตือรือร้นในการมอบความรู้สู่ผู้เรียน และนักเรียนให้ความร่วมมือ ปฏิบัติตามได้เป็นอย่างดี เกิดความภาคภูมิใจกับผลงานของตน

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำผลจากการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ข้าวเหนียวแดงแปลงสร้างรายได้

โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน“ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดเลย เพื่อเพิ่มรายได้และส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและควรนำหลักสูตรที่ได้ไปขยายผลในเชิงนโยบายร่วมกับชุมชน หรือสถานศึกษาในเครือข่ายเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามมาตรฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก จังหวัดเลย*. เลย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์ และคณะ. (2565). กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนมฝรั่งเศสจีน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 5(1): 46-57.
- โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์”. (2564). *ข้อมูลพื้นฐาน วิสัยทัศน์ โรงเรียนอนุบาลเชียงคาน “ปทุมมาสงเคราะห์” อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2566, จาก <https://data.bopp-obec.info>
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. (2566) *ข้อมูลพื้นฐาน วิสัยทัศน์และพันธกิจ เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2566, จาก <https://chiangkhan.go.th>
- วินัย ทองภูบาล. (2562). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ข้าว เพื่อความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียน หินดาดวิทยา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 13(3), 139-150.
- ศศิมาภรณ์ ดีเลิศ. (2563). *ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. สุรินทร์: โรงเรียนบ้านอาโพน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3.
- สุวรรณ รัตนธรรมเมธี. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น*. สุรินทร์ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง ในจังหวัดอุบลราชธานี

The Local Wisdom of Folk Healers for Low Back Pain Treatment in Ubon Ratchathani Province

ปริยาพัทธ์ สิงห์ทอง¹, พิชชานันท์ เจริญทองอินทร์², จินตนา จุลทัศน์³,
ปิยะพร ทธจักร⁴, กัญญารัตน์ เป็งจำเมือง⁵
Pariyapat Singthong¹, Pitchanan Thiantongin², Jintana Junlatat³,
Piyaporn Thorajak⁴, Kanyarat Peng-ngummuang⁵

Received: June 22, 2023

Revised: July 24, 2023

Accepted: August 18, 2023

บทคัดย่อ

อาการปวดหลังส่วนล่าง (Low back pain) พบความชุกของผู้ป่วยทั่วโลกประมาณ ร้อยละ 70–85 นับเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขและเศรษฐกิจที่สำคัญ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างของหมอพื้นบ้านในจังหวัดอุบลราชธานีและศึกษารายงานการทดสอบฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาที่สอดคล้องกับตำรับยาสมุนไพร โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หมอพื้นบ้านจำนวน 5 คน ที่เป็นสมาชิกชมรมหมอพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง การสังเกตและการตรวจสอบข้อมูลจากฐานข้อมูลทางวิชาการ ผลการวิจัย พบว่าหมอพื้นบ้านทั้งหมดสืบทอดองค์ความรู้มาจากบรรพบุรุษร่วมกับการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม มีขั้นตอนการรักษาเริ่มจาก 1) การคลายกล้ามเนื้อ 2) การกดบีบนวด 3) การขีดเส้น หรือเขียนเส้น 4) ยืดเหยียดกล้ามเนื้อหลังการนวด และ 5) การใช้สมุนไพร จากการศึกษาวิจัยฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรจากเอกสารทางวิชาการ พบว่าส่วนใหญ่มีฤทธิ์ด้านการอักเสบ เช่น กำแพงเจ็ดชั้น (*Salacia chinensis* L.) ขันทองพยาบาท (*Suregada multiflora* (A.Juss.) Baill.) เถาวัลย์เปรียง (*Derris scandens* (Roxb.) Benth) การศึกษาและรวบรวมข้อมูลทั้งหมดของหมอพื้นบ้าน แสดงให้เห็นว่า หมอพื้นบ้านมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่สามารถดูแลหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยของคนในชุมชนได้ บุคลากรทางสุขภาพสามารถ

^{1,2,4,5} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการแพทย์แผนไทย คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1,2,4,5} Assistant Professor of Program in Thai Traditional Medicine, Faculty of Thai Traditional and Alternative Medicine, Ubon Ratchathani Rajabhat University. Corresponding author E-mail: Pla_pitcha@hotmail.co.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ความงามและสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จ.อุบลราชธานี

³ Assistant Professor of Program in Aesthetic Sciences and Health, Faculty of Thai Traditional and Alternative Medicine, Ubon Ratchathani Rajabhat University

นำเอาองค์ความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการนวดและการใช้ยาสมุนไพร แต่อย่างไรก็ตามควรมีการศึกษาถึงประสิทธิผลของการนวดและฤทธิ์ของตำรับยาสมุนไพรต่อไป

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, หมอพื้นบ้าน, ปวดหลังส่วนล่าง, การแพทย์แผนไทย, การนวดพื้นบ้าน

Abstract

Lower back pain affects approximately 70-85% of patients around the world. It is considered a major problem for public health and the economy. This research was a qualitative research that aimed to study the treatment practices for lower back pain by folk healers in Ubon Ratchathani and study and report the pharmacological effects of herbal remedies. Data were collected by using observation, retrieving from database, and in-depth interviews with 5 folk healers who were members of a folk healer group and experts in treating lower back pain. The results of the study showed that the folk healers inherited their knowledge from predecessors and continuously seek additional insights. The treatment process consisted of several steps: 1) muscle relaxation, 2) pressing and massaging, 3) joint manipulation or stretching, 4) back muscle stretching massage, and 5) herbal usage. According to the academic reports, the pharmacological effects of the herbs used for treating low back pain have anti-inflammatory properties, and those herbs were, for example, *Salacia chinensis* L. (in Thai, Kampangjedchan), *Suregada multiflora* (A.Juss.) Baill. (in Thai, Khanthongpayabath), and *Derris scandens* (Roxb.) Benth (in Thai, Taowan Preang). The findings about the folk healers revealed that they had the valuable knowledge and local wisdom, specializing in providing care and relief for the community members' pain and illness. Moreover, healthcare professionals can apply this local knowledge to benefit patients more effectively. However, further studies should evaluate the effectiveness of massage and the impacts of herbal remedies more comprehensively.

Keywords: Wisdom, Folk healer, Low Back Pain, Thai traditional medicine, Thai indigenous massage

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการดูแลสุขภาพ เป็นองค์ความรู้ แนวคิด ความเชื่อ วิถีปฏิบัติที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ นำมาดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยให้กับคนในชุมชนทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยผู้ซึ่งมีบทบาทในการนำภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้มารักษาอาการเจ็บป่วย เรียกว่า หมอพื้นบ้าน ซึ่งมีทั้งการใช้ยาสมุนไพร ที่เรียกว่า หมอยา หมอรากไม้ ดูแลหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด เรียกว่า หมอตำแย รักษาโดยการนวด เรียกว่า หมอนวด เป็นต้น ซึ่งการนวดไทย เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

ที่องค์การยูเนสโก (UNESCO) ประกาศขึ้นทะเบียนการนวดแผนไทย (Nuad Thai, traditional Thai massage) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (The government public relations department, 2019) การนวดไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีความสำคัญในการรักษาโรคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการสัมผัส ลูบไล้ คลึง กด บีบ ขี้ ้องค์ความรู้นี้ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนมีหลักการและเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละวัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่น (มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา, 2552)

กรรมวิธีทั้งการนวดไทย การใช้สมุนไพร ถูน้ำมันรักษาหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยหรือไม่ สุขสบายของผู้คนหลายทศวรรษ โดยเฉพาะอาการปวดหลังส่วนล่าง (Low back pain) ซึ่งกำลังเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขที่สำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยพบความชุกตลอดช่วงชีวิตโดยประมาณที่ร้อยละ 70-85 ของประชากรทั่วโลก โดยที่อาการดังกล่าวเป็นสาเหตุอันดับต้น ๆ ที่ทำให้ประชากรมีความพิการหรือขาดงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก (Kahere, M et al., 2022) จากการศึกษารายงานวิจัยของ Juntakarn, C., et al (2017) ที่ศึกษาผลของการนวดไทยและการเคลื่อนไหวข้อต่อเพื่อลดความปวดและความพิการในผู้ป่วยที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง พบว่า การนวดไทยที่เน้นการผ่อนคลายร่างกายและจิตใจ พร้อมกับการยืดและเสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อหลัง รวมทั้งประคบสมุนไพรและการเคลื่อนไหวข้อต่อ มีผลต่อการลดความปวดและความพิการของผู้ป่วยที่มีอาการปวดหลังส่วนล่างในระยะสั้น นอกจากนี้ยังมีรายงานการศึกษาภูมิปัญญาการนวดของหมอพื้นบ้านภาคใต้เพื่อบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่าง พบว่า มีวิธีการนวดคลายกล้ามเนื้อทั่วร่างกายด้วยเทคนิคการนวดบอออกจากระดูก นวดเน้นแนวกล้ามเนื้อหลัง 3 มัด คือ กล้ามเนื้อ Spinalis กล้ามเนื้อ Longissimus และกล้ามเนื้อ Iliocostalis และการปรับข้อกระดูกสันหลังส่วน Thoracolumbar ด้วยท่าแผลงศร รวมทั้งมีการใช้ยาสมุนไพรในรูปแบบของยาต้ม ยาพอกและยาหม่อง ซึ่งจากการนวดและการใช้ยาสมุนไพร พบว่าผู้ป่วยมีอาการปวดหลังส่วนล่างลดลง (นพวรรณ บัวตูม และคณะ., 2561)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยจะเห็นได้ว่า การนวดไทย การใช้สมุนไพร จากภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านมีความสำคัญและสามารถบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่างของผู้ป่วยได้ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลของชมรมหมอพื้นบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี ยังพบว่ามีผู้ป่วยมารักษาอาการดังกล่าวกับหมอพื้นบ้านเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการรวบรวมองค์ความรู้หรือการจดบันทึกที่เป็นระบบ โดยองค์ความรู้และภูมิปัญญาการนวดไทย การใช้สมุนไพรนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในท้องถิ่นของจังหวัดอุบลราชธานี ดังนั้นคณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะรวบรวมภูมิปัญญาการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างของหมอพื้นบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นการส่งเสริมรูปแบบการรักษาที่เป็นเอกลักษณ์ การช่วยบรรเทาอาการไม่สุขสบายหรือความเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ ช่วยให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้น รวมทั้งการอนุรักษ์องค์ความรู้ของหมอพื้นบ้านไม่ให้สูญหายไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างของหมอพื้นบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษารายงานการทดสอบฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาที่สอดคล้องกับตำรับยาสมุนไพรที่ใช้แก้อาการปวดหลังส่วนล่างของหมอพื้นบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี

ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับหมอฟันบ้านที่เป็นสมาชิกของชมรมหมอฟันบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีองค์ความรู้หรือภูมิปัญญารักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีระยะเวลาดำเนินการวิจัย 6 เดือน ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2565-ตุลาคม 2565 จากนั้นเมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาขั้นต้น ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และศึกษารายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรจากเอกสารทางวิชาการก่อนจะนำเสนอต่อไป

ระเบียบและวิธีวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หมอฟันบ้านที่รักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่เป็นสมาชิกชมรมหมอฟันบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือกหมอฟันบ้านตามเกณฑ์การรับรองหมอฟันบ้าน (กระทรวงสาธารณสุข กรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก, 2562) ดังนี้ 1) สืบหาคณะความรู้จากบรรพบุรุษ ตำราโบราณ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) มีประสบการณ์การรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างไม่น้อยกว่า 10 ปี 3) เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน 4) ไม่หวงวิชา 5) ไม่เรียกร้องค่ารักษามากเกินไป และ 6) ทำการรักษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการสัมภาษณ์หมอฟันบ้านด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและได้ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 คน ร่วมกับการจดบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม บันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่งในระหว่างการรักษา การตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ของสมุนไพรจากฐานข้อมูลสารานุกรมพืชในประเทศไทย การศึกษารายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรจากเอกสารทางวิชาการ โดยการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล PubMed ScienceDirect Google Scholar และ Thai-Journal Citation Index Centre (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการติดต่อประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี ชมรมหมอฟันบ้านจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขอข้อมูลหมอฟันบ้าน จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาและสังเกตกระบวนการรักษาของหมอฟันบ้าน และดำเนินการสำรวจสมุนไพรร่วมกับหมอฟันบ้านที่ปลูกไว้ในบริเวณบ้านหรือจากป่าชุมชน โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยก่อนการเก็บข้อมูล การตอบข้อซักถาม ซึ่งหมอฟันบ้านยินดีให้ข้อมูล และให้ความยินยอมในการเก็บข้อมูลโดยการลงลายมือชื่อ โดยที่ข้อมูลต่าง ๆ ที่หมอฟันบ้านได้ให้ไว้ในการทำวิจัยครั้งนี้ จะถูกนำเสนอในทางวิชาการ จึงไม่มีผลใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive data) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบและยืนยันกับหมอพื้นบ้านอีกครั้ง และสรุปอภิปรายผล นำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างในจังหวัดอุบลราชธานี สามารถแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของหมอพื้นบ้าน กระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้าน และการค้นคว้ารายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมอพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้านมีจำนวนทั้งหมด 5 คน เป็นเพศชายจำนวน 4 คน (ร้อยละ 80) มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 40) อายุระหว่าง 60-69 ปี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 40) และอายุระหว่าง 70-79 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 20) จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน (ร้อยละ 60) หมอพื้นบ้านทุกคนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้การรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างจากบรรพบุรุษร่วมกับการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาดำรง เอกสารและการอบรมต่าง ๆ มีประสบการณ์การรักษาระหว่าง 10-20 ปี (ร้อยละ 100)

2. กระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้านทุกคนมีหลักการตรวจและการวินิจฉัยอาการปวดหลังส่วนล่างคล้ายคลึงกัน โดยอธิบายสาเหตุการปวด เกิดจากที่ผู้ป่วยนั่งทำงานท่าเดิมเป็นเวลานาน นั่งไม่ถูกท่า ยกของหนักจนเกินไป นอนที่นอนนุ่มหรือแข็งจนเกินไป ซึ่งทำให้กล้ามเนื้อหลังแข็งเกร็ง เลือดและลมไหลเวียนไม่สะดวก ทำให้มีอาการปวด หมอพื้นบ้านมีวิธีการตรวจร่างกาย คือ การซักประวัติ สอบถามอาการ ตรวจร่างกาย โดยให้ผู้ป่วยยืนก้มหน้า มือแตะปลายเท้า ดูลักษณะการเดิน และให้ผู้ป่วยนั่ง ดูแนวกระดูกสันหลัง (ถ้าคน หมอจะไม่ทำการรักษา) ดูแนวกระดูกสันหลัง เปรียบเทียบกันทั้ง 2 ข้าง ซึ่งหากผู้ป่วยมีอาการปวดมากจนเดินไม่ได้ มีอาการชาขา ขาอ่อนแรง หมอพื้นบ้านจะไม่ทำการนวดรักษา จะทำการให้คำแนะนำและจ่ายยาสมุนไพร โดยสามารถแบ่งกระบวนการรักษาออกเป็น 2 ด้าน คือ การนวดและการใช้ยาสมุนไพร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

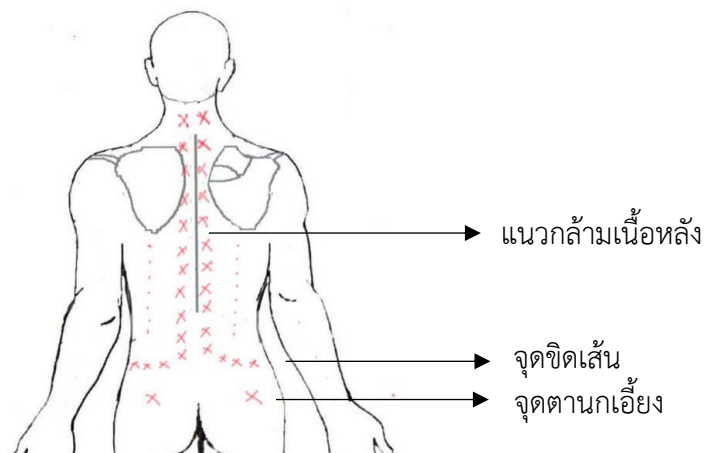
2.1 การนวด

จากการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้าน พบว่า หมอทุกคนมีกระบวนการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างโดยการนวด ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษสืบทอดกันมา รูปแบบการนวดจึงเป็นการนวดเอกลักษณ์ทางภาคอีสาน มีทั้งหมด 3 ท่า คือ ท่านอนคว่ำ ท่านอนหงาย และท่านั่ง โดยเริ่มต้นการคลายกล้ามเนื้อ การกดบีบนวด การขัดเส้น และยืดเหยียดกล้ามเนื้อหลังการนวด โดยมีวิธีการนวดดังนี้

2.1.1 ท่านอนคว่ำ

1. ใช้นิ้วโป้งทั้งสองข้าง กดบริเวณกล้ามเนื้อขัดขอบกระดูกสันหลัง เริ่มจากบริเวณบั้นเอว กดไล่ขึ้นไปจนถึงท้ายทอย กดซ้ำ 3-5 รอบ ดังภาพที่ 1

2. ใช้นิ้วโป้งทั้งสองข้างกดบริเวณกล้ามเนื้อหลัง แนวกึ่งกลางสะบัก เริ่มจากบริเวณบั้นเอว กดไล่ขึ้นไปจนถึงขอบสะบักด้านล่าง ดังภาพที่ 1
3. ใช้นิ้วโป้งขีดเส้นบริเวณบั้นเอว เริ่มจากแนวด้านข้างถึงขีดขอบกระดูกสันหลัง ทำซ้ำ 3-5 รอบ ดังภาพที่ 1
4. ใช้สันมือคลึงบริเวณสะโพกให้ทั่วทั้งสองข้าง จนกล้ามเนื้อคลาย
5. ใช้นิ้วโป้งขีดเส้นบริเวณตาคอกเอียงทั้ง 2 ข้าง ค้างไว้ประมาณ 10 วินาที ดังภาพที่ 1
6. ใช้สันมือกดแนวขาด้านหลัง เริ่มจากใต้ก้นย้อยไล่ลงมาถึงเหนือตาตุ่มทั้งสองข้าง ดังภาพที่ 2
7. ใช้นิ้วโป้งกดบริเวณฝ่าเท้าให้ทั่วทั้งสองข้าง
8. หมอนั่งด้านข้างลำตัวของคนไข้ ยกขาด้านหนึ่งของคนไข้วางบนขาของหมอมือล่างประครองเข้า มือบนกดสะโพก ทำทีละข้าง

ภาพที่ 1 แนวการนวดหลังของหมอนอนบ้าน

ที่มารูปภาพ : มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา, 2552

ภาพที่ 2 แนวการนวดขาของหมอพื้นบ้าน

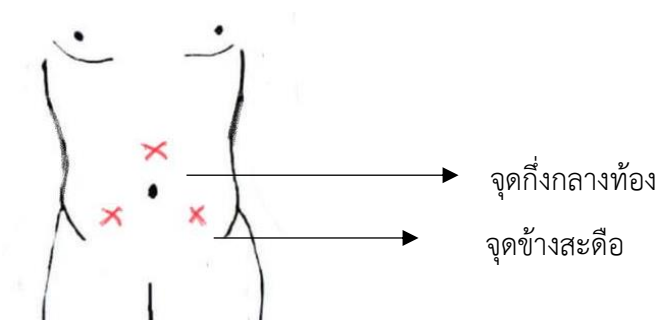
ที่มารูปภาพ : มุลินีธิดาธารณสุขกับการพัฒนา, 2552

2.1.2 ท่านอนหงาย

1. ใช้ฝ่ามือวางซ้อนกัน กดลงกึ่งกลางท้องบริเวณเหนือสะดือ ค้างไว้ 10 วินาที
2. ใช้นิ้วโป้งทั้งสองข้าง กดลงบนจุดข้างสะดือ ต่ำกว่าสะดือ ค้างไว้ 10 วินาที ดัง

ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวการนวดท้อง

ที่มารูปภาพ : มุลินีธิดาธารณสุขกับการพัฒนา, 2552

2.1.3 ทำนั้ง

ผู้ป่วยนั่งขัดสมาธิ โน้มตัวไปด้านหลังให้ได้มากที่สุด หมอให้นิ้วโป้งทั้งสองข้างกดลงตามแนวกล้ามเนื้อหลัง ขัดขอบกระดูกสันหลัง ไส้ขึ้นจากบั้นเอวจนถึงท้ายทอย ทำซ้ำ 3-5 รอบ

2.1.4 ทำยืด-คลายกล้ามเนื้อ

1. ผู้ป่วยนอนหงาย นอนขัดสมาธิ หมอยกและกดเข่าของผู้ป่วยให้ชิดตัวมากที่สุด ค้างไว้ 10 วินาที
2. ผู้ป่วยนอนหงาย หมอยื่นหน้าเข้าหาผู้ป่วย ยกขาผู้ป่วยขึ้นหนึ่งข้างเหยียดตรง ขาอีกข้างพับเป็นเลขสี่ มือจับข้อเท้าด้านขาเข้าหาตัวผู้ป่วยให้ได้มากที่สุด ค้างไว้ 10 วินาที ทำที่ละข้าง
3. ผู้ป่วยนั่งขัดสมาธิ มือประสานท้ายทอย หมอยู่ด้านหลังผู้ป่วย จับต้นแขนผู้ป่วย ยืดไปด้านหลังให้มากที่สุด ค้างไว้ 10 วินาที
4. ผู้ป่วยนอนคว่ำ หมอนั่งอยู่ปลายเท้าผู้ป่วย จับแขนผู้ป่วยทั้งสองข้าง แล้วดึงเข้าหาตัวหมอให้ได้มากที่สุด ค้างไว้ 10 วินาที

2.2 การใช้สมุนไพร

จากการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้าน พบว่ามีหมอพื้นบ้านจำนวน 3 คน มีตำรับยาสมุนไพรสำหรับบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่าง ทั้งหมด 3 ตำรับ ประกอบด้วย ยาประดง 108 สรรพคุณแก้การปวดกล้ามเนื้อ ตำรับยาแก้ปวดเมื่อย สรรพคุณแก้การปวดเมื่อย และตำรับยากระจายเลือดลม สรรพคุณกระจายเลือดและลมที่ติดขัด ซึ่งรูปแบบยามีทั้งรูปแบบยาต้มและยาดอง รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตำรับยาสมุนไพรของหมอพื้นบ้าน

ตำรับ/ สรรพคุณ/ รูปแบบยา	ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์/ชื่อวงศ์	ส่วนที่ใช้	ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา
1.ยาประดง 108	กระเจาะ	<i>Hesperethusa crenulata</i> (Roxb.) Roem. /Rutaceae	ลำต้น	-
สรรพคุณ : แก้ อาการปวด กล้ามเนื้อ	กำแพงเจ็ดชั้น	<i>Salacia chinensis</i> L. /Celastraceae	ลำต้น	Anti-inflammatory activity (Khamchun, S & Tananchai, C., 2020)
รูปแบบยา : ยา ต้ม	ขันทองพญาบาท	<i>Suregada multiflora</i> (A.Juss.) Baill. /Euphorbiaceae	ลำต้น	Anti-inflammatory activity (Tewtrakul, S., et al., 2011)
	คัตลิ้น	<i>Walsura trichostemon</i> Miq. /Meliaceae	ราก	-

	ตับเต่า	<i>Tridynamia bialata</i> (Kerr) Staples /Convolvulaceae	เถา	-
	เถาวัลย์เปรียง	<i>Derris scandens</i> (Roxb.) Benth /Fabaceae	เถา	Anti-inflammatory activity (Wongsinkongman, P., et al., 2013)
	เปล้าน้อย	<i>Croton fluvialis</i> Esser /Euphorbiaceae	ใบ	Anti-inflammatory activity (Xu, WH., et al., 2018)
	เปล้าใหญ่	<i>Croton oblongifolius</i> Roxb. /Euphorbiaceae	ใบ	Anti-inflammatory activity (Xu, WH., et al., 2018)
2. ยาแก้ปวด เมื่อย สรรพคุณ : แก้ อาการปวดเมื่อย	ช้าน้าว	<i>Ochna</i> <i>integerrima</i> (Lour.) Merr. /Ochnaceae	ลำต้น	Anti-inflammatory activity Anti-oxidant activity (Chhetri, HP., et al., 2008)
รูปแบบยา : ยา ต้ม ตำรับ/ สรรพคุณ/ รูปแบบยา	นมวัว	<i>Scleropyrum</i> <i>pentandrum</i> (Dennst.) Mabb.	ลำต้น	-
	ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์/ ชื่อวงศ์	ส่วนที่ ใช้	ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา
ยาดอง		/Santalaceae		
3. ยากระจาย เลือดลม สรรพคุณ : กระจายเลือด และลมที่ติดขัด	กลิ้งกลางดง	<i>Dioscorea bulbifera</i> L. /Dioscoreaceae	หัวใต้ ดิน	Anti-inflammatory activity Anti-oxidant activity (Chaniad, P., et al.,2020)
รูปแบบยา : ยา ต้ม ยาดอง	ปลาไหลเผือก	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack /Simaroubaceae	ราก	Anti-inflammatory activity (Chaingam, J., et al., 2022)

3. การศึกษาค้นคว้ารายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรร

จากการศึกษากระบวนการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างของหมอพื้นบ้าน พบการใช้ตำรับยาทั้งหมด 3 ตำรับ มีสมุนไพรรทั้งหมด 12 ชนิด และเมื่อศึกษารายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรรจากเอกสารทางวิชาการ พบว่าส่วนใหญ่มีฤทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับอาการปวด คือ ฤทธิ์ต้านการอักเสบ (Anti-inflammatory activity) ได้แก่ กำแพงเจ็ดชั้น (*Salacia chinensis* L.) ชันทองพยับบาท (*Suregada multiflora* (A.Juss.) Baill.) เถาวัลย์เปรียง (*Derris scandens* (Roxb.) Benth) เปล้าน้อย (*Croton fluvialis* Esser) เปล้าใหญ่ (*Croton oblongifolius* Roxb.) ช้างน้าว (*Ochna integerrima*) กลิ้งกลางดง (*Dioscorea bulbifera* L.) ปลาไหลเผือก (*Eurycoma longifolia* Jack) ดังตารางที่ 1

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานุมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง พบว่าหมอส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีประสบการณ์การรักษาระหว่าง 10-20 ปี ซึ่งหมอทุกคนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้การรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างจากบรรพบุรุษ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสาน ร่วมกับการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาตำรา เอกสารและการอบรมต่าง ๆ โดยหมอมององค์ความรู้ภูมิปัญญาการวินิจฉัยอาการที่คล้ายคลึงกัน สามารถสรุปขั้นตอนได้ดังนี้ เริ่มต้นจาก 1) การคลายกล้ามเนื้อ 2) การกดบีบนิ้วเพื่อกระตุ้นกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น คลายตัว เลือดและลมที่ติดขัดมาเลี้ยงที่บริเวณนั้นมากขึ้น 3) การขีดเส้นหรือเขียนเส้น 4) ยืดเหยียดกล้ามเนื้อหลังการนวด เพื่อลดความตึงของกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น และ 5) การใช้สมุนไพรรสอดคล้องกับการศึกษารายงานวิจัยของหมอพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในการขีดเส้นของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า กระบวนการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งนี้ โดยหมอจะเริ่มจากการนวดคลายกล้ามเนื้อบริเวณหลัง ขา ใช้นิ้วกดหรือขีดเส้นบริเวณกล้ามเนื้อที่ติดกับหัวกระดูกสะโพกที่เรียกว่า “ตานกเอี้ยง” ขีดเส้นบริเวณกล้ามเนื้อน่อง หลังจากนั้นให้ผู้ป่วยยืดกล้ามเนื้อที่หลังและขาทุกวัน เมื่อผู้ป่วยได้รับการบำบัดดังกล่าว จะทำให้กล้ามเนื้อตึงลดลง การไหลเวียนของเลือดดีขึ้น ผู้ป่วยมีอาการปวดลดลง (ชลวิทย์ สิงห์กุล, 2564) ซึ่งการนวดขีดเส้น เป็นเทคนิคการนวดพื้นบ้านแบบอีสาน (E-san indigenous massage technique) โดยใช้นิ้วหัวแม่มือกดลงบริเวณเส้นแล้วใช้ปลายนิ้วสะกดให้เส้นเคลื่อนที่ เพื่อให้เส้นคลายออกจากกัน เพิ่มการไหลเวียนของเลือด (ราตรี พระนคร และ เจนพระนคร, 2560) เมื่อพิจารณาจุดนวดของหมอพื้นบ้านพบว่า หมอมีการนวดแนวเส้นกล้ามเนื้อหลัง เน้นบริเวณบั้นเอว สะโพก ต้นขา และหน้าท้อง ซึ่งมีการและแนวเส้นการนวดคล้ายโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ 1 และ 3 หลัง ของการนวดแบบราชสำนัก ตำแหน่งของการนวดจะเน้นบริเวณหลัง สัญญาณ 1-3 หลัง ขาด้านนอกและขาด้านใน นอกจากนี้ หมอพื้นบ้านมีการนวดบริเวณท้องร่วมด้วย เพราะมีความเชื่อว่าการนวดกระตุ้นบริเวณท้อง จะเพิ่มการไหลเวียนของเลือดและลมไปยังกล้ามเนื้อหลังได้ และเมื่อศึกษาถึงตำแหน่งกล้ามเนื้อ (Rectus abdominis) และเส้นเลือด (Abdominal aorta) บริเวณที่หมอพื้นบ้านกดผ่านตรงกับสัญญาณ 5 ท้องของการนวดราชสำนัก ที่ช่วยบังคับเลือดและความร้อนเข้าไขสันหลัง ปล้องกระดูกหลัง ออกขา 2 ข้าง ช่วยปรับสมดุลระบบไหลเวียนเลือดทั่วร่างกายให้ดีขึ้นได้ (มัสยา มนุษย์, 2564; พงษ์ศิริ ปัตถะวโร, 2562; มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิมในพระราชูปถัมภ์ อายุมเวทวิทยาลัย, 2555)

นอกจากการนวดไทย หมอพื้นบ้านยังมีการใช้สมุนไพรร่วมเพื่อการบำบัดรักษา มีทั้งหมด 3 ตำรับ คือ ยาประดง 108 ยาแก้ปวดเมื่อย และยากระจายเลือดและลม โดยมีสมุนไพรหลัก คือ เถาวัลย์เปรียง (*D. scandens*) ที่มีสรรพคุณแก้ปวดเมื่อย แก้เส้นเอ็นชอต สอดคล้องกับประกาศของคณะกรรมการพัฒนา ระบบยาแห่งชาติ ได้ระบุให้เถาวัลย์เปรียงเป็นยารักษาอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก ลดการอักเสบของ กล้ามเนื้อ บรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่าง (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2564) นอกจากนี้มี รายงานการวิจัยการทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์ห่อภิมาณถึงผลทางคลินิกและความปลอดภัยของ เถาวัลย์เปรียงในการรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อและกระดูกเปรียบเทียบกับยาต้านการอักเสบที่ไม่ใช่ส เตียรอยด์ (Nonsteroidal Anti-inflammatory Drugs (NSAIDs) พบว่า การรักษาด้วยยาจากสารสกัด เถาวัลย์เปรียงสามารถลดค่าคะแนนความเจ็บปวดไม่แตกต่างจากยาต้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ ณ วันที่ 3, 7, 14 วัน ซึ่งพบเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาเถาวัลย์เปรียงคืออาการทางระบบทางเดิน อาหาร (Puttarak, P et al., 2016) เมื่อศึกษาค้นคว้ารายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรในแต่ละ ตำรับพบว่าส่วนใหญ่มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ (Anti-inflammatory activity) ซึ่งสอดคล้องกับอาการปวด กล้ามเนื้อบริเวณหลังที่ส่งผลให้ร่างกายเกิดการอักเสบขึ้นได้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาศาสนาภูมิปัญญากระบวนการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่างของหมอพื้นบ้านในจังหวัด อุบลราชธานี แสดงให้เห็นว่าหมอพื้นบ้านเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้และได้รับการยอมรับในชุมชนมาอย่าง ต่อเนื่อง และที่สำคัญกระบวนการรักษา วิธีการนวดที่เริ่มต้นด้วยการคลายกล้ามเนื้อ การนวด การขัดเส้น และการยืดคลายกล้ามเนื้อ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้การรักษาไม่ได้มีเพียงแต่นวดเท่านั้น แต่ยังมีการใช้สมุนไพรร่วมด้วยเพื่อช่วยบรรเทาอาการ ปวดกล้ามเนื้อ กระจายเลือดและลมให้ไหลเวียนดีขึ้น ซึ่งจากการศึกษารายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาแล้ว พบว่า สมุนไพรส่วนใหญ่ในแต่ละตำรับที่หมอพื้นบ้านใช้ มีสรรพคุณและฤทธิ์ที่สอดคล้องตามตำรา งานวิจัย และเอกสารทางวิชาการ ดังนั้นการใช้สมุนไพรร่วมกับการนวด เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์อย่างเป็น รูปธรรมต่อผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์แผนไทยหรือบุคลากรทางสุขภาพ ที่สามารถประยุกต์องค์ความรู้ ดังกล่าวของหมอพื้นบ้าน ผสมผสานวิธีการรักษา เป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สามารถช่วยลดหรือบรรเทาอาการ ปวดหลังของผู้ป่วย ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรมีการเผยแพร่ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน วิธีการรักษาให้กับโรงพยาบาล ชุมชน ท้องถิ่น หรือสถาบันการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ป่วย เพื่อลดการรักษาใน โรงพยาบาลและการใช้ยาแผนปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาถึงประสิทธิผลของการนวดตามวิธีการดั้งเดิมของหมอพื้นบ้าน ประสิทธิภาพของ ตำรับยา ทั้งการทดลองทางคลินิกและห้องปฏิบัติการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข กรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก (2562). คู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ.2562.
- ชลวิทย์ สิงห์กุล, ไพวัลย์ โคศรีสุทธิ และ อภิมุข ตาอุด (2564). ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านการนวดขีดเส้น : กรณีศึกษา นายบุรี แก้วคำ. วารสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ, 1(2), 40-54.
- นพวรรณ บัวตุม, มนัสนันท์ เรืองสันเทียะ, สิริพร จารุกิตติสกุล และ กชกร สุขจันทร์ อินทนูจิตร (2561). การนวดไทยรักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง: กรณีศึกษาหมอพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 21(1), 21-29.
- พงษ์ศิริ ปัดถาวะโร, สรรใจ แสงวิเชียร และ ศุภะลักษณ์ พักคำ (2562). ประสิทธิภาพของการนวดราชสำนักในการรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อหลังส่วนล่างเฉียบพลัน. มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16(2), 376-387.
- มัสยา มนุษย์ (2564). การนวดรักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง : การศึกษาตำราการนวดจตุรราชสิทธิาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14 วันที่ 18 สิงหาคม 2564. 759-767.
- มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิมในพระราชูปถัมภ์ อายุรเวทวิทยาลัย (2555). หัตถเวชกรรมแผนไทย (นวดแบบราชสำนัก). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.
- มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา (2552). ตำราการนวดไทย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา
- ราตรี พระนคร และ เจน พระนคร (2560). การศึกษาภูมิปัญญาของการนวดรักษาอัมพฤกษ์-อัมพาต: กรณีศึกษาแม่จันลี เปลิยนเอก. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 15(1), 30-44.
- สำนักคณะกรรมการอาหารและยา (2564). คู่มือประกอบการใช้บัญชียาแห่งชาติด้านสมุนไพร พ.ศ. 2564. พระนครศรีอยุธยา: เกรทเทส จำกัด.
- Chaingam, J., Choonong, R., Juengwatanatrakul, T., Kanchanapoom, T., Putalun, W & Yusakul, G (2022). Evaluation of anti-inflammatory properties of *Eurycoma longifolia* Jack and *Eurycoma harmandiana* Pierre in vitro cultures and their constituents. Food and Agricultural Immunology, 33(1), 530-545.
- Chaniad, P., Tewtrakul, S., Sudsai, T., Langyanai, S & Kaewdana, K (2020). Anti-inflammatory, wound healing and antioxidant potential of compounds from *Dioscorea bulbifera* L. bulbils. Plos One, 15(12), 1-14.
- Chhetri, HP., Yogol, NS., Sherchan, J., Anupa, KC., Mansoor, S & Thappa P (2008). Phytochemical and antimicrobial evaluations of some medicinal plants of Nepal. Journal of Science Engineering and Technology, 4(1), 49-54.
- Juntakarn, C., Prasarthitha, T & Petrakard, P (2017). The effectiveness of Thai massage and joint mobilization. International journal of therapeutic massage and bodywork, 10(2), 1-8.

- Kahere, M. , Hiongwa, M & Ginindza, TG (2022) . A Scoping Review on the Epidemiology of Chronic Low Back Pain among Adults in Sub-Saharan Africa. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(5), 1-22.
- Khamchun, S & Tananchai, C (2020). Anti-inflammatory activity of *Salacia chinensis* L. extracts through the inhibition of nitric oxide secretion by macrophages. *Journal of Medicine and Health Sciences*, 27(3), 1-14.
- Tewtrakul, S., Subhadhirasakul, S., Cheenpracha, S., Yodsaoue, O., Ponglimanont, C & Karalai, C (2011). Anti-inflammatory principles of *Suregada multiflora* against nitric oxide and prostaglandin E2 releases. *Journal Ethnopharmacology*, 133(1), 63-66.
- Wongsinkongman, P., Bansiddhi, J., Sanluangin, S., Thongjin, T & Sothanapun, U (2013). Bioactive compounds of *Derris scandens* (Roxb.) Benth. Extract. *Journal of Thai Traditional & Alternative Medicine*, 11(3), 267-279.
- Xu, WH., Liu, WY & Liang, Q (2018). Chemical constituents from *Croton* species and their biological activities. *Molecules*, 23(9), 1-38.
- Puttarak, P., Sawangjit, R & Chaiyakunapruk, N (2016). Efficacy and safety of *Derris scandens* (Roxb.) Benth. for musculoskeletal pain treatment: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Journal of Ethnopharmacology*, 194(24), 316-323.
- The government public relations department (2019). *Nuad Thai on the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage of Humanity*. Retrieved from https://thailand.prd.go.th/mobile_detail.php?cid=4&nid=8758.

การพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้ของลูกหนี้ในระบบในจังหวัดบุรีรัมย์

The Development of Income Generating Potential of Debtors in Buriram Province

ศุภัตถ์ ศรีวิพัฒน์¹ และเอกพงษ์ สารน้อย²

Suphatut Srivipatana¹ and Egkpong Sarnnoi²

Received: June 30, 2023

Revised: August 9, 2023

Accepted: August 22, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มลูกหนี้ในระบบในจังหวัดบุรีรัมย์ ศึกษาบริบทของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพในการสร้างรายได้ของลูกหนี้ในระบบ งานวิจัยนี้เน้นวิจัยเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศักยภาพในการสร้างรายได้ของลูกหนี้ในระบบควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นหนี้ในระบบ เนื่องจาก รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ไม่มีงานทำ และขาดความรู้ในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาให้เกิดมูลค่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้ของลูกหนี้ในระบบ คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความรู้เกี่ยวกับอาชีพของตนเองที่ถูกต้อง รวมทั้งมีความรู้ทางด้านกฎหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจการของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น จึงสมควรเสริมสร้างศักยภาพในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ การพัฒนาสินค้าให้ยกระดับเป็นแบรนด์ของชุมชนให้มีรูปแบบที่ทันสมัย การส่งเสริมในด้านอาชีพจัดอบรมมอบความรู้จากหน่วยงานปศุสัตว์ในพื้นที่ที่รับผิดชอบเพื่อสามารถนำมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น การเพาะปลูกข้าวที่ทำตามฤดูกาลจึงควรพัฒนาในเรื่องของวิธีการปลูกที่ลดปัจจัยเสี่ยงในเรื่องของต้นทุน ลดปัญหาในสิ่งที่ไม่จำเป็นแก่กลุ่มเกษตรกร

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, ลูกหนี้ในระบบ, การสร้างรายได้

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Assistant Professor, Program of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University Email: suphatut@gmail.com

² อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

² Professor, Faculty of Law, Sripatum University Email: egkpong.sa@spu.ac.th

Abstract

The purpose of this research is to condition Problems of informal debtors in Buriram Province Study the context of economic, social and propose guidelines for promoting the income generating potential of informal debtors. This research focuses on qualitative research by collecting data from in-depth interviews and focus group discussions involved person in promoting the earning potential of informal debtors coupled with participatory observation. The results of the research revealed that the interviewees who had informal debt because their income was insufficient for their livelihoods, had no job, and lacked the knowledge of how to use resources in the community to develop value. Guidelines for developing income generating potential of informal debtors is to promote and support knowledge about their own career that is correct. as well as having legal knowledge to use as a tool for conducting their own business appropriately

Therefore, it is appropriate to strengthen the potential of generating income for the people in Thung Saeng Thong Sub-district, Nang Rong District, Buriram Province, namely developing products to upgrade them to be a community brand in a modern style. Promoting occupational training, providing knowledge from livestock agencies in responsible areas to be able to adapt to animal husbandry to reduce unnecessary costs. Cultivation of rice according to the season should be developed in terms of planting methods that reduce the risk factor in terms of cost. Reduce unnecessary problems for farmers

keywords: potential development, informal debtor, income generation

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาหนี้ในระบบเป็นปัญหาที่กระจายไปทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทย ไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่อาศัยเงินกู้ในระบบ แต่ปัจจุบันกลุ่มคนที่มีรายได้สูงก็หันมาอาศัยเงินกู้ในระบบกันมากขึ้น เนื่องจากเป็นวิธีการที่สะดวกและสามารถหาแหล่งเงินได้โดยง่าย ซึ่งต่างจากการกู้เงินจากสถาบันการเงินที่มีหลักเกณฑ์การกู้ที่ยุ่งยาก รวมทั้งการอนุมัติเงินกู้ก็ยากขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจภายในประเทศที่ไม่ค่อยจะสู้ดีทำให้สถาบันการเงินต่าง ๆ ระมัดระวังในการปล่อยกู้เป็นเหตุให้ประชาชนหันไปพึ่งพาแหล่งเงินที่อยู่นอกระบบมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหา หนี้ในระบบอย่างกว้างขวางและกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจภายในประเทศ หนี้ในระบบจึงเสมือนทุกข์กองโตของประชาชน หลายครอบครัวต้องใช้ชีวิตทนทุกข์จมน้ำกับกองหนี้มานานจนเกิดความเครียด ปัญหาสุขภาพ ความขัดแย้งในครอบครัว จนไม่เหลือแม้บ้านเรือน ทรัพย์สิน และที่ดินทำกิน หรืออาจลุกลามทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม เช่น การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ชิงทรัพย์ เป็นต้น (สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2559)

หนี้้นอกระบบสืบเนื่องมาจากปัญหาความยากจนและเกิดจากการที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินในระบบสถาบันการเงินได้สาเหตุที่ทำให้เกิด ปัญหาหนี้้นอกระบบอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ปัญหาจากลักษณะนิสัยของลูกหนี้ในการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยไม่เหมาะสมกับฐานะของตน ปัญหาของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นวัตถุนิยมมากยิ่งขึ้น ปัญหาการไม่สามารถกู้ยืมเงิน ในระบบสถาบันการเงินได้และ ปัญหาด้านการศึกษาทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนทางการเงิน ดังนั้น บรรดาบุคคลที่มีเงินทุน จึงอาศัยช่องทางเหล่านี้ในการประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงินแก่ประชาชน โดยอาศัยความได้เปรียบและมีอำนาจต่อช่องทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหนือกว่าเอารัดเอาเปรียบในการให้กู้ยืมเงินแก่ลูกหนี้ โดยเฉพาะ การเรียกดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ (สาริษฐ์ โพธิ์ศรี และคณะ, 2559)

จากการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืนเป็นเรื่องที่ รัฐบาลหยิบยกขึ้นมาช่วยเหลือคนเป็นหนี้้นอกระบบ คือ เพิ่มศักยภาพของลูกหนี้้นอกระบบ ลูกหนี้้นอกระบบที่ไม่มีศักยภาพ ในการหารายได้หรือมีความสามารถในการชำระหนี้ต่ำ จะได้รับการสนับสนุนด้านการ ฟื้นฟูอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบ รวมทั้งทุนในการประกอบอาชีพตามความเหมาะสมและมีการ ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้กลับไปเป็นหนี้้นอกระบบอีก (สำนักงานคุ้มครองสิทธิและ ช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน, 2560) และจากที่ผู้วิจัยได้มีการทำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่โครงการ ยุทธศาสตร์เรื่อง โครงการ “การส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับหนี้้นอกระบบแก่ประชาชน เทศบาล ตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์” ประชาชนในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีการกู้ยืม เงินจากภายในระบบจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และแหล่งเงินกู้ภายนอก ซึ่งถือว่าเป็นหนี้้นอกระบบ ปัญหานี้้นอกระบบถือเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจประการหนึ่ง การให้ความรู้ เกี่ยวกับหนี้้นอกระบบอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ เนื่องจาก ลูกหนี้้นอกระบบที่ไม่มีศักยภาพในการหารายได้หรือ มีความสามารถในการชำระหนี้ต่ำ ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องหาแนวทางให้ประชาชนมีความสามารถในการ ชำระหนี้ จึงจำเป็นต้องศึกษาบริบทสภาพสังคมของลูกหนี้้นอกระบบในพื้นที่ตำบลการพัฒนาศักยภาพใน การสร้างรายได้ของลูกหนี้้นอกระบบในจังหวัดบุรีรัมย์

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาของกลุ่มลูกหนี้้นอกระบบในจังหวัดบุรีรัมย์
- 1.2.2 เพื่อศึกษาบริบทของสภาพเศรษฐกิจ สังคม เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการสร้างรายได้ของ ลูกหนี้้นอกระบบ
- 1.2.3 เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาศักยภาพลูกหนี้้นอกระบบในจังหวัดบุรีรัมย์

1.3 ขอบเขตการวิจัย

- 1.3.1 ขอบเขตด้านประชากร
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ กลุ่มประชากรที่หนี้้นอกระบบและสามารถเป็นกลุ่ม ตัวอย่างในการพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้อย่างยิ่งยืน
- 1.3.2 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา
การศึกษาเรื่องนี้ การพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้ของลูกหนี้้นอกระบบในจังหวัด บุรีรัมย์” ครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาประชากรในตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเคยได้รับการ อบรมความรู้เกี่ยวกับหนี้้นอกระบบ

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

ระยะเวลาที่ใช้เพื่อศึกษาทั้งสิ้นเริ่มตั้งแต่ พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 ถึง พฤษภาคม 2566

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

1.4.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการคัดเลือกผู้วิจัยจะใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกจากกลุ่มที่เป็นหนี้ในระบบและสามารถเป็นกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนในตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 50 คน ในส่วนของการระดมความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพการสร้างรายได้ ได้แก่ เกษตรกร องค์กรบริหารส่วนตำบลทุ่งแสงทอง ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเกษตร และนักวิชาการทางด้านเศรษฐกิจ จำนวน 15 คน

1.4.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผ่านการรับรองวิจัยในมนุษย์ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เลขที่ใบรับรอง BRU-HR-2-15/2566 โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ (Questionnaire) ที่มีคำถามชนิดปลายเปิด

1.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เน้นการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลหรืออาจเป็นกลุ่มกรณีผู้ให้ข้อมูลประสงค์เชิญผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมการสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยจะตั้งคำถามตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเล่าเรื่องเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรมโดยเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะอาศัย 2 วิธีการคือ

1.4.3.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับสาเหตุการเป็นหนี้ในระบบ ผลกระทบจากการเป็นหนี้ในระบบ บริบทชุมชนเกี่ยวกับสภาพสังคม การสร้างรายได้ โดยใช้การสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สอดคล้อง โดยมีรูปแบบการสัมภาษณ์แบบ Face-to-Face Interview

1.4.3.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) งานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีระบบ รวบรวมทัศนคติ ความคิดเห็นความรู้สึก ความเชื่อ ประสพการณ์ ด้วยแนวทางที่ยืดหยุ่นและมีความเป็นไปได้ในการจัดการหนี้และพัฒนาศักยภาพบุคคลที่มีหนี้ในระบบ โดยการจัดกลุ่มสนทนาบุคคลที่มีคุณลักษณะบางประการคล้ายคลึงกันร่วมการสนทนากลุ่ม

1.4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์แบบเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลการศึกษาเอกสาร (Document Research) และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มีการเผยแพร่ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน บทความ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควบคู่ไปกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมประเด็น ข้อเสนอแนะทางแก้ไขจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องศักยภาพของแต่ละกลุ่ม เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการหารายได้ให้แก่ประชาชนในตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ลดการก่ออาชญากรรม การข่มขู่การทวงหนี้ในระบบที่ผิดกฎหมาย และแก้ไขปัญหาความยากจนให้แก่เกษตรกรแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืน

1.5.2 ลูกหนี้ในระบบในจังหวัดบุรีรัมย์ภาคอีสานมีนโยบายส่งเสริมเงินทุนเพื่อพัฒนาอาชีพให้แก่ลูกหนี้ในระบบ

1.5.3 ประชาชนเกิดการสร้างรายได้ในรูปแบบใหม่และเกิดความมั่นคงในครอบครัวและเกษตรกรเกิดสภาพคล่องในการชำระหนี้

2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ

Lohaus & Kleinmann (2002, p. 157) ระบุว่า ศักยภาพ หมายถึงกำลังทั้งหมด (power) หรือ ความสามารถทั้งหมด (ability) ของบุคคลที่ทำให้ทำงานบรรลุความสำเร็จตามที่กำหนดและใช้เป็นสิ่งบอกชี้วัด ความสามารถ (capacity) สูงสุดของบุคคลในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

Pringle (1994 cited in Sonnentag 2002, p. 157) ระบุว่า ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถของบุคคล ทั้งทางด้านกายภาพ จิตภาพ และความรู้

Phonwiang (2000) ให้คำจำกัดความของ ศักยภาพ คือ พลังอำนาจ หรือความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน ตัวบุคคลและสามารถดึงออกมาใช้ได้ หากได้รับการกระตุ้นจากภายนอก

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า ศักยภาพ ไว้ว่า อำนาจหรือ คุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

2.2 การกู้หนี้ยืมสินในระบบ ความหมายของหนี้ยืมสินในระบบ

หนี้ยืมสิน หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินกันเองในระหว่างประชาชน โดยไม่ได้กู้ยืมเงินจากสถาบัน การเงิน หนี้ยืมสินจะเป็นปัญหาเมื่อคิดดอกเบี้ยในอัตราสูงผิดปกติ จึงมีการนิยามหนี้ยืมสินในความหมาย เฉพาะเจาะจงขึ้นว่าหมายถึง หนี้เงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด (เกินร้อยละ 15 ต่อปี หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือน) โดยที่เจ้าหนี้ไม่ใช่สถาบันการเงิน ทั้งยังรวมถึงหนี้ที่เกิดจากมูลหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และหนี้ ที่กฎหมายบัญญัติไว้เกี่ยวกับสิ่งของหรือวัตถุว่าผู้ใดมิได้เป็นความผิด เช่น หนี้ที่เกิดจากการพนัน หรือหนี้ที่เกิดจาก ยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาฯ, 2557)

1) รูปแบบและประเภทของหนี้ยืมสินในระบบ สามารถแบ่งตามระยะเวลาการชำระหนี้ได้ 2 แบบ คือ หนี้ระยะสั้น (หนี้ยืมรายวัน) และหนี้ระยะยาว (หนี้ยืม เดือน/รายปี) ดังนี้

แบบที่หนึ่ง หนี้ระยะสั้น : หนี้ยืมรายวัน ได้แก่

(1) หนี้เงินสด ทอง หรือสินค้ายื่น ๆ เป็นเงินกู้ที่มีเก็บเงินดอกเบี้ยรายวัน โดยบวกทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยไว้ ด้วยกัน ส่วนใหญ่คิดอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 20 ต่อการให้กู้ยืม 1 ครั้ง โดยมีระบบการจัดเก็บหนี้ที่แตกต่างกันไป

(2) เงินกู้ในลักษณะของ “ดอกลอย” คือเงินกู้ที่มีการเก็บดอกเบี้ยทุกวันจนกว่าจะนำเงินต้นมาคืนเป็นก้อน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จะอยู่ที่ร้อยละ 5 – 20 บาท ต่อเดือน

แบบที่สอง หนี้ระยะยาว : หนี้รายเดือน/รายปี เป็นการปล่อยกู้ระยะยาวมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป และเก็บ ดอกเบี้ยรายเดือน จนกว่าจะมีเงินก้อนมาใช้คืน ส่วนมากการกู้เงินไม่ค่อยมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ในกรณีที่ ยอดเงินสูงมากจะมีการใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน เช่น โฉนดที่ดิน แต่ถ้าเจ้าหนี้ที่เป็นนายทุน คิดดอกเบี้ยเงินกู้ตั้งแต่ ร้อยละ 5 บาท ถึง 20 บาทต่อครั้ง และกู้ยืมเงินไม่สูงอาจใช้บุคคลค้ำประกัน แต่ในกรณีที่วงเงินสูง ต้องใช้ หลักทรัพย์ค้ำประกันโดยมีการทำสัญญาเงินกู้ชัดเจน เงินกู้ประเภทนี้มักมีปัญหาในเรื่อง “ดอกลอย” กล่าวคือ ถ้า ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ทั้งจำนวนได้ในคราวเดียวกัน จะสามารถชำระได้เฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น และในกรณีที่ มี การผิดนัดชำระหนี้ก็จะถูกคิดดอกเบี้ยทบต้นทบดอกทำให้ยอดหนี้สูงขึ้นนอกจากนี้หลายกรณียังประสบปัญหาการ ทำสัญญาขายฝาก หรือจำนองทรัพย์สิน เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ทำให้ทรัพย์สินเปลี่ยนมือหรือถูกยึดทรัพย์ ในที่สุด (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาฯ 2557)

2) ประเภทเจ้าหนี้นอกระบบ ประเภทเจ้าหนี้ มีหลายรูปแบบ ที่สำคัญได้แก่

2.1) เจ้าหนี้ที่อยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์ของลูกหนี้ ได้แก่ เจ้าหนี้ที่เป็นญาติหรือคนรู้จักกันที่ให้อัตรา ดอกเบี้ยต่ำหรือไม่คิดดอกเบี้ยเลย

2.2) เจ้าหนี้ที่เป็นนายทุนเงินกู้ มีทั้งนายทุนในพื้นที่ และนายทุนที่มาจากพื้นที่อื่น เจ้าหนี้ที่เป็นนายทุนในพื้นที่คิดดอกเบี้ยเงินกู้ตั้งแต่ร้อยละ 5 บาท ถึง 20 บาท ต่อครั้ง กรณีที่เป็นนายทุนนอกพื้นที่ โดยทั่วไปทำการปล่อย กู้ผ่านตัวกลาง เมื่อสอบถามลูกหนี้ๆ จึงไม่สามารถระบุได้ว่า ใครเป็นเจ้าหนี้เพราะติดต่อผ่านโทรศัพท์ตาม หมายเลขที่ประชาสัมพันธ์ไว้ (แปะไว้ที่เสาไฟฟ้า หรือแจกนามบัตรไว้ที่ร้านค้า)และจะมีแก๊งค์ทวงหนี้เป็นตัวกลางทำ หน้าที่ติดต่อจ่ายเงินและรับชำระหนี้ถึงที่ จุดเด่นของเจ้าหนี้ประเภทนี้ คือ การให้เงินกู้ในเวลาที่ยืดหยุ่นบางครั้ง โทรศัพท์ไปขอกู้ตอนเช้าก็ได้เงินกู้ตอนบ่าย และไม่ต้องการหลักฐานทางการเงินการทำสัญญาเงินกู้แต่ละครั้งใช้เพียง สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน ปัญหาหลักของเจ้าหนี้ประเภทนี้ คือ ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดมักจะมีการ ช่มชู้ คุกคาม หรือทำให้อาย หลายกรณีมีการทำร้ายร่างกาย พยายามทำลายทรัพย์สิน โดยทั่วไป เมื่อถูกช่มชู้ คุกคาม ลูกหนี้จะยอมจำนน หรือเป็นฝ่ายหนีหนี เพราะรู้สึกว่าเป็นฝ่ายผิด อย่างไรก็ตาม พบว่าในบางกรณี เมื่อ ลูกหนี้ที่ถูกทำร้ายร่างกายเลือกที่จะไปแจ้งความที่สถานีตำรวจแก๊งค์ทวงหนี้มักจะได้รับ การปล่อยตัว และเจ้าหนี้ที่เป็นฝ่ายไล่เกลี้ยให้ลูกหนี้อยอมความยิ่งไปกว่านั้นในบางกรณีเมื่อลูกหนี้ถูกแจ้งความก็ยิ่งถูกคุกคาม เป็นต้น

2.3) แยกให้กู้ยืมเงิน เจ้าหนี้ประเภทนี้ผันตัวเองจากการเป็นแขกขายสินค้าผ่อนสินค้าตามหมู่บ้านที่เก็บ หอมรมริบจนร่ำรวยและเป็นผู้ให้กู้แทนการขายสินค้า โดยทั่วไป แยกให้กู้ยืมเงินจะปล่อยกู้ให้เฉพาะคนที่ไว้วางใจเท่านั้น โดยดูจากเจ้าหนี้เดิมที่ตนเองเคยขายสินค้าให้ โดยทั่วไปอัตราดอกเบี้ยของแยกให้กู้ยืมเงินจะไม่ต่างจากแก๊งค์ ทวงหนี้ (ร้อยละ 20 / 24 วัน) แต่แยกให้กู้ยืมเงินมีความเป็นมิตรกับลูกหนี้มากกว่าโดยเฉพาะในกรณีลูกหนี้ผิดนัด

2.4) กลุ่มนายทุนปล่อยกู้ในตลาด กลุ่มนี้จะมีการรวมตัวเป็นกลุ่มแม่ค้าที่ปล่อยกู้เงินภายในตลาดซึ่งจะมี ทั้งระบบการให้เงินกู้ และการออมไปพร้อมกัน คล้ายกองทุนหมู่บ้าน กรณีนี้พบมากแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย

2.5) เจ้าหนี้ที่เป็นเจ้าของกิจการสินค้า โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตร (ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์) ให้กู้ โดยการให้ลูกหนี้ซื้อสินค้าเงินเชื่อ แล้วมาชำระหนี้หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 –5 ต่อ ฤดูกาล เจ้าหนี้ในลักษณะนี้ดำเนินการในลักษณะคล้าย “การตกเขียว” ผลผลิต

ทางการเกษตรหรือ “เกษตรพันธ สัญญา” ซึ่งถ้าฤดูกาลใด ประสบปัญหา ลูกหนี้จะตกอยู่ในสภาวะเสียเปรียบอย่างมาก

2.3 สถานการณ์หนี้การเป็นหนี้ในระบบของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์

จากการลงพื้นที่ในการศึกษาระบบการกู้ยืมเงินในจังหวัดบุรีรัมย์ เกษตรกรไม่นิยมกู้หนี้ในระบบไม่เป็นที่นิยม ของประชาชนในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เนื่องจาก การกู้ยืมมีระยะเวลาและขั้นตอนนาน รวมทั้งเกิดปัญหา เอกสารประกอบการกู้ยืมเงิน ทำให้เกษตรกรบางรายต้องอาศัยแหล่งทุนที่สะดวกรวดเร็ว โดยกู้เงินนอกระบบ ที่มี ระยะเวลาที่รวดเร็วสามารถนำเงินมาใช้จ่ายได้โดยทันที แต่ดอกเบี้ยที่กู้ยืมชำระหนี้ที่สูงกว่ากฎหมายกำหนด หรือ บางรายเอาที่ดินไปจำนองกับเจ้าหนี้เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวและนำไปใช้ในการเกษตรของตน พบว่า ชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารการเงินและการชำระหนี้ประชากรที่เข้าร่วมโครงการต้องการให้ทาง คณะช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาหนี้สินที่เป็นอยู่บางราย และต้องการแหล่งเงินทุนในระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อนำไป ชำระหนี้และส่งเสริมการสร้างอาชีพเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

3. ผลการศึกษา

การพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้ของลูกหนี้ในระบบในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบสาเหตุ ผลกระทบที่ก่อให้เกิดหนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดสนทนากลุ่ม เพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพให้บุคคลที่อยู่ในชุมชนได้พัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้ ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ผลดังต่อไปนี้

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า ประชาชนในตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีแหล่งเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ สาเหตุของการกู้ยืมเงิน คือ การเกิดหนี้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพในช่วง covid-19 ทำให้ไม่มีงาน ขาดรายได้ ยืมเงินก้อนใหม่ นำมาซื้อที่ดินเพื่อทำการเกษตรไว้หารรายได้ นำมาเป็นทุนหมุนเวียนในการทำ การเกษตร หนี้สินส่วนใหญ่ของประชากรในชุมชนได้กู้มาเพื่อมาลงทุนเกี่ยวกับการเกษตรในการเพาะปลูกประจำปีตามฤดูกาล บางรายได้นำมาจัดซื้อที่ดินไว้ในการเพาะปลูกและเป็นทุนในการทำนาทำสวน เนื่องด้วยในการทำนาแต่ละรอบเกษตรกรจะต้องลงทุนสูงจึงทำให้สามารถมีทุนทรัพย์เพียงพอต่อการเกษตรทั้ง ค่าใช้จ่ายในเรื่องของ การไถนาปรับหน้าดิน การซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว การซื้อปุ๋ย ผลกระทบจากการเป็นหนี้ นอกระบบ ไม่มีปัญหาจากการทวงถามหนี้ แต่เป็นปัญหาในการชำระหนี้ ลูกหนี้ก็ไม่สามารถจะปิดหนี้ของตนได้เลย ทำได้แค่เพียงการเป็นหนี้ก้อนใหม่ เพื่อที่จะนำมาปิดหนี้ก้อนเดิม ผู้ให้สัมภาษณ์จึงเห็นว่า การประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ แต่ไม่ได้มีจำนวนเพียงพอในการชำระหนี้

ด้วยเหตุนี้ จึงได้นำสภาพปัญหา และบริบทของสภาพสังคม การดำเนินชีวิตของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นหนี้ในระบบ พบว่า ประชาชนในชุมชนขาดศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน และขาดความรู้ในการดำเนินการทางด้านการขออนุญาต ขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ผู้วิจัยนำผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้นำข้อมูลจากสาเหตุการเป็นหนี้ ผลที่ได้จากการเป็นหนี้ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการในการพัฒนาศักยภาพนำมาใช้ในการประชุมกลุ่ม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งแสงทอง ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเกษตร และนักวิชาการทางด้านเศรษฐกิจ ร่วมกันระดมความคิดเห็นในการส่งเสริมศักยภาพ

ตามบริบทท้องถิ่นในตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผลจากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) พบว่า พื้นที่บางตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการสร้างรายได้ลูกหนี้ในระบบ ปัญหาต่างๆของประชากรชุมชน และสิ่งที่สร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนทำให้ทราบถึงกลุ่มตัวอย่างว่ามีอยู่ทั้งหมด 3 กลุ่มโดยแบ่งออกเป็นดังนี้

กลุ่มที่ 1 ปัญหาในด้านการตลาดและการส่งออก

กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เป็นกลุ่มที่มีความต้องการให้ช่วยเหลือทางด้านการตลาด เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่จำนวนมากและมีความหลากหลายทั้งเครื่องจักสานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างเครื่องครัว เครื่องมือทำมาหากิน เป็นต้น เมื่อมีกำลังผลิตแล้ว แต่หาช่องทางในการขายยังไม่ได้มีอย่างทั่วถึง จึงอยากให้มีการส่งเสริมในเรื่องของการตลาดให้กับกลุ่มนี้

กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร โดยกลุ่มแปรรูปอาหารมีอยู่สองกลุ่มใหญ่ กลุ่มแรกจะเป็นกลุ่มที่แปรรูปกล้วย กลุ่มที่สองเป็นการแปรรูปพริกแกงเผ็ด พริกป่น และข้าวคั่วโดยผลิตภัณฑ์จากกล้วย นำมาแปรรูปเป็นกล้วยฉาบ เป็นต้น ซึ่งการแปรรูปจากกล้วยนั้น มีการทำอยู่กระจายกันทั่วชุมชน เป็นการแปรรูปในครอบครัวและมีการจัดส่งให้กับชาวบ้านที่ทำซึ่งเป็นรายใหญ่ในการขายต่ออีกรอบหนึ่ง ดังนี้เมื่อชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการแปรรูปกล้วยกันอยู่มากจึงทำให้ต้องการตลาดในการส่งออกกล้วยฉาบ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของชุมชน และส่งเสริมให้ชาวบ้านรายอื่นๆนำผลผลิตกล้วยที่มีอยู่มาส่งให้กับกลุ่มนี้ได้ด้วย

กลุ่มที่ 2 ปัญหาในภาคการเกษตร

การทำพริกแกงเผ็ด พริกป่น ข้าวคั่ว ในกลุ่มที่ 2 นี้เป็นการทำธุรกิจแบบครอบครัว ซึ่งเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ ต้องการให้ช่วยเหลือในเรื่องของการรวมกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็งและต้องการในของวัตถุดิบต่างๆจากคนในพื้นที่ อยากส่งเสริมให้คนในพื้นที่มีรายได้โดยการปลูกพืชสวนครัว

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืช ซึ่งในกลุ่มนี้มีความต้องการที่ความรู้ในการเพาะปลูกพืชสวน และพืชไร่ของตน เนื่องจากการประสบกับปัญหาในเรื่องดิน น้ำ สภาพอากาศ และโรคของพืช จึงทำให้ไม่สามารถปลูกพืชให้ได้มีประสิทธิภาพอย่างที่ต้องการ

กลุ่มที่ 3 ปัญหาในด้านการปศุสัตว์

กลุ่มเกษตรกรผู้ทำปศุสัตว์ ซึ่ง กลุ่มนี้มีความต้องการที่จะต้องการความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในการดูแล และรักษา ให้มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับอาชีพของตนอีกครั้ง

จากปัญหาที่เกิดขึ้น จากการสนทนากลุ่มได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แนะนำ และส่งเสริมให้แก่ประชากรที่เป็นหนี้ในระบบในชุมชนที่ประสบกับปัญหาในภาคการเกษตร จึงหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้ให้แก่ลูกหนี้ในระบบ ดังตารางที่ 1.1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 การส่งเสริม และสร้างศักยภาพในการสร้างรายได้แก่ลูกหนี้ในระบบ

ปัญหาที่พบจากการสร้างรายได้	สภาพปัญหา	แนวทางส่งเสริม สร้าง ศักยภาพแก่ลูกหนี้ในระบบ	ศักยภาพที่เกิดขึ้นกับลูกหนี้ในระบบ
ปัญหาในด้านการตลาดและการส่งออก	คนในชุมชนมีการผลิตกล้วยฉาบ ซึ่งมีกำลังการผลิตมาก แต่ ข า ด ร ะ อ ง การตลาด	1. ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ประกอบการสร้างโลโก้ของชุมชน 2. ขยายระบบตลาดโดยศึกษาวิธีการขายในรูปแบบออนไลน์	การสร้างมูลค่าของสินค้า และก่อให้เกิดฐานลูกค้าเพิ่มขึ้น
ปัญหาในภาคการเกษตร	การทำนาก่อให้เกิดหนี้เพิ่มขึ้นนั้น เนื่องด้วยมีการปลูกข้าวจากความเคยชินที่มีอยู่แต่เดิมในชุมชน จึงทำให้ผลผลิตที่ได้กลับไม่เหมือนเดิม	1. ศึกษารูปแบบการทำสัญญาเช่าที่นา อัตราค่าเช่า น า ต ำ ม พระราชบัญญัติเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2559 2. การใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง ซึ่งข้าวที่ปลูกควรใช้ปุ๋ยจากมูลไก่ 3. การปลูกข้าวไม่ควรปลูกในปริมาณ และหลักการเก็บเกี่ยวควรเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกในครั้งถัดไป	ก่อให้เกิดการลดต้นทุนในการผลิต และไม่ถูกเอาเปรียบจากการทำสัญญาเช่าที่นา
ปัญหาด้านการปศุสัตว์	ชุมชนชาวบ้านมีการเลี้ยงหมูคอกอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งการเลี้ยงหมูคอกของชาวบ้านทำให้เกิดต้นทุนที่ค่อนข้างสูง	1. ศึกษาระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วยการขอรับและออกใบรับรองฟาร์ม และออกใบรับรองฟาร์มเลี้ยงหมูหลุม พ.ศ. 2562 2. มีการแนะนำวิธีการเลี้ยงในรูปแบบใหม่คือการ เลี้ยง หมู หลุม เนื่องจากชาวบ้านมีการเลี้ยงขนาดเล็กจึงเหมาะ	การออกใบอนุญาตรับรองแสดงถึง คุณภาพในการเลี้ยง สามารถเพิ่มราคาให้กับหมูที่เลี้ยง และการเลี้ยงหมูหลุม รายย่อยสามารถทำได้ เพราะมีการจัดการที่ไม่ยุ่งยาก ช่วยลดต้นทุนค่าอาหารได้ 50-70% เนื่องจากเน้น

ปัญหาที่พบจากการสร้างรายได้	สภาพปัญหา	แนวทางส่งเสริม สร้างศักยภาพแก่ลูกหนี้ในระบบ	ศักยภาพที่เกิดขึ้นกับลูกหนี้ในระบบ
		แก้การเลี้ยงในรูปแบบของหมู่หลุม	การใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้เลี้ยงหมูเป็นหลักลดภาระการเลี้ยงหมูของ

4. อภิปรายผล

งานวิจัยได้มีการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างรายได้ของลูกหนี้ในระบบโดยมีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยสรุปผลการศึกษา ดังนี้

แรงจูงใจในการเป็นหนี้ในระบบเกิดจากการขาดคุณสมบัติในการกู้หน้ในระบบ ซึ่งการขอกู้เงินหรือก่อหนี้ในระบบกับสถาบันการเงินจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือคุณสมบัติทางการเงินของผู้ขอกู้ไว้ซึ่งก่อให้เกิด อุปสรรคสำหรับผู้มีรายได้น้อย ลักษณะที่สำคัญของเงินกู้ในระบบ โดยเฉพาะไม่มีขั้นตอนกฎเกณฑ์ยุ่งยากไม่มีรูปแบบแน่นอน การให้กู้ยืมเงินในระบบ มีลักษณะพิเศษที่สำคัญคือไม่มีขั้นตอนหรือระเบียบแบบปฏิบัติที่ยุ่งยากอย่างการกู้ยืมจากสถาบัน การเงินไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวสามารถกู้ได้ง่ายสะดวก รวดเร็ว อาจเป็นการให้กู้เพียงแค่ตกลงกันด้วยวาจาเท่านั้น แม้ว่าดอกเบี้ยจะสูงกว่าก็ตามแต่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน นอกจากสามารถกู้ได้ง่ายสะดวก รวดเร็ว ไม่ยุ่งยากแล้วการกู้ยืมเงินในระบบไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันโดยส่วนใหญ่จะอาศัยความเชื่อใจกัน ไม่ต้องมีการตรวจสอบทรัพย์สินจึงทำให้การกู้ยืมเงินในระบบได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้กู้ส่วนใหญ่มีปัญหาไม่สามารถขอกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ มีอยู่แทบทุกที่ทุกแห่งไม่มีวันหยุดหรือเวลาปิดทำการปัจจุบันมีการติดประกาศให้กู้เงินด่วนตามเสาไฟฟ้าป้ายรถโดยสารประจำทางคูโทรศัพท์สาธารณะและในลักษณะอื่นๆ ให้เห็น ซึ่งผู้กู้สามารถติดต่อขอกู้ได้ตลอดเวลาจึงเห็นได้ว่าการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบนั้นสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและอาจมีผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือมีความเดือดร้อนจำเป็นจริง ๆ เข้าไปติดต่อขอกู้จนกลายเป็นเหยื่อในหนี้ในระบบเป็นหนี้สินอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การชำระหนี้มีความยืดหยุ่นในการชำระหนี้ในระบบมีการผ่อนผันการชำระหนี้ได้มากกว่ากู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเนื่องจากการกู้ในระบบเป็นการกู้โดยอาศัยความไว้นั่นเอง เชื่อใจกัน ทำให้ผู้กู้อาจขอผ่อนผันกำหนดเวลาชำระเงินออกไปได้ต่างจากการขอกู้จากสถาบัน การเงินที่มีกำหนดเวลาชำระเงินตรงตามสัญญาการผ่อนผันต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนที่ยุ่งยากและยาวนานกว่าจะมีการอนุมัติเป็นการกู้ยืมโดยไม่ผ่านสถาบันการเงินผู้กู้สามารถกู้โดยตรงจากผู้ให้กู้ทำให้ไม่อาจทราบปริมาณเงินที่หมุนเวียนอยู่ในระบบรวมทั้งขาดการกำกับดูแลจากภาครัฐอย่างจริงจังจึงเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญอย่างมากของคนจน เนื่องจากความยากจนและความช่วยเหลือของรัฐไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ การขอกู้จากสถาบันการเงินมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันทำให้คนยากจนเข้าไม่ถึงแหล่งเงินกู้ในระบบของสถาบันการเงินจึงทำให้หันไปพึ่งแหล่งเงินกู้ในระบบอยู่ จากการเป็นหนี้ที่ง่ายและไม่ต้องมีหลักประกันใดๆ จึงเป็นทางเลือกหลักสำหรับผู้ที่ต้องการใช้เงินอย่างเร่งด่วน ปัญหาที่ตามมาของชาวบ้านที่

เป็นหนี้นอกระบบ คือ การกู้ยืมที่มีดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าเงินต้น โดยมีดอกเบี้ยที่สูงกว่าร้อยละ 15% ซึ่งสูงกว่าตามที่กฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ จึงไม่สามารถนำเงินมาใช้หนี้ที่กู้มาได้ จนก่อให้เกิดความรุนแรงในการตามทวงหนี้ของเจ้าหนี้นอกระบบ ในวิธีการข่มขู่ ประทุษร้ายต่อร่างกายและจิตใจของชาวบ้านที่เป็นเหยื่อของเจ้าหนี้โหด

ครั้งนี้จึงได้มีการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพให้แก่คนในพื้นที่ที่มีความเดือดร้อนจากปัญหาของการเป็นหนี้นอกระบบให้มีศักยภาพที่มากพอต่อการสร้างรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ โดยการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้านในการสร้างอาชีพที่สามารถรายได้หลักเข้าสู่ครัวเรือนได้ โดยการพัฒนาอาชีพที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้มีความโดดเด่น และมีคุณค่า เสริมสร้างรายได้ลดหนี้ในครัวเรือน แนวทางในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มลูกหนี้นอกระบบในจังหวัดบุรีรัมย์สามารถสร้างแรงผลักดันแก่คนในชุมชนให้หลุดพ้นจากหนี้นอกระบบได้ และลดการก่อความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต จากการสำรวจในพื้นที่มีกลุ่มตัวอย่างที่โดดเด่นในการพัฒนาสร้างอาชีพ 3 กลุ่มตัวอย่างที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเพื่อยกระดับได้ดังนี้ 1.กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร 2.กลุ่มเกษตรกรผู้ทำปุ๋ย 3.กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะปลูกประชากรทั้ง 3 กลุ่มหวังที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองและอาชีพนั้น ยังคงเผชิญกับปัญหาหลากหลายด้าน ทั้งด้านความรู้ ด้านทุน และด้านความร่วมมือของกลุ่มคนในชุมชนเอง ทั้งนี้ปัญหาต่างๆ ควรที่จะได้รับการเข้าช่วยเหลือและแก้ไขจากหน่วยงานท้องถิ่นที่มีอำนาจดูแลประชากรในพื้นที่อย่างใกล้ชิด และเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากด้วยเช่นเดียวเพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการหารายได้เสริม และเกี่ยวกับเรื่องปากท้องของกลุ่มคนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพอย่างครบวงจร

แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการสร้างรายได้ของลูกหนี้นอกระบบ ให้มีรายได้เพียงพอในการชำระหนี้และมีเงินเพียงพอในการเลี้ยงชีพ ต้องสร้างและส่งเสริมการใช้ความรู้ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นในการประกอบอาชีพที่ถูกต้องแก่ลูกหนี้นอกระบบ ซึ่งการประกอบอาชีพจะต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมายในเบื้องต้น เพื่อให้เกิดศักยภาพในการประกอบอาชีพ จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ พบว่า ศักยภาพการหารายได้ของลูกหนี้แบบดั้งเดิมไม่เพียงพอในการชำระหนี้ และไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เนื่องจาก ราคาข้าวของเครื่องใช้มีราคาที่สูงขึ้น เมื่อชาวบ้านได้รับความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการเลือกปลูกพืชให้เหมาะกับดินที่ตนมีอยู่รู้จักหลักการใช้ปุ๋ยที่มีอยู่ในชุมชนลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น จึงสามารถแก้ปัญหาเรื่องการปลูกพืชให้แก่ชาวบ้านที่ประสบกับปัญหาได้ นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านในพื้นที่ในการสร้างรายได้เสริมจากการปลูกพืชซึ่งเป็นที่ต้องการในการนำมาแปรรูปของกลุ่มที่ผลิตพริกแกงเผ็ดได้ จากเดิมที่ประสบกับปัญหาไม่สามารถปลูกพืชเหล่านี้ได้เลย โดในปัจจุบันซึ่งมีพืชบางชนิดที่ปลูกได้ยาก คือ ข้าว เมื่อปลูกยาก ทางออกที่ง่ายคือเลือกที่จะไม่ปลูกเพื่อเป็นการลดปัจจัยเสี่ยงทั้งในด้านของต้นทุนและเวลา แต่สิ่งที่สามารถปลูกและสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่คือ ตะไคร้ และใบมะกรูด โดยพืชเหล่านี้หลังจากการนำมาปรับใช้กับสภาพดินที่เหมาะสมและเลือกใช้ปุ๋ยคอกที่ถูกหลัก จึงทำให้มีผลผลิตที่ออกงามและส่งออกได้อย่างมีมาตรฐาน สำหรับการเลี้ยงหมูหลุม รายย่อยสามารถทำได้ เพราะมีการจัดการที่ไม่ยุ่งยาก ช่วยลดต้นทุนค่าอาหารได้ 50-70% เนื่องจากเน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น มาใช้เลี้ยงหมูเป็นหลัก ลดภาระการเลี้ยงหมูของเกษตรกร เนื่องจากไม่ต้องทำความสะอาดพื้นคอก ลดของเสียที่เกิดจากการเลี้ยงหมู แต่ใช้เวลาในการเลี้ยงนานขึ้นซึ่งภาครัฐเริ่มมีการส่งเสริมรายย่อยให้เลี้ยงหมูหลุม นอกจากนี้การเลี้ยงหมูหลุมยังสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐที่เน้นเรื่องการทำปุ๋ยคอกในยุคเศรษฐกิจสีเขียวที่เน้นเรื่องสิ่งแวดล้อม การลดของเสียจากการเลี้ยงสัตว์ และการเลี้ยงที่ปลอดภัยปลอดสารปนเปื้อน และตกค้าง ที่สำคัญหมู

หลุมดำเนินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่จะทำให้อยู่รอดต่อไปได้ ในภาวะการแข่งขันที่รุนแรง ในส่วนของช่องทางการตลาดขั้นแรกร่วมกันในชุมชนสร้างแบรนด์ของตนเอง ขึ้นมาโดยมีชื่อว่า “กล้วยบ้านทุ่ง” เพื่อเป็นสร้างความเข้มแข็งในชุมชนในการสร้างสิ่งที่น่าสนใจผลิตภัณฑ์ ในชุมชน โดยชื่อนี้ได้มีการร่วมกันคิดให้สื่อถึงวัฒนธรรมความเป็นมาของของกล้วยที่ผลิตจากภูมิปัญญาพื้น บ้านโดยกรรมวิธีที่พิถีพิถันใส่ใจลงไปในทุกขั้นตอนของการผลิต เมื่อทางกลุ่มได้ชื่อแบรนด์ผลิตภัณฑ์เป็นที่ เรียบร้อยแล้วจึงได้มีการร่วมกันคิดแบบโลโก้ที่จำง่าย สื่อสารง่าย ใช้ง่าย เพื่อคอลเลคชั่นใหม่ล่าสุด จาก คอนเซ็ปต์ที่ว่า ง่าย, ไว, ใหม่, ใหญ่, ยั่งยืน ซึ่งเป็นคำที่สื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

เมื่อลูกหนี้ในระบบมีแนวทางพัฒนาศักยภาพที่ถูกต้องก่อให้เกิดรายได้ที่เพียงพอในการชำระหนี้ และเลี้ยงชีพได้

5. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

ปัญหาหนี้สินเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล โดยลูกหนี้และสถาบันการเงินเจ้าหนี้จะต้องทำหน้าที่ จัดการแก้ไขปัญหาตนเอง แต่หากมองจากข้อเท็จจริงของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม ของประเทศ จะพบว่า ปัญหาหนี้สิน กำลังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภาพรวมในอนาคต ใน 4 ลักษณะ ด้วยกันคือ

1. การจำกัดอำนาจซื้อของประชาชน การมีภาระหนี้สินครัวเรือนในสัดส่วนที่สูงจะส่งผลให้ “อำนาจซื้อ” ของครัวเรือนเกษตรกรรมลดลงไป ทำให้การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจากปัจจัยภายในประเทศ (หรือการบริโภคภายในประเทศ) ทำได้จำกัด

2. การจำกัดการลงทุนในการปรับโครงสร้างการผลิต ที่มีประสิทธิภาพและ/หรือมูลค่าเพิ่มทาง เศรษฐกิจมากขึ้น การมีภาระหนี้สินภาคเกษตรที่สูง ส่งผลอย่างยิ่งในการจำกัดทางเลือกของเกษตรกรใน การลงทุนปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่รูปแบบการผลิตใหม่ๆ เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตร รวมถึงขาด แรงจูงใจ/ขีดความสามารถในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของตนด้วย

3. การส่งต่อภาระหนี้สินไปยังคนรุ่นต่อไป (ทายาทหรือลูกหลานของเกษตรกร) สืบเนื่องจากการ เป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกรรมมีลักษณะที่ “ผูกพัน” และ “ทับถม” จนกระทั่งเมื่อเกษตรกรมีอายุมาก ขึ้น มูลหนี้คงค้างที่มีอยู่ก็ยังมีอัตราสูง ดังข้อมูลล่าสุด ณ เดือนธันวาคม 2564 ที่ระบุว่า ลูกหนี้ที่เป็น ผู้สูงอายุของ ธกส. ทั้งหมด (หรือผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) มีจำนวนเกือบ 1.4 ล้านราย (และหากนับเฉพาะ ลูกหนี้อายุ 70 ปีขึ้นไป ก็ยังมีมากถึง 414,576 ราย) และในบรรดาลูกหนี้สูงอายุ 1.4 ล้านรายนี้ มีผู้เป็นหนี้ ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (หรือ NPL) ทั้งหมด 179,421 ราย และกลายเป็นความเสี่ยงที่จำเป็นจะต้องผลักภาระ หนี้สินนั้นข้ามรุ่นไปยังทายาทของตนต่อไป

4. การขยายความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจให้ฝังลึกมากขึ้น โดยเฉพาะภาระทางเศรษฐกิจ สำหรับลูกหนี้ ซึ่งในบางกรณีอาจนำไปสู่การสูญเสียทรัพย์สินและโอกาสทางเศรษฐกิจในระยะยาว และเลย ไปถึงการเป็นภาระทางเศรษฐกิจของคนรุ่นต่อไป (หรือทายาทของลูกหนี้) ในขณะที่ผลประโยชน์ที่ได้จาก ลูกหนี้จะจำกัดอยู่ที่เจ้าหนี้จำนวนไม่มากนัก ซึ่งจะทำให้การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเกิดได้ ยากขึ้นเป็นอย่างมาก

ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพการสร้างรายได้ จำเป็นต้องวางแนวทางในการส่งเสริมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพ ศักยภาพของลูกหนี้ในระบบ รวมทั้งบริบทในพื้นที่ตำบลทุ่งแสงทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพราะการศึกษาบริบททำให้ทราบวิธีการในการประกอบอาชีพที่มีอยู่แล้วถูกการพัฒนาในแนวทางที่ถูกต้อง โดยปัญหาหลักที่พบจากการสร้างรายได้ แต่รายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ เนื่องจาก ลูกหนี้ในระบบใช้วิธีการประกอบอาชีพด้วยวิธีการดั้งเดิม ไม่มีการพัฒนาวิธีการที่ถูกต้อง ช่วยลดต้นทุนในการผลิต รวมทั้งขาดความรู้ในด้านกฎหมายที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เนื่องจาก การประกอบอาชีพ เช่น การทำนา มีการใช้พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2559 เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

พัฒนาศักยภาพ การสร้างรายได้ ของกลุ่มลูกหนี้ในระบบ ควรพัฒนากลุ่มที่มีความสามารถในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร ถือเป็นการกลุ่มที่มีการแปรรูปอย่างมากหลายในชุมชน โดยไม่มีการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของตนเองให้มีความแตกต่าง จึงควรพัฒนาสินค้าให้ยกระดับเป็นแบรนด์ของชุมชนให้มีรูปแบบที่ทันสมัย สร้างเรื่องราวในการขายให้มีความน่าเชื่อถือในผลิตภัณฑ์รวมไปถึงการเจาะตลาดออนไลน์เพื่อเป็นการกระจายกลุ่มลูกค้าทั่วประเทศ

2) กลุ่มเกษตรกรผู้ทำปศุสัตว์ ควรส่งเสริมในด้านอาชีพจัดอบรมมอบความรู้จากหน่วยงานปศุสัตว์ในพื้นที่ที่รับผิดชอบเพื่อสามารถนำมาปรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น ทั้งในรูปแบบของการเลี้ยงที่ประหยัดเวลาและต้นทุน รูปแบบของอาหารที่มีคุณภาพจากครั้วเรือนซึ่งสามารถหาได้ง่าย

3) กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะปลูก การเพาะปลูกเป็นอาชีพที่มีการประกอบเป็นชีพมากที่สุด คือการเพาะปลูกข้าวที่ทำตามฤดูกาลจึงควรพัฒนาในเรื่องของวิธีการปลูกที่ลดปัจจัยเสี่ยงในเรื่องของต้นทุนลดปัญหาในสิ่งที่ไม่จำเป็นแก่กลุ่มเกษตรกร

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีนโยบายในการจัดกิจกรรมให้หน่วยงานของรัฐลงพื้นที่ให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรที่ต้องการในทุกๆ ปี

2) ควรมีนโยบายสร้างตลาดภาครัฐโดยเฉพาะระบบออนไลน์เพื่อให้เกษตรกรมีพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้า

เอกสารอ้างอิง

พันทะนาม สัตตะจัก. (2559). *การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย*.

สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วัชรศม์ เถลิณสุสันต์. (2558). *การบริหารจัดการฐานข้อมูลลูกหนี้เพื่อแก้ปัญหาตามลักษณะการเป็นหนี้*

นอกระบบ. สระแก้ว : วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สาริษฐ์ โพธิ์ศรี และคณะ. (2559). ทศนคติที่มีต่อหนี้ในระบบในรูปแบบสินเชื่อส่วนบุคคลของประชาชน
อำเภอ

หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารวิทยาการจัดการ, 33(1), 159-185.

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน. (2560). คู่มือ : แนวทางการไกล่เกลี่ย
ประนอมหนี้ในระบบ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส แอล พลัปปลิเคชั่น จำกัด.

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2559). เอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติ
ห้าม

เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. บรรจุระเบียบวาระการประชุม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่
54/2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย วัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

โดย วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้จัดพิมพ์เป็นวารสารราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม) บทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ทั้งนี้ บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใดกองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ผู้เสนอผลงานต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์

ผู้เสนอผลงานจะต้องจัดวางรูปแบบตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด บทความใดมีรูปแบบไม่ถูกต้อง ทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ไม่รับพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร โดยมีรูปแบบการเตรียมต้นฉบับมีดังนี้

1. ประเภทบทความที่ตีพิมพ์ได้นั้น

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ ได้แก่ บทความวิชาการทั่วไป บทความพิเศษ บทความปริทรรศน์ บทความวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาเอก/โท) เป็นต้น
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ

2. สาขาเนื้อหาของบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- 2) สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ
- 3) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
- 4) สาขาวิชาภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
- 5) สาขาวิชาภาษาไทย
- 6) สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน
- 7) สาขาวิชาดิจิทัลอาร์ต
- 8) สาขาวิชาทัศนศิลป์
- 9) สาขาวิชาดุริยางคศิลป์
- 10) สาขาวิชานิติศาสตร์
- 11) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

- 12) สาขาวิชาภาษาอังกฤษศึกษา
- 13) สาขาวิชาพัฒนาสังคม
- 14) สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค
- 15) สาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การเตรียมต้นฉบับ

3.1 ภาษา ผู้เสนอผลงานสามารถเขียนบทความได้ทั้งบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นบทความภาษาอังกฤษแล้ว ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านไวยากรณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ บทความภาษาอังกฤษควรมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทย ทั้งนี้ ควรหลีกเลี่ยงการเขียนภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทย เว้นแต่ในกรณีเขียนภาษาอังกฤษเพื่ออธิบายศัพท์ทางเทคนิคแต่ให้ใส่วงเล็บด้วย

3.2 รูปแบบการเขียน เสนอผลงานต้องพิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft word เท่านั้น ใช้ขนาดกระดาษ A4 (210 มม. x 297 มม.) หรือ (21 ซม. x 29.7 ซม.) หรือ (8.27 นิ้ว x 11.69 นิ้ว) และตั้งค่าน้ำกระดาษดังนี้

- ด้านบน ห่างจากขอบกระดาษ 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว)
- ด้านล่าง ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
- ด้านขวา ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
- ด้านซ้าย ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)

คำภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH sarabunPSK และมีรูปแบบการเขียนดังนี้

ชื่อเรื่อง	ขนาดอักษร 18	รูปแบบอักษร	ตัวหนา
ชื่อผู้เขียน	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
คำสำคัญ	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
ชื่อหัวข้อต่าง ๆ	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวหนา
เนื้อหาทั้งหมด	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
บรรณานุกรม	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตามคำแนะนำการเขียน
รายการอ้างอิง	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตามคำแนะนำการเขียน

3.3 จำนวนหน้า ทุกประเภทบทความ ควรมีความยาวทั้งเรื่อง รวมรายการอ้างอิง (APA Style) และบรรณานุกรมแล้ว ควรอยู่ในระหว่าง 10-15 หน้ากระดาษ

3.4 การย่อหน้า ย่อหน้า ให้เริ่มห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร ส่วนรายการอ้างอิง (APA Style) และบรรณานุกรมให้ห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร

3.5 ลำดับหน้า ลำดับหน้า ให้พิมพ์เลขหน้ากำกับทุกหน้าไว้ที่มุมด้านบนของกระดาษ โดยเริ่มนับหน้าที่ 1 ในหน้าแรกของบทความ เฉพาะหน้าแรกของบทความไม่ให้ใส่ตัวเลขกำกับไว้แต่ให้พิมพ์คำว่า หน้า 2 ในหน้าถัดไป และใส่ลำดับเลขหน้าจนจบเนื้อหาของบทความ

3.6 ลำดับเนื้อเรื่อง ลำดับเนื้อเรื่อง ให้ใช้เลขกำกับบทนำเป็นหัวข้อหมายเลข 1 และส่วนหัวข้อย่อยให้ใช้เลขระบบบทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย แต่ไม่ควรเกิน 3 จุดเลขศนิยม เช่น 1.1 ,1.1.1 เป็นต้น และหัวข้อย่อยลำดับถัดไปให้ใช้วงเล็บกำกับ เช่น 1) , 1.1) เป็นต้น และลำดับถัดไป เช่น (1), (2) เป็นต้น

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 บทความวิจัย

- 1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้มีรายการอ้างอิง (APA Style) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อและที่อยู่สถาบันที่สังกัดของผู้เสนอผลงาน
- 3) บทคัดย่อ เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลของการศึกษาสรุปผลการศึกษา วิเคราะห์และตีความ และบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) คำสำคัญ คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ
- 5) บทนำ: ประกอบด้วย
 - 5.1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตลอดจนเหตุผลอันมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้
 - 5.2) วัตถุประสงค์ เป็นการกล่าวถึงเหตุผลและจุดมุ่งหมายอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการการศึกษา
 - 5.3) สมมติฐาน (ถ้ามี) เป็นการกล่าวถึงคำตอบสมมติในประเด็นปัญหาของเรื่องที่ทำการการศึกษา ซึ่งผู้ทำการการศึกษาได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อตอบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ทำการการศึกษา
 - 5.4) ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา: เป็นการกล่าวถึงขอบเขตของเรื่องที่ทำการวิจัยหรือทำการการศึกษา โดยจะต้องมีการระบุขอบเขต เช่น เชิงพื้นที่ เชิงปริมาณ เป็นต้น
 - 5.5) ระเบียบวิธีการวิจัยหรือศึกษา: เป็นการกล่าวว่าการวิจัยหรือการศึกษาในเรื่องนี้ใช้รูปแบบใด มีการอธิบายและวิเคราะห์วิธีการวิจัยหรือการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 - 5.6) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ: เป็นกล่าวถึงว่าผลของการเสนอผลงานในเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใดและในด้านใด
- 6) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโจทย์การศึกษา โดยอ้างอิงถึงหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานที่ศึกษา
- 7) ผลการศึกษา เป็นการกล่าวและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้ทฤษฎีหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนรายงานผลการเรียนอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ
- 8) อภิปรายผล เป็นการประเมินผลการวิจัย เพื่อให้เหตุผลยืนยันว่าผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือถูกต้อง เป็นจริง

9) สรุปผลและข้อเสนอแนะ เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ควรมีประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางสานต่อการศึกษาต่อไป

10) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เป็นการกล่าวว่างานที่ศึกษาในเรื่องนี้ ได้รับการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือจากบุคคลใด อย่างไร

11) บรรณานุกรมและรายการอ้างอิง รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้มีรายการอ้างอิง (APA Style) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อและที่อยู่สถาบันที่สังกัดของผู้เสนอผลงาน

3) บทคัดย่อ เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) คำสำคัญ คำที่ถูกระบุขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) บทนำ เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาที่ทำการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) สรุปผลและข้อเสนอแนะ เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในกรณีที่มิข้อเสนอแนะ ให้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

8) บรรณานุกรมและรายการอ้างอิง รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

1) ชื่อผู้วิจารณ์ ชื่อผู้วิจารณ์ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้มีรายการอ้างอิง (APA Style) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อและที่อยู่สถาบันที่สังกัดของผู้วิจารณ์

2) ชื่อหนังสือที่วิจารณ์ ให้วิจารณ์หนังสือเป็นภาษาไทย

3) บทวิจารณ์หนังสือ เป็นการกล่าวถึงข้อดีและข้อบกพร่องของเรื่องที่วิจารณ์ โดยชี้ให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยอย่างได้ใจความ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น โดยการวิจารณ์หนังสือต้องเป็นการวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์

4) บรรณานุกรมและรายการอ้างอิง รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

รูปแบบการอ้างอิง (APA Style ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6)

หนังสือ ผู้แต่ง 1 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล,/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2548)	(ไพฑูรย์ สินลารัตน์,2548)
สกุล/(ปีที่พิมพ์)	(สกุล,/ปี)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
อุมา สุคนธมาน. (2526). <i>การประถมศึกษา</i> . กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Apple, M. W. (2004). <i>Ideology and curriculum</i> (3rd ed.). Boston, MA: Routledge Kegan Paul.	

หนังสือ ผู้แต่ง 2 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/และชื่อ/สกุล2/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/และชื่อ/สกุล2,/ปีที่พิมพ์)
วรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว และสมจินดา ชมพูนุท (2557)	(วรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว และสมจินดา ชมพูนุท, 2557)
สกุล/and/สกุล(ปี)	(สกุล/and/สกุล,/ปี)
Bernard and Krupat (1994)	(Smith and Brown, 2009)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/และชื่อ/สกุล2./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ปริญานุษ พิบูลสงคราม และจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2553). <i>ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน</i> (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อชื่อ1./&/สกุล,/อักษรย่อชื่อ2./(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
Certo S. C., & Peter, J. P. (1991). <i>Strategic management: Concept and applications</i> . New York, NY: McGraw - Hill.

หนังสือ ผู้แต่ง 3 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/และชื่อ/สกุล3/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/และชื่อ/สกุล3,/ปีที่พิมพ์)
กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และริชาต สถาปิตานนท์ (2557)	(กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และริชาต สถาปิตานนท์, 2557)
สกุล,/สกุล/&/สกุล/(ปี)	(สกุล/and/สกุล,/ปี)
Aronson, Wilson, & Akert (1994)	(Aronson, Wilson, & Akert, 1994)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/และชื่อ/สกุล3/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และริชาต สถาปิตานนท์. (2557). <i>มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่</i> . กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล,/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล,/ชื่อ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Aronson, E., Wilson, T.D., & Akert, R.M. (1999). <i>Social psychology</i> (3 rd ed.). New York: Longman.	

หนังสือ ผู้แต่ง มากกว่า 3 - 7 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์)
กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2557)	(กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2557)
สกุล และคณะ/(ปี)	(สกุล/และคณะ/ปี)
Aronson et al. (1994)	(Aronson et al. 1994)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/ชื่อ/สกุล3/ชื่อ/สกุล4/ชื่อ/สกุล5/ชื่อ/สกุล6/และชื่อ/สกุล7./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ศิริพร พงษ์โกคา, บุญศรี กิติโชติพาณิชย์, สุดประนอม สมันตเวคิน, อรุณช เซาว์ปรีชา, สุภาพร เลิศกวินอนันต์, และอุษา วงศ์พิณิจ. (2557). <i>การสร้างเสริมสุขภาพมารดา-ทารกในครรภ์และการป้องกัน การคลอดก่อนกำหนด</i> . กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ1./สกุล,/อักษรย่อชื่อ2./สกุล,/อักษรย่อชื่อ3./สกุล,/อักษรย่อชื่อ4./สกุล,/อักษรย่อชื่อ5./สกุล,/อักษรย่อชื่อ6./&/สกุล,/ชื่อ7./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Craig, A. M., Graham, W. A., Kagan, D. M., Ozment, S., & Turner, F. M. (2008). <i>International history of the twentieth century and beyond</i> (2nd ed.). London; New York: Routledge.	

หนังสือ ผู้แต่ง 8 คนขึ้นไป

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์)
กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2557)	(กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2557)
สกุล และคณะ/(ปี)	(สกุล/และคณะ/ปี)
Aronson et al. (1994)	(Aronson et al. 1994)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/ชื่อ/สกุล3/ชื่อ/สกุล4/ชื่อ/สกุล5/ชื่อ/สกุล6.../ผู้แต่งคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ธีรภาพ โลหิตกุล, ศรัณย์ บุญประเสริฐ, อัมพร จิรัฐติกร, ทรงยศ กมลทวิกุล, ปารวี ไพบูลย์ นนเรศ ธีระคำศรี ...ศรัณย์ ทองปาน. (2555). <i>ท่องเที่ยวอาเซียน</i> , กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ1./สกุล,/อักษรย่อชื่อ2./สกุล,/อักษรย่อชื่อ3./สกุล,/อักษรย่อชื่อ4./สกุล,/อักษรย่อชื่อ5./สกุล,/อักษรย่อชื่อ6./.../สกุล,/ชื่อคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Holland, D., Nonini, D. M., Lutz, C., Bartlett, L., McGlathery, M. F., Guldbrandsen, T. C., ...Murillo, M.G. (2007). <i>Local democracy under siege: Activism, public interests, and private politics</i> . New York: New York University Press.	

บทความบรรณาธิการและผู้รวบรวม

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ,/ปีที่พิมพ์)
ทิตนา แชมมณี (2557)	(ทิตนา แชมมณี, 2557)ข
ทิตนา แชมมณี และสร้อยสน สกลรัตน์ (2557)	(ทิตนา แชมมณี และสร้อยสน สกลรัตน์ (2557)
สกุลบรรณาธิการ/(ปี)	(สกุลบรรณาธิการ/ปี)
Pianta (1994)	(Pianta 1994)
Pianta and Rimm-Kaufman (1994)	(Pianta & Rimm-Kaufman, 1994)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ./(บ.ก.)./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ทิตนา แชมมณี (บ.ก.). (2561). แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา.กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,อักษรย่อชื่อ/(Ed. หรือ Eds.)./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Chambers, P., & Waitookiat, N. (Eds.). (2017). Khaki capital: The politiceconomy of the military in Southeast Asia. Thailand: NIAS Press.	
หมายเหตุ: กรณีมีบรรณาธิการคนเดียวในเอกสารภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ตัวย่อว่า (Ed.) แต่ถ้ามีบรรณาธิการหลายคนให้ใช้ตัวย่อว่า (Eds.)	

ผู้แต่งที่เป็นนิติบุคคล

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อเต็มของหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อเต็มของหน่วยงาน,/ปีที่พิมพ์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2548)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,2548)
ชื่อเต็มของหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อเต็มของหน่วยงาน,/ปี)
Loei Rajabhat University (2022)	(Loei Rajabhat University, 2022)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อเต็มของหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (2565). คู่มือการทำวิทยานิพนธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). เลย: เมืองเลยการพิมพ์.	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
ชื่อเต็มของหน่วยงาน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
Chulalongkorn University. Faculty of Education. (1998), <i>Chulalongkorn education review</i> . Bangkok: Faculty of Education Chulalongkorn University.
หมายเหตุ: ให้ลงรายการโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ ไปหน่วยงานย่อย

บทความในหนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2548)
สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้แต่ง, ปี)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ/(บ.ก.).,/ชื่อหนังสือ/(เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2540). การวิจัยอนาคตแบบ EDFR. ใน ทิศนา แคมมณี และ สร้อยสน สกลรัตน์ (บ.ก.), <i>แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา</i> (1-18). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล./อักษรย่อชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ตัวย่อชื่อ/สกุล/(Ed. หรือ Eds.).,/ชื่อหนังสือ/(เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Pianta, R. C., Rimm-Kaufman, S. E., & Cox, M. J. (1999). Introduction: An ecological approach to kindergarten transition. In R. C. Pianta & M. J. Cox (Eds.), <i>The transition to kindergarten</i> (pp. 3-12). Baltimore, MD: Paul Brookes.	

วิทยานิพนธ์เป็นรูปเล่ม

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2548)
สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)
ตัวอย่างภาษาไทย
ชื่อ//สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)/สถานที่พิมพ์:/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย.
มนต์ชัย มั่นวสิน. (2552). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: การบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้แต่ง./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย.
Sukharomana, R. (1998). Willingness to pay for water quality improving: Difference between contingent valuation and averting expenditure model (PH.D. Dissertation). University of Nebraska Lincoln.

วิทยานิพนธ์ฐานข้อมูลออนไลน์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2548)	(ไพฑูรย์ สีนลรัตน์,2548)
สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)/สถานที่พิมพ์:/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย./สืบค้นจาก http://www.xxx	
มนต์ชัย มั่นวสิน. (2552). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: การบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นจาก https://so01.tci- thaijo.org/index.php/husolru/	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้แต่ง./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย./สืบค้นจาก http://www.xxx
Heggelund, C. R. (2017). Sequencing democracy in Myanmar: A success story? (master's thesis), Oslo: University of Oslo Norway. Retrieved from https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/57605/THESIS- FINAL- PDF.pdf?sequence=1&isAllowed=y

วารสารแบบเล่ม

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ,/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สีนลรัตน์,2548)
สกุลผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียนบทความ,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้วิจัย./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า.	
มานะ สิ้นธุรงษานนท์. (2549). ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. <i>วารสารศึกษาศาสตร์</i> , 18(2), 115-116.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า.	
Chawla, L. (1994). Editor's note. <i>Children's Environment</i> , 2(11), 3.	

รายงานวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้วิจัย/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้วิจัย./ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สีนลรัตน์,2548)
สกุลผู้วิจัย/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้วิจัย,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)
ตัวอย่างภาษาไทย
ชื่อ/สกุลผู้วิจัย./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานการวิจัย)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
วิเชียร อินทะสี. (2546). ผลกระทบจากความปรองดองระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ต่อ ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (รายงานผลการวิจัย), ปทุมธานี: สถาบันเอเชีย ตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานการวิจัย)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
Jirapanthong, W. (2010). <i>Development of selection model to support higher education (undergraduate programs) using data mining technique</i> (Research report), Bangkok: Dhurakij Pundit University.

หนังสือพิมพ์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2548)	(ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2548)
สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้เขียน./ (ปี./วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.	
กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2548, 13 ธันวาคม). แผนพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาในช่วงระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2549-2553). <i>มติชนรายวัน</i> , 6.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./ (ปี./วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้า.	
Nisen, M. (2020, 7 February), Why coronavirus scares pharma. Bangkok Post, p. 8.	

หนังสือพิมพ์ออนไลน์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
จิตวา กลิ่นสุนทร (2563)	(จิตวา กลิ่นสุนทร, 2563)
สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
Seelye (2012)	(Seelye, 2012)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้เขียน./(ปี,/วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./สืบค้นจาก/แหล่งที่อยู่ของไฟล์ (LRU)	
จิตวา กลิ่นสุนทร. (2563, 31 มกราคม), หน้าพระลาน ผู้มีคุณูปการต่อการศึกษาศิลปะและ ศิลปะร่วมสมัยในบ้านเรา, มติชนสุดสัปดาห์, สืบค้นจาก http://www.matichonelibrary.com/news/site/index?NewsSearch	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./(ปี,/วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./สืบค้นจาก/แหล่งที่อยู่ของไฟล์ (LRU)	
Seelye, K. Q. (2012, 3 December). Spate of harsh weather in New England shifts sentiment on trees. <i>The New York Times</i> . Retrieved from https://www.nytimes.com/2012/12/04/us/storms-topple-new-england-trees-and-raise-fears.html	

เว็บไซต์ Website

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
กรมทรัพยากรทางปัญญา (2557)	(กรมทรัพยากรทางปัญญา, 255)
สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
Seelye (2012)	(Seelye, 2012)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้เขียน./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้นจาก/URL	
กรมทรัพยากรทางปัญญา. (2557). แผนยุทธศาสตร์ทรัพยากรทางปัญญา พ.ศ. 2556 – 2559. สืบค้นจาก http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=view&id=2084&Itemid=183	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./Retrieved from/URL	
University of Wisconsin System. (1985). <i>Patent policy (G34)</i> . Retrieved from http://www.uwsa.edu/fadmin/gapp/gapp34.htm	

การสัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้สัมภาษณ์/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้สัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์)
จิตวา กลิ่นสุนทร (2563)	(จิตวา กลิ่นสุนทร, 2563)
สกุลผู้สัมภาษณ์/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้สัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์)
Seelye (2012)	(Seelye, 2012)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้สัมภาษณ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทสัมภาษณ์ [ชื่อผู้สัมภาษณ์, ผู้สัมภาษณ์]. ชื่อเรื่อง, ปีที่ ฉบับที่) เลขหน้า	
มณฑล สงวนเสริมศรี. (2549). อธิการบดีสนทนา [สิริพร จันทร์บรรจง, ผู้สัมภาษณ์]. ข่าวสาร ม.นเรศวร , 5(62) 4	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล./อักษรย่อผู้สัมภาษณ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทสัมภาษณ์ [ชื่อผู้สัมภาษณ์, ผู้สัมภาษณ์]. ชื่อเรื่อง, ปีที่ ฉบับที่) เลขหน้า	
Chumsai, S., & Sirisumphan, K. (1985). Viewpoints: Thailand or Siam [Interviewed by the editor]. Asiaweek, 11(17), 62.	

เอกสารการประชุมวิชาการ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์)
จิตวา กลิ่นสุนทร (2563)	(จิตวา กลิ่นสุนทร, 2563)
สกุลผู้สัมภาษณ์/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้สัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์)
Krongtaew et al. (2010)	(Krongtaew et al., 2012)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.)./ชื่อการประชุม/(น. เลขหน้า), สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.	
ซัชพล มงคลิก. (2552). การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับขั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัด ตารางการผลิตแบบพหุเกณฑ์: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา, ใน การประชุมวิชาการการบริหารและการจัดการ ครั้งที่ 5 (น. 46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.)/ชื่อการประชุม/(น. เลขหน้า), สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
Krongtaew, C., Messner, K., Hinterstoisser, B., & Fackler, K. (2010). Lignocellulosic structural changes after physico-chemical pretreatment monitored by near infrared spectroscopy. In S. Saranwong, S. Kasemsumran, W. Thanapase, & P. Williams (Eds.), Near infrared spectroscopy: Proceedings of the 14th International conference (pp. 193-198), West Sussex, UK: IMP.

คำสั่ง ประกาศ หนังสือสั่งการ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
หน่วยงานเจ้าของเอกสาร/(2566)	(หน่วยงานเจ้าของเอกสาร,/2566)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2566)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2566)
Narathiwat Province (2020)	(Narathiwat Province, 2020)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
หน่วยงานเจ้าของเอกสาร (ปี, วันที่ เดือน)/ชื่อคำสั่งหรือชื่อประกาศ, เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).	
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (2566, 10 มกราคม). ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เรื่อง กำหนดปฏิทินการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
หน่วยงานเจ้าของเอกสาร (ปี, วันที่ เดือน)/ชื่อคำสั่งหรือชื่อประกาศ, เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).	
Narathiwat Province. (2020, 26 March). Order No. NT 0038.1/V 138.	

ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อกฎหมาย (ปีที่พิมพ์)	(ชื่อกฎหมาย,/ปีที่พิมพ์)
ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการงบประมาณ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2565 (2565)	(ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการงบประมาณ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2565, 2565)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อกฎหมาย (ปีที่พิมพ์, วันที่ เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่ ,/หน้า (ระบุเลขหน้า).	
ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการงบประมาณ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2565 (2565, 8 กันยายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนที่ 155 ก, หน้า 1.	

การอ้างอิงเอกสารτυιτυι (อ้างอิงใน)

ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงงานที่ถูกอ้างอิงอยู่ในงานเขียนอื่น และประสงค์จะอ้างอิงงานนั้นด้วย ให้ใส่ข้อความว่า อ้างถึงใน ชื่อผู้แต่งงานเขียนแหล่งที่ 2 ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และปีพิมพ์ สำหรับภาษาอังกฤษ as cited in secondary source author, year และผลรายละเอียดขอเอกสารτυιτυι ในอ้างอิงท้ายบทความ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชัยอนันต์ สมุทวณิช (อ้างอิงใน พนม คลีฉายา, 2542)	(ชัยอนันต์ สมุทวณิช อ้างอิงใน พนม คลีฉายา, 2542)
Allport's diary (as cited in Nicholson, 2003)	(Allport's diary as cited in Nicholson, 2003)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). <i>กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษา: กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21</i> . กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท	
Stone, R. J. (2013). <i>Managing human resources</i> (4 th ed.). Milton, Australia: Wiley.	

เอกสารไม่ปรากฏปีที่พิมพ์/ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์/ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ม.ป.ป.)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง,/ม.ป.ป.)
ประสานพร มณฑลธรรม (ม.ป.ป.)	(ประสานพร มณฑลธรรม, ม.ป.ป.)
Sewell (n.d.)	(Sewell, n.d.)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง. (ม.ป.ป.)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ประสานพร มณฑลธรรม. (ม.ป.ป.). <i>หนังสือเล่มบางของสาวร่างเพรียว</i> , กรุงเทพฯ: เคล็ดไท.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	
Sewell, A. (n.d.). <i>Black beauty</i> . Bridlington: Priory.	
ตัวอย่างภาษาไทย ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์	
ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/ม.ป.ท./ม.ป.พ.	
ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2540). <i>ศัพท์การเมือง</i> . ม.ป.ท.: ม.ป.พ.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์	
ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/N.P./n.p.	
Foundation for Media Studies. (2014). <i>Investigative journalism on digital tv, news and content channels</i> (Research report). N.P.: n.p.	

รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK
ตัวหนา ขนาด 18

รูปแบบตัวอักษร TH
SarabunPSK ขนาด 16

ผู้เขียนคนที่ 1¹ ผู้เขียนคนที่ 2²
ผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ)¹ ผู้เขียน(ภาษาอังกฤษ)²

รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK
ตัวหนา ขนาด 16

1.25 00%.

คำสำคัญ: คำสำคัญที่1, คำสำคัญที่2, คำสำคัญที่3

รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK
ตัวหนา ขนาด 16

[illegible]

Keywords: Keywords1, Keywords2, Keywords3

รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK
ตัวหนา ขนาด 16

[illegible]

เนื้อหา

[illegible]

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ព័ត៌មានផ្ទាល់ខ្លួនរបស់អ្នកមិនអាចទៅរួចពីការបង្ហាញឱ្យដទៃបាន។

เอกสารอ้างอิง

เครือจิต ศรีบุญนาค. (2546). พัฒนาการเพลงพื้นบ้านอีสาน (หมอลำกลอน เพลงโคราช เจริญเปรีญ).

สูตรินทร์: สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

¹ ระบุตำแหน่ง ชื่อที่อยู่สถาบัน สังกัด
Email:

รูปแบบตัวอักษร TH
SarabunPSK ขนาด 14

2.54 ឆ្នាំ.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Journal of Humanities and Social Loei Rajabhat University

แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อรับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....

สถานะผู้ส่งบทความ

☐ อาจารย์/นักวิจัย ☐ บุคคลทั่วไป ตำแหน่ง.....สังกัด.....

☐ นิสิต/นักศึกษา ชื่อปริญญา.....

หน่วยงาน

.....
.....

ขอส่ง ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิจารณ์หนังสือ
☐ อื่นๆ(ระบุ).....

สาขาของบทความ.....

ชื่อบทความ (ไทย).....

.....
(อังกฤษ).....

ชื่อผู้เขียนร่วม 1.
2.
3.

ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....

ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อไป.....

E-mail :

Facebook : Line :

สิ่งที่ส่งมาด้วย : ☐ ไฟล์ Microsoft ☐ ไฟล์ PDF ☐ CD ☐ อื่นๆ(ระบุ).....

/ข้าพเจ้าขอรับรอง...

ข้าพเจ้าขอรับรองบทความที่เสนอตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ดังนี้

1. บทความที่เสนอตีพิมพ์ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดๆ มาก่อน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. บทความที่เสนอตีพิมพ์ไม่ได้อยู่ระหว่างการนำเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารใดๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. เนื้อหาของบทความ ทั้งข้อความ รูปภาพ ทั้งหมดที่ปรากฏขอรับรองว่าเป็นผลงานของข้าพเจ้า ในกรณีที่มีการอ้างอิงผลงานจากผู้อื่น ข้าพเจ้าได้ดำเนินการตามจรรยาบรรณทางการวิจัยทุกประการ กรณีมีการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

4. ข้าพเจ้ายอมรับเงื่อนไขการพิจารณาบทความ และยินยอมปรับแก้บทความตามคำแนะนำของ

ผู้ทรงคุณวุฒิหรือตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร

5. ข้าพเจ้าขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ให้แก่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ลงนามผู้เขียนคนที่ 1

(.....)

วันที่

ลงนามผู้เขียนคนที่ 2

(.....)

วันที่

หมายเหตุ: โปรดระบุชื่อทุนวิจัย (ถ้ามี)

สำหรับเจ้าหน้าที่

เอกสารประกอบการพิจารณาบทความ

☐ บทความ 3 ชุด (2 ชุดไม่มีชื่อผู้เขียนและหน่วยงาน และ 1 ชุดมีข้อมูลครบ)

☐ แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อเผยแพร่ 1 ชุด

รับบทความจากผู้เขียน วันที่..... ผู้รับ.....

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

- 🏠 234 ถนนเลย - ซอยกลาง ตำบลเมือง
อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42000
- ☎ โทร.0-4283-5224-8 ต่อ 55501
- ✉ E-mail: Huso@lru.ac.th

JANUARY - JUNE
2023

